

Ministarstvo
finansija

Adresa: ul. Stanka Dragojevića 2,
81000 Podgorica, Crna Gora
tel: +382 20 242 835
fax: +382 20 224 450
www.mif.gov.me

Br: 05-02-430/25-19922/2

Podgorica, 25.06.2025. godine

Za: MINISTARSTVO EKOLOGIJE, ODRŽIVOG RAZVOJA I RAZVOJA SJEVERA, Cetinjski put
bb, Podgorica

gospodinu, Damjanu Čulafiću, ministru

Predmet: Mišljenje na Predlog zakona o klimatskim promjenama

Veza: Vaš akt broj: 06-322/25-75/4 od 12.06.2025. godine

Poštovani gospodine Čulafiću,

Povodom *Predloga zakona o klimatskim promjenama*, Ministarstvo finansija daje sledeće:

MIŠLJENJE

Uvidom u dostavljeni materijal utvrđeno je da se Predlogom zakona uređuje zaštita od negativnih uticaja klimatskih promjena, smanjivanje emisija gasova sa efektom staklene bašte (GHG), zaštita ozonskog omotača i druga pitanja koja se odnose na klimatske promjene. Predlogom zakona propisuje se izrada strategija i planova koje treba da doprinesu smanjenju emisija GHG/ublažavanju klimatskih promjena kao i prilagođavanja na izmijenjene klimatske uslove i sl.

Na tekst Predloga zakona i Izvještaj o analizi uticaja propisa, sa aspekta implikacija na poslovni ambijent, nemamo primjedbi.

U Izvještaju o analizi uticaja propisa, u dijelu procjene fiskalnog uticaja, navedeno je da implementacija Predloga zakona zahtijeva obezbjeđenje dodatnih finansijskih sredstava iz budžeta i to za novo zapošljavanje u Ministarstvu i Agenciji za zaštitu prirode i životne sredine, eksternu ekspertizu, obuke i poboljšanja u upravljanju podacima. Shodno dostavljenom procjeni, za prve dvije godine implementacije, potrebno je obezbijediti sredstva iz budžeta države u ukupnom iznosu od 493.000,00€ odnosno 246.500,00€ godišnje. Dio sredstava je jednokratnog karaktera (opremanje novih radnih mjesta, investicije u informacioni sistem, izrada vodiča i smjernica), i oni će biti najveći prvim godinama sprovođenja Predloga zakona, dok su sredstva predviđena za zarade novozaposlenima, a koja učestvuju sa cca 46% u ukupnim troškovima, redovnog karaktera. Predmetna sredstva nisu planirana Zakonom o budžetu Crne Gore za 2025. godinu.

Takođe, članom 61 Predloga zakona predviđeno je osnivanje Radnog tijela za međusektorsku koordinaciju za politiku i mjere za ublažavanje klimatskih promjena i prilagođavanje na klimatske promjene. Istim članom predviđa se da članovima Radnog tijela pripada naknada za rad, a ista se obezbjeđuje iz sredstava od prodaje emisioh kredita.

Osim gore navedenog, implementacija Predloga zakona podrazumijeva i donošenje podzakonskih akata po osnovu kojih će se generisati prihod za Eko fond i budžet države.

Imajući u vidu navedeno, Ministarstvo finansija sa aspekta budžeta, u načelu nema primjedbi na dostavljeni *Predlog zakona o klimatskim promjenama*, uz obavezu da se sredstva neopohodna za

implementaciju istog usklade sa sredstvima koja su planirana godišnjim zakonom o budžetu Crne Gore za predmetne namjene.

Napominjemo, sredstva neophodna za nova zapošljavanja, kao i nabavku opreme, angažovanje eskterne ekspertize i ostalo biće predmet razmatranja prilikom izrade Nacrta zakona o budžetu Crne Gore za 2026. godinu.

S poštovanjem,

MINISTAR
Novica Vuković

ZAKON O KLIMATSKIM PROMJENAMA

PREDLOG

I. OSNOVNE ODREDBE

Predmet

Član 1

Ovim zakonom uređuju se zaštita od negativnih uticaja od klimatskih promjena, smanjivanje emisija gasova sa efektom staklene bašte, zaštita ozonskog omotača i druga pitanja koja se odnose na klimatske promjene.

Načela zaštite od klimatskih promjena

Član 2

Zaštita od negativnih uticaja klimatskih promjena sprovodi se smanjivanjem emisija gasova sa efektom staklene bašte do naučno utvrđenog neophodnog nivoa i preduzimanjem odgovarajućih mjera adaptacije, na isplativ i ekonomski efikasan način, u skladu sa ovim zakonom.

Zaštita ozonskog omotača sprovodi se preduzimanjem preventivnih mjera radi kontrolisanja emisija supstanci koje ga oštećuju, a sa konačnim ciljem njihovog eliminisanja u skladu sa naučnim saznanjima, tehničko-ekonomskim uslovima i razvojnim potrebama.

Ublažavanje klimatskih promjena, prilagođavanje na klimatske promjene i zaštita ozonskog omotača, u svrhu održivog razvoja, temelji se na načelima zaštite životne sredine, smanjenju rizika od katastrofa, kao i rješenjima zasnovanim na prirodi, a baziranim na rodno odgovornim procjenama rizika i zahtjevima međunarodnog prava.

Mjere koje se preduzimaju radi ublažavanja klimatskih promjena, prilagođavanja na klimatske promjene i zaštite ozonskog omotača ne smiju da ugroze ostale segmente životne sredine.

Klimatska neutralnost

Član 3

Cilj ovog zakona je postizanje klimatske neutralnosti do 2050. godine kojom se želi ostvariti dugoročni temperaturni cilj utvrđen u članu 2 stav 1 tačka (a) Pariskog sporazuma i pruža okvir za praćenje napretka u ostvarenju globalnog cilja prilagođavanja utvrđenog u članu 7 Pariskog sporazuma.

Emisije i uklanjanje gasova sa efektom staklene bašte u Crnoj Gori moraju biti uravnoteženi sa ciljevima unutar Evropske unije najkasnije do 2050. godine, kako bi se emisije smanjile na nulti neto nivo, a nakon toga nastojalo da se ostvare negativne emisije.

Crna Gora preduzima potrebne mjere kako bi se omogućilo postizanje cilja klimatske neutralnosti, uzimajući u obzir značaj promovisanja pravednosti i solidarnosti i troškovnu efikasnost u ostvarenju tog cilja.

Javni interes

Član 4

Zaštita od negativnog uticaja klimatskih promjena i zaštita ozonskog omotača je od javnog interesa.

U cilju ostvarivanja javnog interesa iz stava 1 ovog člana, Crna Gora i jedinice lokalne samouprave donose strateške i druge dokumente, programe i planove za ostvarivanje ciljeva utvrđenih ovim zakonom.

Upotreba rodno osjetljivog jezika

Član 5

Izrazi koji se u ovom zakonu koriste za fizička lica u muškom rodu podrazumijevaju iste izraze u ženskom rodu.

Značenje izraza

Član 6

Izrazi upotrijebljeni u ovom zakonu imaju sljedeća značenja:

- 1) **Akreditacija** je potvrda nacionalnog akreditacionog tijela da verifikator ispunjava zahtjeve utvrđene na osnovu usklađenih normi i zahtjeve propisane ovim zakonom za obavljanje verifikacije izvještaja o emisijama gasova sa efektom staklene bašte operatera stacionarnog postrojenja, operatera vazduhoplova, regulisanog subjekta ili brodarskog društva u skladu s ovim zakonom;
- 2) **brodarsko društvo** je brodovlasnik ili bilo koja druga organizacija ili lice, kao što su upravnik ili zakupac broda bez posade, koja je od brodovlasnika preuzela odgovornost za upravljanje brodom i koja je preuzimanjem te odgovornosti pristala da preuzme sve dužnosti i odgovornosti utvrđene Međunarodnim pravilnikom o bezbjednom upravljanju brodovima i sprečavanju zagađenja;
- 3) **verifikator** je pravno lice koje sprovodi aktivnosti verifikacije izvještaja o emisiji gasova sa efektom staklene bašte, a koje akreditovano od strane akreditacionog tijela u državi osnivanja;
- 4) **verifikacija** podrazumijeva aktivnosti koje obavlja verifikator radi izdavanja verifikovanog izvještaja u skladu s ovim zakonom;
- 5) **verifikovani izvještaj** je izvještaj o emisijama gasova sa efektom staklene bašte potvrđen od strane akreditovanog verifikatora u skladu sa ovim zakonom;
- 6) **gasovi sa efektom staklene bašte** su gasovi i drugi gasoviti sastojci u atmosferi nastali prirodnim i antropogenim aktivnostima, i to: ugljendioksid (CO₂), metan (CH₄), azot oksid (N₂O), sumpor heksafluorid (SF₆), fluorougljovodonici (HFCs) i perfluorougljovodonici (PFCs), koji apsorbuju i ponovo emituju infracrveno zračenje;
- 7) **geološka formacija** je litostratigrafska jedinica unutar koje je moguće utvrditi i kartirati različite slojeve stijena;
- 8) **geološko skladištenje ugljendioksida** predstavlja trajno uskladištenje ugljendioksida u podzemnim geološkim formacijama;
- 9) **geoprostor za skladištenje** je prostor određene zapremine unutar geološke formacije koji se koristi za geološko skladištenje ugljendioksida i pripadajuća postrojenja na površini uključujući postrojenja za utiskivanje ugljendioksida;
- 10) **gorivo** u svrhu člana 21 ovog zakona podrazumijeva svaki energent u skladu sa posebnom propisom kojim se uređuje visina akcize na energente i električnu energiju te svaki drugi proizvod koji je namijenjen upotrebi, ponuđen na prodaju ili se upotrebljava kao pogonsko gorivo ili gorivo za ogrjev, uključujući gorivo za proizvodnju električne energije.
- 11) **dobavljač** je proizvođač putničkih vozila ili njegov ovlašćeni zastupnik sa sjedištem u Crnoj Gori, odnosno uvoznik ili pravno lice koje novo putničko vozilo na prodaju ili lizing prvi put stavlja na tržište, kada proizvođač ili njegov zastupnik nemaju sjedište u Crnoj Gori;
- 12) **dozvola za emisije gasova sa efektom staklene bašte** je dozvola koja se izdaje u skladu s ovim zakonom;
- 13) **efekti vazduhoplova koji nijesu povezani s emisijama ugljendioksida** su efekti na klimu usljed ispuštanja azot oksida (NO_x), čestica čađi, oksidovanog sumpora i vodene pare, uključujući i tragove kondenzacije tokom sagorijevanja goriva iz vazduhoplova koji obavlja vazduhoplovne aktivnosti za koje se podnosi plana praćenja emisija ugljendioksida;
- 14) **emisija gasova sa efektom staklene bašte** je ispuštanje gasova sa efektom staklene bašte iz izvora u postrojenju ili ispuštanje iz vazduhoplova pri obavljanju vazduhoplovne djelatnosti ili ispuštanje gasova iz brodova pri obavljanju djelatnosti pomorskog saobraćaja određenih za te djelatnosti ili ispuštanje gasova sa efektom staklene bašte iz djelatnosti regulisanih subjekata.
- 15) **emisioni faktor** podrazumijeva prosječni stepen emisije gasa sa efektom staklene bašte u odnosu na podatke o djelatnosti toka izvora ili toka goriva, pod pretpostavkom potpune oksidacije pri sagorijevanju i potpune konverzije pri svim ostalim hemijskim reakcijama;
- 16) **emisioni kredit** je pravo na emisiju jedne tone ekvivalentnog ugljendioksida (t CO₂ eq), koje važi tokom određenog perioda i u svrhu postizanja ciljeva ovog zakona i koje se može prenositi u skladu sa ovim zakonom;
- 17) **epikontinentalni pojas** predstavlja područje koje obuhvata morsko dno i njegovo podzemlje izvan teritorijalnog mora preko čitavog prirodnog produžetka kopnenog područja do spoljne ivice

- kontinentalne granice, ili do udaljenosti od 200 morskih milja od polaznih linija od kojih se mjeri širina teritorijalnog mora, tamo gdje spoljne ivice kontinentalne granice ne dosežu do te udaljenosti;
- 18) **indikator** je pokazatelj ili varijabla koja se izražava kvantitativno ili kvalitativno da bi se doprinijelo boljem razumijevanju napretka u primjeni neke politike ili mjere;
- 19) **klimatska neutralnost** je ravnoteža između emisija i uklanjanja gasova sa efektom staklene bašte, čime su emisije svedene na nulti beto nivo;
- 20) **konzervativna procjena godišnjih emisija gasova sa efektom staklene bašte** je procjena pri kojoj se primjenjuju određene pretpostavke kako bi se obezbijedilo da ne dođe do potcjenjivanja nivoa emisija gasova sa efektom staklene bašte iz postojećih izvora;
- 21) **koncept smanjenja rizika od katastrofa** obuhvata stručno široko sprovođenje aktivnosti na analiziranju uzročnih faktora katastrofa, ispravnom upravljanju zemljištem i životnom sredinom, smanjenju izloženosti opasnostima kao i ugroženosti lica i imovine, te unapređenju ukupne pripremljenosti na katastrofe;
- 22) **kompleks za skladištenje** je geoprostor za skladištenje uključujući i okolni geološki domen koji može imati uticaja na ukupni integritet i sigurnost skladištenja, odnosno sekundarne formacije za zatvaranje;
- 23) **luka pristajanja** podrazumijeva luku u kojoj se brod zaustavlja radi utovara ili istovara tereta ili kako bi ukrcao ili iskrcao putnike ili luka u kojoj se odobalni brod zaustavlja kako bi zamijenio posadu izuzimajući zaustavljanja isključivo u svrhu punjenja gorivom, uzimanja namirnica, zamjene posade broda koji nije odobalni brod, smještaja u suvom doku ili popravaka broda ili njegove opreme ili oboje, zaustavljanja u luci jer je brodu potrebna pomoć ili je u nevolji, radi prenosa s broda na brod koji se obavlja izvan luke, zaustavljanja isključivo radi zaklona od nepovoljnih vremenskih uslova ili usljed aktivnosti potrage i spašavanja te zaustavljanja kontejnerskih brodova u susjednim lukama za prekrcaj kontejnera;
- 24) **nacionalno utvrđeni doprinos** je individualno određeni cilj svake strane potpisnice Pariskog sporazuma o smanjenju nivoa emisija gasova sa efektom staklene bašte;
- 25) **niskougljenični razvoj** je ekonomski model zasnovan na niskoj potrošnji energije, niskom zagađenju i niskim emisijama gasova sa efektom staklene bašte;
- 26) **novi subjekat** je svako postrojenje koje obavlja djelatnost koja dovodi do emisija gasova sa efektom staklene bašte i koje je prvi put pribavilo dozvolu za emisiju gasova sa efektom staklene bašte nakon stupanja na snagu ovog zakona;
- 27) **operater stacionarnog postrojenja** je pravno ili fizičko lice koje upravlja stacionarnim postrojenjem, kontroliše ga ili je ovlašćen za donošenje odluka u vezi sa radom i funkcionisanjem postrojenja;
- 28) **operater vazduhoplova** je pravno ili fizičko lice, koje upravlja vazduhoplovom pri obavljanju vazduhoplovne djelatnosti ili vlasnik vazduhoplova ako identitet tog lica vlasniku nije poznat ili ga ne navede;
- 29) **oslobađanje (stavljanje) za upotrebu** podrazumijeva: a) otpuštanje akcizne robe, uključujući nepravilno otpuštanje, iz sistema odloženog plaćanja akcize držanje; b) skladištenje akcizne robe, uključujući slučajeve nepravilnosti izvan sistema odloženog plaćanja akcize kada akciza na osnovu važećih propisa nije ubrana; c) proizvodnja, uključujući preradu, akcizne robe i nepravilna proizvodnja ili prerada, izvan sistema odloženog plaćanja akcize; d) uvoz akcizne robe, osim ako se akcizna roba odmah nakon uvoza stavi u sistem odloženog plaćanja akcize, ili nepravilan ulazak akcizne robe, osim ako je carinski dug bio ugašen u skladu sa važećim propisima.
- 30) **period izvještavanja** je kalendarska godina tokom koje se prate emisije i izvještava o njima;
- 31) **plan praćenja** je plan u skladu sa kojim operater postrojenja, regulisani subjekat, operater vazduhoplova, odnosno brodarsko društvo vrši monitoring emisija gasova sa efektom staklene bašte koje ispuste u atmosferu iz postrojenja, djelatnosti regulisanog subjekta, vazduhoplovne djelatnosti, odnosno broda;
- 32) **pojedinačni stacionarni izvori emisije ugljendioksida** su tehnološki procesi, industrijski pogoni, uređaji i objekti iz kojih se ispušta ugljendioksida u vazduh u količini većoj od 30 tona godišnje;
- 33) **politike i mjere** su svi instrumenti kojima se doprinosi ostvarenju ciljeva integrisanih nacionalnih energetske i klimatskih planova i/ili sprovođenju obaveza na osnovu člana 4 stava 2 tač. (a) i (b)

- UNFCCC-a, što može uključivati i one kojima glavni cilj nije ograničavanje i smanjenje emisija gasova sa efektom staklene bašte ili promjene u energetsom sistemu;
- 34) **ponor** je svaki proces, aktivnost ili mehanizam kojim se odstranjuju iz atmosfere gasova sa efektom staklene bašte, aerosoli ili prethodnici gasova sa efektom staklene bašte;
- 35) **postrojenje** je stacionarno tehnička jedinica u kojoj se obavlja jedna ili više aktivnosti, uključujući i sve ostale aktivnosti koje su sa njima direktno tehnički povezane, a koje dovode do emisija gasova sa efektom staklene bašte;
- 36) **potencijal globalnog zagrijavanja (GWP)** je potencijal globalnog zagrijavanja gasova sa efektom staklene bašte u odnosu na odgovarajući potencijal ugljendioksida, koji se izračunava kao potencijal globalnog zagrijavanja kilograma gasova sa efektom staklene bašte u razdoblju od 100 godina u odnosu na odgovarajući potencijal globalnog zagrijavanja kilograma ugljendioksida;
- 37) **preneseni ugljendioksid** predstavlja ugljendioksid koji potiče iz fosilnog ugljenika pri djelatnostima koje emituju gasova sa efektom staklene bašte a koji se ne emituje iz postrojenja već se prenosi izvan postrojenja u postrojenja radi hvatanja i dugoročnog geološkog skladištenja, prevoznu mrežu radi dugoročnog geološkog skladištenja;
- 38) **prilagođavanje (adaptacija) na klimatske promjene** podrazumijeva rodno odgovornu procjenu štetnih uticaja klimatskih promjena i preduzimanje mjera radi jačanja otpornosti prirodnih i čovjekovih sistema na klimatske promjene i sprječavanja ili smanjenja potencijalne štete koje one mogu uzrokovati, kao i iskorišćavanje mogućih pozitivnih učinaka klimatskih promjena;
- 39) **projekcije** su predviđanja antropogenih emisija po izvorima i uklanjanja gasova sa efektom staklene bašte putem ponora ili kroz razvoj energetskog sistema, uključujući najmanje kvantitativne procjene za šest najbližih budućih godina čiji se broj završava sa 0 ili 5 i dolaze neposredno nakon godine u kojoj se izvještava;
- 40) **projekcije bez mjera** su podaci o antropogenim emisijama gasova sa efektom staklene bašte i uklanjanju gasova sa efektom staklene bašte putem ponora koje se izračunavaju ne uzimajući u obzir uticaj mjera koje su planirane, donijete ili sprovedene nakon godine koja predstavlja početnu tačku projekcije;
- 41) **projekcije sa mjerama** su podaci o antropogenim emisijama gasova sa efektom staklene bašte i uklanjanju gasova sa efektom staklene bašte putem ponora koje se izračunavaju uzimajući u obzir uticaj politika i mjera koje su usvojene ili sprovedene u smislu smanjenja emisija;
- 42) **projekcije sa dodatnim mjerama** su podaci o antropogenim emisijama gasova sa efektom staklene bašte i uklanjanju gasova sa efektom staklene bašte putem ponora ili kroz razvoj energetskog sistema koje se izračunavaju uzimajući u obzir uticaj politika i mjera koje su usvojene ili sprovedene da bi se smanjili negativni uticaji klimatskih promjena ili postigli ciljevi u oblasti energetike i dodatno uzimajući u obzir mjere čije je sprovođenje planirano s tim ciljem;
- 43) **putovanje** podrazumijeva svako kretanje broda koje potječe iz luke pristajanja ili završava u luci pristajanja;
- 44) **regulisani subjekat** je svako pravno ili fizičko lice, osim krajnjeg potrošača goriva, koje obavlja djelatnost koja emituje gasove sa efektom staklene bašte u sektorima zgradarstva, drumskog saobraćaja, energetske industrije i proizvodne industrije i građevinarstva, i to: ako gorivo prolazi kroz akcizno skladište, ovlašćeni držalac akciznog skladišta, ili bilo koja drugo lice koje je obveznik plaćanja akcize u pogledu koje je nastupila obaveza obračuna ili bilo koje drugo lice koje nadležni organ registruje kako bi bilo obveznik plaćanja akcize, uključujući sva lica oslobođena plaćanja akcize ili ako je nekoliko lica solidarno odgovorno za plaćanje iste akcize, bilo koje drugo lice koje odredi nadležni organ;
- 45) **rješenja zasnovana na prirodi** su akcije usmjerene na zaštitu, održivo upravljanje i obnavljanje prirodnih ili modifikovanih ekosistema koje odgovaraju na djelotvoran i adaptivan način na društvene izazove, istovremeno obezbeđujući koristi za dobrobit ljudi i biodiverzitet;
- 46) **sagorijevanje** je svaka oksidacija goriva, bez obzira na način na koji se proizvedena toplotna, električna ili mehanička energija koristi i sve druge direktno povezane djelatnosti, uključujući prečišćavanje otpadnih gasova;
- 47) **sistem inventara** podrazumijeva sistem institucionalnih, pravnih i procesnih mehanizama uspostavljenih u državi za procjenu antropogenih emisija po izvorima i uklanjanja gasova sa

- 48) **tona ekvivalentne emisije ugljendioksida** je jedna metrička tona ugljendioksida ili količina bilo kojeg gasova sa efektom staklene bašte s jednakim potencijalom globalnog zagrijavanja;
- 49) **transportna mreža ugljendioksida** je mreža cijevi, uključujući priključne podstanice za transport ugljendioksida do geoprostora za skladištenje;
- 50) **trgovanje emisijama** je instrument koji omogućava dodjelu emisisionih kredita i njihovu razmjenu između operatera stacionarnih postrojenja, odnosno operatera vazduhoplova;
- 51) **ublažavanje (mitigacija) klimatskih promjena** podrazumijeva smanjenje uticaja klimatskih promjena sprječavanjem ili smanjenjem emisije gasova sa efektom staklene bašte u atmosferu, smanjenjem izvora ovih gasova (povećanjem udjela obnovljivih izvora energije, uspostavljanjem čistijeg sistema saobraćaja ili povećanjem skladištenja ovih gasova i drugo);
- 52) **uklanjanje pomoću ponora** jeste prirodno ili antropogeno uklanjanje gasova sa efektom staklene bašte iz atmosfere pomoću ponora;

II. STRATEŠKI DOKUMENTI U OBLASTI KLIMATSKIH PROMJENA

Dokumenti

Član 7

Strateški dokumenti zaštite od negativnih uticaja klimatskih promjena su:

- 1) Strategija niskougljeničnog razvoja Crne Gore; i
- 2) Plan prilagođavanja na klimatske promjene u Crnoj Gori.

Strategija niskougljeničnog razvoja

Član 8

Radi utvrđivanja strateških pravaca djelovanja i javnih politika koje se odnose na ograničenja emisija gasova sa efektom staklene bašte utvrđenih projektovanim nacionalno utvrđenim doprinosom, smanjivanja antropogenih emisija gasova sa efektom staklene bašte i povećanja uklanjanja istih putem ponora, ostvarenja ciljeva Pariskog sporazuma, kao i transparentnog i tačnog praćenja dostizanja ograničenja emisija donosi se Strategija niskougljeničnog razvoja (u daljem tekstu: Strategija) sa ciljem postizanja klimatske neutralnosti do 2050. godine.

Strategiju priprema organ državne uprave nadležan za poslove životne sredine (u daljem tekstu: Ministarstvo) u saradnji sa drugim organima državne uprave, lokalne uprave i drugim pravnim licima sa javnim ovlaštenjima nadležnim naročito za poslove energetike, saobraćaja, poljoprivrede, zdravlja, upravljanja otpadom, šumarstva, industrije, infrastrukture, građevinarstva, statistike, prostornog planiranja i turizma.

Prilikom izrade Strategije vrši se strateška procjena uticaja na životnu sredinu u skladu sa zakonom kojim se uređuje strateška procjena uticaja na životnu sredinu.

Strategiju donosi Vlada Crne Gore (u daljem tekstu: Vlada) sa perspektivom za narednih 30 godina..

Ministarstvo bez odlaganja dostavlja Strategiju Sekretarijatu Energetske zajednice.

Strategija se donosi svakih 10 godina a prema potrebi revidira svakih pet godina.

Sadržaj Strategije

Član 9

Strategija sadrži:

- 1) analizu socijalno-ekonomske situacije koja utiče na nivo emisija gasova sa efektom staklene bašte i uklanjanja pomoću ponora;
- 2) ekonomske analize mogućih pravaca niskougljeničnog razvoja;
- 3) predlog rodno odgovornih politika i mjera potrebnih za dostizanje mogućih pravaca zaštite od negativnih uticaja klimatskih promjena;
- 4) predviđanje smanjenja nivoa emisija gasova sa efektom staklene bašte iz izvora do 2050. godine, uključujući cilj smanjenja do 2030. godine i nakon toga, ako postoji do 2040 i 2050. godine;
- 5) ukupne ciljeve povećanja uklanjanja emisija gasova sa efektom staklene bašte putem ponora;
- 6) pregled politika i mjera prilagođavanja;

- 7) pojedinačne rodno odgovorne ciljeve smanjenja emisija i uklanjanja emisija putem ponora po sektorima, uključujući: energetiku, industriju, saobraćaj, zgradarstvo, centralno grijanje i hlađenje, poljoprivredu, otpad, šumarstvo, korišćenje zemljišta i promjenu namjene zemljišta;
- 8) procjene očekivanog napretka u prelasku na niskougljeničnu ekonomiju, uključujući intenzitet gasova s efektom staklene bašte, karbonski intenzitet bruto domaćeg proizvoda, povezane dugoročne investicije i strategije vezane za razvoj, istraživanje i inovacije;
- 9) rodno odgovorne procjene očekivanih socijalno-ekonomskih uticaja primjene mjera dekarbonizacije uključujući makro-ekonomske aspekte, rizike i koristi u pogledu zaštite zdravlja ljudi i životne sredine;
- 10) finansiranje sa rodno odgovornom procjenom potrebnih ulaganja i politikama i mjerama za istraživanje, razvoj i inovacije;
- 11) povezanost sa ostalim dugoročnim strategijama planovima i politikama na državnom nivou i investicijama;
- 12) indikatore za praćenje realizacije Strategije, uključujući i rodno odgovorne indikatore;
- 13) Akcioni plan za sprovođenje Strategije;
- 14) druge podatke.

Sastavni dio Strategije su projekcije nivoa emisija gasova sa efektom staklene bašte, koje sadrže: postojeće podatke o emisijama, projekcije bez mjera, projekcije sa mjerama, projekcije sa dodatnim mjerama i metodologiju za njihovu izradu.

Projekcije nivoa emisija gasova sa efektom staklene bašte izrađuju se posebno za sektore energetike, saobraćaja, industrijskih procesa i upotrebe proizvoda, poljoprivrede, šumarstva i korišćenja zemljišta i upravljanja otpadom.

Akcioni plan za sprovođenje Strategije

Član 10

Strategija se sprovodi na osnovu Akcionog plana za sprovođenje Strategije (u daljem tekstu: Akcioni plan).

Akcioni plan na period od pet godina donosi Vlada na predlog Ministarstva.

Akcioni plan sadrži:

- mjere i aktivnosti koje treba sprovesti za ostvarivanje ciljeva Strategije;
- rokove i subjekte odgovorne za izvršavanje;
- indikatore za praćenje ostvarivanja ciljeva Strategije, uključujući i rodno odgovorne indikatore;
- procjenu i izvore potrebnih sredstava za sprovođenje;
- druge podatke od značaja za sprovođenje Strategije.

Ministarstvo nadzire sprovođenje mjera utvrđenih Strategijom i Akcionim planom i na svake dvije godine sačinjava Izvještaj o sprovođenju Strategije i Akcionog plana i dostavlja Vladi na usvajanje.

Plan prilagođavanja na klimatske promjene

Član 11

Radi identifikacije uticaja klimatskih promjena na životnu sredinu, ekonomiju i društvo i utvrđivanja mjera prilagođavanja na izmijenjene klimatske uslove (u daljem tekstu: mjere prilagođavanja), uključujući i rodno odgovorne mjere za sektore u kojima je potrebno smanjiti negativne posljedice Ministarstvo sačinjava Plan prilagođavanja na klimatske promjene sa Akcionim planom (u daljem tekstu: Plan prilagođavanja).

Plan prilagođavanja izrađuje se na osnovu analize klimatskih promjena i ranjivosti, procjene i indikatora napretka, i u skladu sa najboljim dostupnim i najnovijim naučnim dokazima.

Plan prilagođavanja izrađuje se u saradnji sa organima državne uprave, lokalne uprave i drugim pravnim licima koji imaju javna ovlašćenja a nadležni su naročito za poslove zaštite i spašavanja, odnosno smanjenja rizika od katastrofa, poljoprivrede, šumarstva, vodoprivrede, energetike, industrije, saobraćaja, zdravlja, građevinarstva, infrastrukture, hidrometeorologije, rodne ravnopravnosti, prostornog planiranja, mora i obalnog područja i turizma.

Prilikom izrade Plana prilagođavanja vrši se strateška procjena uticaja na životnu sredinu u skladu sa zakonom kojim se uređuje strateška procjena uticaja na životnu sredinu.

Ministarstvo, prati sprovođenje mjera prilagođavanja i na svake dvije godine sačinjava Izvještaj o sprovođenju Plana prilagođavanja i dostavlja Vladi na usvajanje.

Plan prilagođavanja se prema potrebi može revidirati.

Način i metodologiju revidiranja, praćenja i izvještavanja, kao i sadržaj izvještaja iz stava 5 ovog člana propisuje Ministarstvo.

Sadržaj plana prilagođavanja

Član 12

Plan prilagođavanja sadrži:

- 1) opis postojećeg stanja nastalog usljed klimatskih promjena;
- 2) identifikaciju osjetljivih sektora;
- 3) analizu socio-ekonomske situacije koja utiče na klimatske promjene, uzimajući u obzir rodni aspekt;
- 4) analizu uočenih promjena klime i ekstremnih klimatskih događaja;
- 5) analizu ranjivosti i procjene rizika od klimatskih promjena, uključujući i rodni aspekt;
- 6) analizu ekoloških, ekonomskih i društvenih pokretača i uticaja klimatskih promjena, uključujući i rodne specifičnosti;
- 7) glavne ciljeve prilagođavanja na klimatske promjene, uključujući željene ishode za društvo, privredu, životnu sredinu i biodiverzitet;
- 8) opis institucionalnog okvira za prilagođavanje klimatskim promjenama;
- 9) prikaz postojećih planova i strateških dokumenata u oblasti prilagođavanja na klimatske promjene sa ocjenom napretka u primjeni i primjerima dobre prakse, sagledavajući posebno rješenja zasnovana na prirodi;
- 10) procjenu kapaciteta za prilagođavanje na klimatske promjene;
- 11) mjere za prilagođavanje na klimatske promjene, dajući prioritet prirodnim i hibridnim rešenjima;
- 12) mjere koje će se sprovoditi prioritetno, sa subjektima koji su odgovorni za njihovo sprovođenje;
- 13) opis mehanizama, okvira i indikatora za praćenje i evaluaciju sprovođenja Plana prilagođavanja;
- 14) procjenu finansijskih sredstava za sprovođenje mjera;
- 15) druge podatke.

Sprovođenje Plana prilagođavanja

Član 13

Mjere prilagođavanja sprovode organi državne uprave, lokalne uprave i druga pravna lica koji imaju javna ovlaštenja, a koji su nadležni za poslove zaštite prirode, zaštite i spašavanja/smanjenja rizika od katastrofa, poljoprivrede, ribarstva, šumarstva, vodoprivrede, energetike, industrije, saobraćaja, infrastrukture, hidrometeorologije, zdravlja, prostornog planiranja, mora i obalnog područja i turizma.

Organi iz stava 1 ovog člana dužni su da jednom godišnje dostavljaju Ministarstvu izvještaj o sprovedenim mjerama prema strateškim dokumentima, radi sprečavanja negativnih uticaja klimatskih promjena, kao i podatke o poplavama, sušama, ekstremnim padavinama, ekstremnim temperaturama i druge.

III. POSTIZANJE NISKOUGLJENIČNOG RAZVOJA

Smanjivanje emisija gasova sa efektom staklene bašte

Član 14

Smanjivanje emisija gasova sa efektom staklene bašte obezbjeđuje se sprovođenjem Strategije, Akcionog plana za sprovođenje Strategije, Nacionalnog energetskog i klimatskog plana, Nacionalno utvrđenog doprinosa, razvojnih dokumenata u pojedinim sektorima, postepenim ograničavanjem emisijama kredita u okviru sistema trgovanja emisijama, mjerama u sektorima izvan sistema trgovanja emisijama, mjerama u sektoru korišćenja zemljišta, promjene namjene zemljišta i šumarstva i drugim mjerama koje doprinose ublažavanju klimatskih promjena.

Obaveze operatera stacionarnog postrojenja

Član 15

Operater stacionarnog postrojenja koje obavlja aktivnosti, odnosno djelatnosti koje dovode do emitovanja gasova sa efektom staklene bašte, dužan je da pribavi dozvolu za emisiju gasova sa efektom staklene bašte (u daljem tekstu: dozvola) prije početka rada postrojenja.

Operater iz stava 1 ovog člana, dužan je da preda emisioni kredit za svaku jedinicu ekvivalentne emisije ugljendioksida koju ostvaruje u skladu sa verifikovanim izvještajem.

Obavljanje djelatnosti iz stava 1 ovog člana uključuje i probni rad u skladu sa zakonom kojim se uređuje izgradnja objekata.

Izuzetno od stava 1 ovog člana za postrojenja ili djelove postrojenja koji se koriste za istraživanja, razvoj i ispitivanje novih proizvoda i procesa, kao i za postrojenja sa emisijama od sagorijevanja biomase koja doprinosi u prosjeku sa više od 95% ukupnih emisija gasova sa efektom staklene bašte, ne izdaje se dozvola.

Dozvolu izdaje organ uprave nadležan za poslove zaštite životne sredine (u daljem tekstu: organ uprave) na period od deset godina.

Aktivnosti, odnosno djelatnosti iz stava 1 ovog člana, kao i gasove za čije se emitovanje izdaje dozvola, propisuje Vlada.

Zahtjev za izdavanje dozvole

Član 16

Dozvola se izdaje na osnovu zahtjeva koji podnosi operater stacionarnog postrojenja.

Ako stacionarno postrojenje obavlja djelatnost za koju se izdajeintegrisana dozvola u skladu sa zakonom kojim se uređuje sprečavanje i kontrola emisija koje nastaju iz industrijskih postrojenja, uslovi i postupak za izdavanje dozvole iz stava 1 ovog člana moraju da budu usklađeni s uslovima i postupkom za izdavanje integrisane dozvole.

Zahtjev iz stava 1 ovog člana sadrži:

- 1) naziv i sjedište operatera stacionarnog postrojenja;
- 2) opis postrojenja i djelatnosti odnosno aktivnosti koje obavlja postrojenje;
- 3) lokaciju postrojenja;
- 4) opis tehnologije koja se koristi u postrojenju;
- 5) podatke o sirovinama i drugim materijalima čije korišćenje dovodi do emisija gasova sa efektom staklene bašte;
- 6) podatke o vrsti i izvoru emisija gasova sa efektom staklene bašte;
- 7) planirane mjere za praćenje i izvještavanje o emisijama gasova sa efektom staklene bašte;
- 8) netehnički rezime.

Zahtjev iz stava 1 ovog člana podnosi se u pisanom i elektronskom obliku.

Zahtjev za izdavanje dozvole za nova postrojenja podnosi se prije početka probnog rada.

Operater stacionarnog postrojenja je dužan da uz zahtjev iz stava 1 ovog člana, dostavi na davanje odobrenja i plan praćenja emisija gasova sa efektom staklene bašte iz postrojenja (u daljem tekstu: plan praćenja) u dva primjerka.

Razmatranje zahtjeva za izdavanje dozvole

Član 17

Organ uprave u roku od 15 dana od dana podnošenja razmatra zahtjev za izdavanje dozvole i ako utvrdi da ne sadrži podatke propisane u članu 16 ovog zakona zatražiće da podnosilac zahtjeva dopuni dokumentaciju u roku od 15 dana od dana dostavljanja zahtjeva organa uprave.

Prilikom ocjene plana praćenja organ uprave, pored provjere formalne ispravnosti sadržaja plana, posebno cijeni adekvatnost procedura, postupaka i metodologija za praćenje emisija gasova sa efektom staklene bašte iz stacionarnog postrojenja i ako utvrdi da je potrebno da dostavi dodatne informacije ili otkloni nedostatke, zatražiće od podnosioca zahtjeva za izdavanje dozvole da u roku od 15 dana od dostavljanja obavještenja dostavi dodatne informacije ili otkloni nedostatke.

Ako podnosilac zahtjeva ne postupi po zahtjevu organa uprave iz st. 1 i 2 ovog člana organ uprave će

Ako organ uprave odbije zahtjev za izdavanje dozvole postrojenje ne može obavljati djelatnost.

Izdavanje dozvole

Član 18

Organ uprave izdaje dozvolu u roku od 60 dana od dana prijema uredno podnijetog zahtjeva za izdavanje dozvole.

Dozvola sadrži:

- 1) naziv i sjedište operatera stacionarnog postrojenja, kao i lokaciju postrojenja;
- 2) opis djelatnosti, odnosno aktivnosti postrojenja i emisija gasova sa efektom staklene bašte;
- 3) način praćenja emisija gasova sa efektom staklene bašte iz postrojenja, u skladu sa planom praćenja;
- 4) zahtjeve u odnosu na izvještavanje o emisijama gasova sa efektom staklene bašte;
- 5) obavezu da preda količinu emisijonih kredita, do 30. septembra svake godine, u iznosu koji odgovara ukupnoj emisiji gasova iz postrojenja iz prethodne kalendarske godine, verifikovanoj u skladu sa članom 33 ovog zakona.

Plan praćenja sastavni je dio dozvole.

Dozvola se izdaje za postrojenje, dio postrojenja ili više postrojenja, ukoliko se nalaze na istoj lokaciji i njima upravlja isti operater postrojenja.

Rješenje o izdavanju dozvole, odnosno o odbijanju zahtjeva za izdavanje dozvole dostavlja se operateru stacionarnog postrojenja u roku od osam dana od dana donošenja.

Protiv rješenja iz stava 5 ovog člana, može se podnijeti žalba Ministarstvu u roku od osam dana od dana dostavljanja rješenja.

O izdatim dozvolama organ uprave vodi evidenciju.

Obrazac dozvole i način vođenja evidencije iz stava 7 ovog člana propisuje Ministarstvo.

Izmjena dozvole

Član 19

Operater stacionarnog postrojenja dužan je da u roku od 60 dana prije nastanka promjene obavijesti organ uprave o planiranim promjenama koje se odnose na:

- tehničko-tehnološke karakteristike postrojenja;
- povećanje ili smanjenje kapaciteta;
- vrste goriva, sirovine ili druge materije koje se koriste u postrojenju;
- ulaznu toplotnu snagu;
- naziv i sjedište operatera stacionarnog postrojenja.

U slučajevima iz stava 1 ovog člana operater stacionarnog postrojenja dužan je da dostavi plan praćenja izmijenjen u skladu sa planiranim izmjenama.

Organ uprave će po prijemu obavještenja iz stava 1 ovog člana i dostavljanja plana praćenja, kada je to primjereno izvršiti izmjenu dozvole.

Ukidanje dozvole

Član 20

Dozvola se ukida u slučaju:

- 1) prestanka obavljanja djelatnosti u stacionarnom postrojenju u skladu sa izdatom dozvolom;
- 2) da rad stacionarnog postrojenja nije moguć iz tehničkih razloga;
- 3) da stacionarno postrojenje ne radi i njegovo ponovno pokretanje nije moguće;
- 4) da se u stacionarnom postrojenju ne obavlja aktivnost i operater postrojenja ne može da garantuje da će to postrojenje nastaviti sa radom u roku od šest mjeseci od prestanka rada, odnosno u roku od 18 mjeseci u slučaju prestanka rada usljed nepredviđenih okolnosti na koje operater ne može da utiče;
- 5) ako se usljed modernizacije na stacionarnom postrojenju izmijene karakteristike postrojenja u odnosu na karakteristike sadržane u zahtjevu za izdavanje dozvole iz člana 16 ovog zakona;
- 6) da obavlja djelatnost suprotno izdatoj dozvoli.

Operater stacionarnog postrojenja je dužan da u roku od osam dana od dana planiranog prestanka obavljanja djelatnosti u postrojenju o tome obavijesti organ uprave.

Obavještenje o prestanku obavljanja djelatnosti u stacionarnom postrojenju u stečajnom postupku dostavlja stečajni upravitelj.

Operater stacionarnog postrojenja je dužan da do 31. decembra svake godine obavijesti organ uprave u slučaju djelimičnog prestanka rada postrojenja.

Odredba iz stava 1 tačka 4 ovog člana ne primjenjuje se na postrojenja u rezervi ili u stanju pripravnosti i na postrojenja koja svoje aktivnosti obavljaju sezonski ako:

- 1) operater postrojenja ima dozvolu iz člana 18 ovog zakona kao i jedinstvenu (integrisanu) dozvolu ukoliko je propisana za to postrojenje;
- 2) je tehnički moguće pokrenuti obavljanje aktivnosti postrojenja bez fizičkih promjena na postrojenju;
- 3) se postrojenje redovno održava.

Protiv rješenja iz stava 1 ovog člana može se podnijeti žalba Ministarstvu u roku od osam dana od dana dostavljanja rješenja.

Dozvola za emisije gasova sa efektom staklene bašte u sektorima zgradarstva, drumskog saobraćaja i dodatnim sektorima

Član 21

Pravno lice i fizičko lice koji obavlja aktivnosti, odnosno djelatnosti koje dovode do emitovanja gasova sa efektom staklene bašte u sektorima zgradarstva, drumskog saobraćaja, energetske industrije i proizvodne industrije i građevinarstva (u daljem tekstu: regulisani subjekat), dužan je da pribavi dozvolu za emisiju gasova sa efektom staklene bašte (u daljem tekstu: dozvola) prije početka rada.

Dozvolu izdaje organ uprave na period od deset godina.

Dozvola se izdaje na osnovu zahtjeva koji podnosi regulisani subjekat.

Zahtjev za izdavanje dozvole sadrži:

- 1) opis regulisanog subjekta;
- 2) opis vrste goriva koje stavlja u potrošnju i koje se upotrebljava za sagorijevanje te sredstava putem kojih se gorivo stavlja u upotrebu;
- 3) krajnja upotreba goriva stavljenih u upotrebu u okviru djelatnosti;
- 4) mjere planirane za praćenje emisija i izvještavanje o njima;
- 5) netehnički rezime.

Organ uprave izdaje dozvolu kojom se regulisanom subjektu iz stava 1 ovog člana ako smatra da subjekat može da prati emisije gasova sa efektom staklene bašte koje odgovaraju količinama goriva koje se stavljaju u upotrebu i izvještava o njima.

Dozvola iz stava 1 ovog člana sadrži:

- 1) naziv i adresu regulisanog subjekta;
- 2) opis sredstava putem kojih regulisani subjekat goriva stavlja u upotrebu;
- 3) popis goriva koja regulisani subjekat stavlja u upotrebu u sektorima obuhvaćenima ovim poglavljem;
- 4) plan praćenja emisija sa efektom staklene bašte;
- 5) zahtjeve izvještavanje o emisijama gasova sa efektom staklene bašte.

Na postupak izdavanja, izmjene i ukidanja dozvole shodno se primjenjuju odredbe čl. 16-20 ovog zakona.

Organ uprave može regulisanom subjektu dopustiti ažuriranje plana praćenja bez izmjene dozvole.

Regulisani subjekat dužan je organu uprave podnijeti sve ažurirane planove praćenja na odobrenje.

Regulisani subjekat je dužan da obavijesti organ uprave o svim planiranim promjenama prirode svoje djelatnosti ili goriva koje stavlja u upotrebu, što može zahtijevati izmjenu dozvole najkasnije do 31. decembra tekuće godine.

Organ uprave prema potrebi ažurira dozvolu.

Ako dođe do promjene regulisanog subjekta, organ uprave ažurira dozvolu i unosi naziv i adresu novog regulisanog subjekta.

O izdatim dozvolama organ uprave vodi evidenciju.

Aktivnosti, odnosno djelatnosti iz stava 1 ovog člana, kao i gasove za čije se emitovanje izdaje dozvola i goriva koja se stavljaju u upotrebu, propisuje Vlada.

Obrazac dozvole i način vođenja evidencije iz stava 13 ovog člana propisuje Ministarstvo.

Obaveze operatera vazduhoplova

Član 22

Operater vazduhoplova koji obavlja aktivnosti, odnosno djelatnosti koje dovode do emitovanja gasova sa efektom staklene bašte, dužan je da sačini i organu uprave dostavi plan praćenja emisija gasova sa efektom staklene bašte iz vazduhoplova (u daljem tekstu: plan praćenja emisije vazduhoplova) na davanje odobrenja najkasnije 4 mjeseca prije početka vršenja aktivnosti, a nakon dobijanja operativne licence u skladu sa zakonom kojim je uređen vazdušni saobraćaj.

Izuzetno, operator vazduhoplova koji po prvi put obavlja vazduhoplovnu aktivnost ili prati i izvještava o efektima vazduhoplovstva koji nijesu povezani s emisijama ugljendioksida, a to se nije moglo predvidjeti četiri mjeseca prije vršenja aktivnosti, dostavlja plan praćenja emisije vazduhoplova bez nepotrebnog odlaganja, a najkasnije šest nedjelja nakon obavljanja aktivnosti uz obrazloženje zašto se plan praćenja nije mogao dostaviti četiri mjeseca prije vršenja aktivnosti.

Operater iz st. 1 i 2 ovog člana, dužan je da preda emisioni kredit za svaku jedinicu ekvivalentne emisije ugljendioksida koju ostvaruje u skladu sa verifikovanim izvještajem.

Vazduhoplovne aktivnosti za koje se utvrđuje obaveza praćenja emisija, kao i vazduhoplovne aktivnosti za koje se ne dostavlja plan praćenja emisija vazduhoplova propisuje Vlada.

Plan praćenja

Član 23

Operater stacionarnog postrojenja, operater vazduhoplova i regulisani subjekat dužni su da vrše praćenje emisije gasova sa efektom staklene bašte u skladu sa odobrenim planom praćenja.

Praćenje emisija gasova sa efektom staklene bašte iz stava 1 ovog člana se vrši na osnovu proračuna ili na osnovu mjerenja.

Izuzetno, operator vazduhoplova utvrđuje godišnje emisije ugljendioksida iz vazduhoplovnih aktivnosti tako što godišnju potrošnju svakog čistog goriva (izraženu u tonama) pomnoži s odgovarajućim emisijom faktorom.

Operater stacionarnog postrojenja i regulisani subjekat dužan je da unapređuje metodologiju praćenja emisija gasova sa efektom staklene bašte i da u skladu s tim vrši izmjene plana praćenja.

Plan praćenja se dostavlja u pisanom i elektronskom obrascu.

Obrazac i sadržaj plana praćenja, izmjene plana, procedure, postupke i metodologiju za praćenje emisija gasova sa efektom staklene bašte iz stacionarnih postrojenja i za regulisane subjekte propisuje Ministarstvo.

Obrazac i sadržaj plana praćenja emisija vazduhoplova, izmjene plana, procedure, postupke, potrebne podatke, metodologiju za praćenje emisija gasova sa efektom staklene bašte iz vazduhoplova, kao i za praćenje efekata vazduhoplova koji nijesu povezani sa emisijama ugljendioksida propisuje Ministarstvo, uz prethodno pribavljeno mišljenje organa državne uprave nadležnog za vazdušni saobraćaj.

Izmjena plana praćenja

Član 24

Operater stacionarnog postrojenja, operater vazduhoplova, odnosno regulisani subjekat je dužan da redovno provjerava da li plan praćenja odražava prirodu i način rada postrojenja, aktivnosti vazduhoplova, odnosno djelatnost regulisanog subjekta, kao i da li metodologija praćenja emisije može da se poboljša, te da na osnovu toga vrši izmjene plana praćenja.

Operater stacionarnog postrojenja, operater vazduhoplova, odnosno regulisani subjekat je dužan da o predlozima za izmjenu plana praćenja bez odlaganja obavijesti organ uprave.

Ako organ uprave utvrdi da predložene izmjene plana praćenja u konkretnom slučaju nijesu značajne, obavještava operatera stacionarnog postrojenja, operatera vazduhoplova, odnosno regulisanog subjekta da je dužan da izmijenjeni plan praćenja sa pratećom dokumentacijom dostavi do 31. decembra tekuće godine.

Ako utvrdi da su predložene izmjene plana praćenja značajne, organ uprave obavještava operatera stacionarnog postrojenja, operatera vazduhoplova, odnosno regulisanog subjekta da je dužan da izmijenjeni plan praćenja sa pratećom dokumentacijom bez odlaganja dostavi na odobrenje.

Na postupak odobrenja izmijenjenog plana praćenja primjenjuju se odredbe čl. 17 i 25 ovog zakona.

Od dana podnošenja zahtjeva za izmjenu plana praćenja do dana dobijanja odobrenja od strane organa uprave operater stacionarnog postrojenja, operater vazduhoplova, odnosno regulisani subjekat sprovodi praćenje i izvještavanje koristeći uporedo izvorni i izmijenjeni plan praćenja.

Nakon dobijanja odobrenja, operater stacionarnog postrojenja, operater vazduhoplova, odnosno regulisani subjekat koristi samo one podatke koji se odnose na izmijenjeni plan praćenja i sprovodi cjelokupno praćenje i izvještavanje koristeći samo izmijenjeni plan praćenja od datuma od kojeg je primjenjiva ta verzija plana praćenja.

Operater stacionarnog postrojenja, operater vazduhoplova, odnosno regulisani subjekat je dužan da vodi evidenciju o svim izmjenama plana praćenja.

Ministarstvo, a za vazduhoplovne aktivnosti uz prethodno pribavljeno mišljenje Agencije, propisuje razloge za izmjenu plana praćenja, značajne izmjene plana praćenja, kao i sadržaj evidencije o izmjenama plana praćenja.

Ocjena plana praćenja emisije vazduhoplova

Član 25

Organ uprave dostavlja plan praćenja emisije vazduhoplova iz člana 22 ovog zakona Agenciji za civilno vazduhoplovstvo (u daljem tekstu: Agencija) na davanje mišljenja.

Mišljenje iz stava 1 ovog člana, Agencija dostavlja organu uprave u roku od 30 dana od dana prijema plana praćenja emisije vazduhoplova.

U postupku davanja mišljenja Agencija cijeni adekvatnost procedura, postupaka i metodologija za praćenje emisija gasova sa efektom staklene bašte iz vazduhoplova i ako utvrdi da je potrebno da dostavi dodatne informacije ili otkloni nedostatke, zatražiće od operatera vazduhoplova da u roku od 15 dana od dana dostavljanja zahtjeva Agencije dostavi dodatne informacije.

Ako operater vazduhoplova ne postupi po zahtjevu Agencije iz stava 3 ovog člana i ne otkloni nedostatke, Agencija će dati negativno mišljenje.

Organ uprave odobrava rješenjem plan praćenja u roku od 15 dana od dana prijema pozitivnog mišljenja Agencije.

Operater vazduhoplova dužan je da unapređuje metodologiju praćenja emisija gasova sa efektom staklene bašte i da u skladu s tim vrši izmjene plana praćenja emisije vazduhoplova.

Postrojenja i vazduhoplovi sa niskim emisijama

Član 26

Operater stacionarnog postrojenja koji upravlja postrojenjem sa niskim emisijama, odnosno operater vazduhoplova može organu uprave podnijeti zahtev za odobrenje korišćenja pojednostavljenog plana praćenja.

Postrojenje sa niskim emisijama u smislu stava 1 ovog člana se smatra postrojenje koje ispunjava jedan od sljedećih zahtjeva:

- 1) prosječne godišnje emisije tog postrojenja iz prethodnih verifikovanih izvještaja o emisijama, uz izuzeće ugljendioksida koji potiče iz biomase i prije oduzimanja prenešenog ugljendioksida, iznose manje od 25 000 tona CO₂(e) godišnje;
- 2) prosječne godišnje emisije nijesu dostupne ili više nijesu primjenjive zbog promjene granica postrojenja ili uslova rada postrojenja, ali će prosječne godišnje emisije tog postrojenja u sljedećih pet godina, uz izuzeće ugljendioksida koji potiče iz biomase i prije oduzimanja prenešenog ugljendioksida, na osnovu metode konzervativne procjene iznositi manje od 25 000 tona CO₂(e) godišnje.

Operateri vazduhoplova koji obavljaju manje od 243 leta po periodu tokom tri uzastopna četveromjesečna perioda i operatori vazduhoplova koji obavljaju letove s ukupnim godišnjim emisijama manjim od 25 000 tona ugljendioksida godišnje smatraju se malim zagađivačima.

Neće se smatrati postrojenjem sa niskim emisijama postrojenje koje obavlja propisane aktivnosti kojima je obuhvaćen azot oksid.

Ako postrojenje s niskim emisijama koje je predmet pojednostavljenog praćenja tokom bilo koje kalendarske godine prekorači prag iz stava 2 ovog člana, operater je dužan da bez odlaganja o tome

Operater stacionarnog postrojenja bez odlaganja dostavlja značajnu izmjenu plana praćenja organu uprave na odobrenje.

Prije odobravanja bilo kojeg pojednostavljenog plana praćenja iz stava 1 ovog člana organ uprave sprovodi pojednostavljenu procjenu rizika kako bi utvrdio da li su predložene nadzorne aktivnosti i postupci za nadzorne aktivnosti srazmjerni utvrđenim inherentnim rizicima i rizicima pri nadzoru te iznosi razloge koji opravdavaju korišćenje takvog pojednostavljenog plana praćenja.

Organ uprave može od operatera da zahtijeva da sami izvrše procjenu rizika u skladu sa stavom 6 ovog člana, po potrebi.

Ministarstvo, a za vazduhoplove uz prethodno pribavljeno mišljenje Agencije propisuje sadržaj pojednostavljenog plana praćenja kao i uslove, aktivnosti, postupke, načine kontrole i potrebnu dokumentaciju koju treba dostaviti za korišćenje pojednostavljenog plana praćenja.

Obaveze brodarskih društava

Član 27

Brodarsko društvo dužno je da sačini plan praćenja emisija gasova sa efektom staklene bašte i izvještava o njima u cilju podsticanja smanjenja emisija gasova sa efektom staklene bašte iz pomorskog saobraćaja na troškovno efikasan način.

Brodarsko društvo za svaki svoj brod prati i izvještava o relevantnim parametrima tokom perioda izvještavanja i sprovodi se u svim lukama u nadležnosti Crne Gore i za sva putovanja u luku ili iz luke u nadležnosti Crne Gore.

Brodove na koje se primjenjuje obaveza praćenja emisija iz stava 1 ovog člana, brodove za koje se ne dostavlja plan praćenja emisija, kao i gasove sa efektom staklene bašte za koje utvrđuje obaveza praćenja emisija propisuje Vlada.

Plan praćenja emisija iz brodova

Član 28

Brodarsko društvo za svaki od svojih brodova akreditovanom verifikatoru (u daljem tekstu: verifikator) podnosi plan praćenja u kojem se navodi metoda za praćenje emisija gasova sa efektom staklene bašte i druge informacije u skladu sa ovim zakonom, najkasnije dva mjeseca nakon prvog pristajanja svakog broda u luku u nadležnosti Crne Gore.

Verifikator ocjenjuje usklađenost plana praćenja.

Ako se ocjenom verifikatora utvrde nesuklađenost, brodarsko društvo revidira plan praćenja i dostavlja verifikatoru na završno ocjenjivanje prije početka razdoblja izvještavanja.

Brodarsko društvo sa verifikatorom dogovara vremenski okvir koji je potreban za sprovođenje revizije iz stava 3 ovog člana.

Brodarsko društvo dostavlja revidirani plan praćenja najkasnije do početka perioda izvještavanja emisija gasova sa efektom staklene bašte.

Brodarsko društvo za svaki od svojih brodova podnosi organu uprave plan praćenja, za koji je verifikator ocijenio da je usklađen sa ovim zakonom.

Brodarsko društvo je dužno da najmanje jednom godišnje provjerava odražava li plan praćenja prirodu i funkcionisanje broda i može li se metodologija praćenja poboljšati, te na osnovu toga vrši izmjenu plana praćenja.

Brodarsko društvo je dužno da izmijeni plan praćenja u bilo kojem od sljedećih slučajeva:

- 1) u slučaju promjene društva;
- 2) ako se pojave nove emisije gasova sa efektom staklene bašte zbog novih izvora emisija ili zbog korišćenja novih vrsta goriva koje još nijesu uključene u plan praćenja;
- 3) ako promjena dostupnosti podataka zbog korišćenja novih vrsta mjerne opreme, novih metoda uzimanja uzoraka ili metoda analize ili iz bilo kojeg drugog razloga može uticati na tačnost u utvrđivanju emisija gasova sa efektom staklene bašte;
- 4) ako se utvrdi da su podaci iz primijenjene metode praćenja netačni;
- 5) ako se za bilo koji dio plana praćenja utvrdi da nije usklađen sa zahtjevima ovog zakona te se od brodarskog društva zahtijeva da ga revidira u skladu sa stavom 3 ovog člana.

Brodarsko društvo je dužno da bez odlaganja obavijesti verifikatora o svakom predlogu izmjene plana praćenja.

Izmjene plana praćenja podliježu ocjeni verifikatora u skladu s stavom 2 ovog člana.

Nakon ocjene izmijenjenog plana praćenja verifikator obavještava brodarsko društvo o tome jesu li izmjene usklađene.

Nakon prijema obavještenja od verifikatora da je plan praćenja usklađen, brodarsko društvo podnosi izmijenjeni plan praćenja organu uprave.

U slučaju promjene brodarskog društva, novo društvo osigurava da svaki brod pod njegovom odgovornošću bude usklađen sa zahtjevima ovog zakona u vezi sa cjelokupnim periodom izvještavanja tokom kojeg preuzima odgovornost za predmetni brod.

Sadržaj i način pripreme plana praćenja emisija gasova sa efektom staklene bašte, izmjene plana, procedure, postupke, potrebne podatke, metodologiju za praćenje emisija gasova sa efektom staklene bašte iz brodova, kao i zahtjeve usklađenosti propisuje Ministarstvo, uz prethodno pribavljeno mišljenje organa državne uprave nadležnog za pomorstvo.

Ciljevi i mjere za smanjenja emisija gasova sa efektom staklene bašte u sektorima korišćenja zemljišta, promjene namjene zemljišta i šumarstva

Član 29

Radi postizanja ciljeva smanjenja emisija gasova sa efektom staklene bašte preduzimaju se mjere kojima se postiže da obračunate emisije gasova sa efektom staklene bašte iz sektora korišćenja zemljišta, promjene namjene zemljišta i šumarstva ne prelaze ponore emisija iz tog sektora.

Sprovođenje mjera iz stava 1 ovog člana u nadležnosti je organa državne uprave nadležnih za poslove zaštite životne sredine, poljoprivrede i šumarstva.

Ako se obavezna smanjenja emisija ne mogu nadomjestiti obračunatom razlikom između emisija i ponora gasova sa efektom staklene bašte u predviđenom roku, Vlada može odrediti dodatne mjere za postizanje obaveznih ciljeva smanjenja emisija gasova sa efektom staklene bašte.

Na praćenje i izvještavanje o mjerama za ograničavanje emisija u sektorima iz stava 1 ovog člana primjenjuju se odredbe člana 57 ovog zakona.

Način obračuna emisija iz sektora šumarstva, korišćenja zemljišta i promjene namjene zemljišta, kao i dozvoljena odstupanja od postizanja tih ciljeva propisuje Ministarstvo.

Emisija ugljendioksida iz novih putničkih vozila sa motorom sa unutrašnjim sagorijevanjem

Član 30

Pravno lice i preduzetnik koji stavlja u promet ili iznajmljuje nova putnička vozila, dužan je da na mjestu prodaje, odnosno iznajmljivanja na jasno vidljiv način postavi ili u njegovoj blizini učine dostupnim informacije o ekonomičnosti potrošnje goriva i emisijama ugljendioksida za svaki model novog putničkog vozila.

Informacije o potrošnji goriva i emisijama ugljendioksida iz novih putničkih vozila mogu se učiniti dostupnim potrošačima preko oznaka (naljepnica) na vozilima, postera ili displeja istaknutih na mjestima prodaje, vodiča o potrošnji goriva i emisijama ugljendioksida i putem druge promotivne literature i materijala.

Ministarstvo priprema i objavljuje na svojoj internet stranici Vodič o potrošnji goriva i emisijama ugljendioksida iz stava 2 ovog člana, za sve modele novih putničkih vozila koja se uvoze u Crnu Goru..

Vodič iz stava 2 ovog člana ažurira se jednom godišnje.

U oznakama (naljepnicama) na vozilima, posterima ili displejima istaknutih na mjestima prodaje, vodiču o potrošnji goriva i emisijama ugljendioksida i drugoj promotivnoj literaturi i materijalima iz stava 2 ovog člana ne mogu se navoditi informacije koje bi mogle dovesti u zabunu potencijalne kupce novih putničkih vozila.

Pravno lice i preduzetnik iz stava 1 ovog člana, može po potrebi činiti dostupnim i druge vrste promotivnog materijala, kako bi se iskazali podaci o emisiji ugljendioksida i potrošnji goriva pojedinog modela automobila na koji se taj materijal odnosi.

Pravno lice i preduzetnik iz stava 1 ovog člana, dužno je da primjerak vodiča iz stava 2 ovog člana ustupi licima koja kupuju, odnosno iznajmljuju vozila, bez naknade.

Bliži sadržaj oznaka, vodiča, postera, displeja i druge promotivne literature i materijala o potrošnji goriva i emisijama ugljendioksida propisuje Ministarstvo.

IV. IZVJEŠTAVANJE O EMISIJAMA I VERIFIKACIJA IZVJEŠTAJA

Izvještavanje o emisijama gasova sa efektom staklene bašte **Član 31**

Operater stacionarnog postrojenja, odnosno operater vazduhoplova dužan je da dostavi organu uprave izvještaj o emisijama gasova sa efektom staklene bašte i izvještaj o verifikaciji (u daljem tekstu: Verifikovani izvještaj) do 31. marta tekuće za prethodnu godinu.

Izuzetno, organ uprave može od operatera stacionarnog postrojenja ili operatora vazduhoplova zahtijevati da Verifikovani izvještaj dostavi prije 31. marta, ali ne prije 28. februara.

Regulisani subjekat je dužan da Verifikovani izvještaj dostavi do 30. aprila tekuće za prethodnu godinu.

Operater stacionarnog postrojenja, regulisani subjekat, odnosno operater vazduhoplova, koji je prestao sa radom, odnosno u slučaju stečaja stečajni upravnik, dužan je da bez odlaganja dostavi organu uprave izvještaj o emisijama gasova sa efektom staklene bašte i verifikovani izvještaj, za period od 1. januara tekuće godine do dana prestanka rada.

U slučaju ukidanja dozvole operater stacionarnog postrojenja, odnosno regulisani subjekat dužan je da izradi verifikovani izvještaj o emisijama za period od početka godine do dana izvršnosti rješenja iz člana 20 ovog zakona.

Operater vazduhoplova dužan je da jednom godišnje izvještava o efektima vazduhoplovstva koji nijesu povezani s emisijama ugljendioksida.

Organ uprave u roku od 30 dana od dana dostavljanja provjerava verifikovane izvještaje u smislu usklađenosti sa propisom iz stava 8 ovog člana i vraća na dopunu u roku od najduže 15 dana ili ih odobrava.

Sadržaj i obrazac verifikovanog izvještaja, način izvještavanja o emisijama, rokove čuvanja izvještaja, način praćenja i izvještavanja o efektima vazduhoplovstva koji nijesu povezani s emisijama ugljendioksida, način provjere cjelovitosti izvještaja, propisuje Ministarstvo.

Konzervativna procjena **Član 32**

Organ uprave vrši konzervativnu procjenu nivoa emisije gasova sa efektom staklene bašte i prema potrebi efekata vazduhoplovstva koji nijesu povezani s emisijama ugljendioksida u roku od 30 dana ako operater stacionarnog postrojenja, regulisani subjekat, odnosno operater vazduhoplova:

- 1) ne dostavi verifikovani izvještaj o nivoima emisija gasova sa efektom staklene bašte u skladu sa članom 31 ovog zakona;
- 2) verifikovani izvještaj o nivoima emisija gasova sa efektom staklene bašte nije u skladu sa odredbama ovog zakona;
- 3) godišnji izvještaj o nivoima emisija gasova sa efektom staklene bašte nije verifikovan u skladu sa članom 33 ovog zakona;
- 4) ako verifikator u svom izvještaju konstatuje da postoje pogrešno prikazani podaci koje operator stacionarnog postrojenja, regulisani subjekat, odnosno operator vazduhoplova nije ispravio prije izdavanja izvještaja o verifikaciji.

Troškove izrade procjene iz stava 1 ovog člana, snosi operater stacionarnog postrojenja, regulisani subjekat, odnosno operater vazduhoplova.

Operater stacionarnog postrojenja, regulisani subjekat, odnosno operater vazduhoplova iz stava 1 ovog člana je dužan da na zahtjev organa uprave u roku od osam dana od dana dostavljanja zahtjeva dostavi svu neophodnu dokumentaciju za potrebe izrade konzervativne procjene.

Način obračuna i visinu konzervativne procjene propisuje Vlada.

Način vršenja konzervativne procjene propisuje Ministarstvo.

Verifikacija izvještaja o emisijama gasova sa efektom staklene bašte

Član 33

Verifikacija izvještaja o emisijama gasova sa efektom staklene bašte vrši se radi obezbjeđenja i kontrole kvaliteta podataka radi poboljšanja praćenja i izvještavanja o emisijama.

Verifikaciju izvještaja o emisiji gasova sa efektom staklene bašte može da vrši akreditovano pravno lice (u daljem tekstu: verifikator).

Operater stacionarnog postrojenja, regulisani subjekat odnosno operater vazduhoplova, dužni su da na zahtjev verifikatora dostavi svu dokumentaciju u vezi sa radom postrojenja, djelatnosti regulisanog subjekta odnosno vazduhoplova koja je neophodna za verifikaciju izvještaja.

Izvještaj o verifikaciji emisija gasova sa efektom staklene bašte, verifikator dostavlja operatoru stacionarnog postrojenja, regulisanom subjektu odnosno operateru vazduhoplova.

Ako se pri verifikaciji izvještaja o emisijama utvrdi da plan praćenja nije odobren od strane organa uprave ili da odobreni plan praćenja nije u skladu sa tekućim poslovanjem, verifikator to prijavljuje u svom izvještaju o verifikaciji i obaviještava operatera stacionarnog postrojenja, regulisani subjekat, odnosno operatera vazduhoplova da izmijeni plan praćenja u skladu sa ovim zakonom.

U slučaju iz stava 6 ovog člana, operater stacionarnog postrojenja, regulisani subjekat odnosno operater vazduhoplova, dužni su da izmijenjeni plan praćenja dostave organu uprave na odobrenje u skladu sa članom 24 ovog zakona.

Ako operater stacionarnog postrojenja, regulisani subjekat odnosno operater vazduhoplova plan praćenja iz stava 6 ovog člana dostavi do 31. decembra tekuće godine verifikacija izvještaja nastavlja se na osnovu odobrenog izmijenjenog plana praćenja.

Verifikator je dužan da prije izdavanja verifikovanog izvještaja internu verifikacionu dokumentaciju i verifikovani izvještaj dostavi nezavisnom revizoru.

Nezavisni revizor obavlja reviziju kako bi osigurao da je postupak verifikacije sproveden u skladu sa ovim zakonom i da su postupci za aktivnosti verifikacije pravilno sprovedeni uz primjerenu stručnu pažnju i procjenu.

Nezavisni revizor ocjenjuje i jesu li prikupljeni dokazi dovoljni da verifikator na osnovu njih može uz razumnu sigurnost izdati verifikovani izvještaj.

Nezavisni revizor ne može obavljati aktivnosti verifikacije koje podliježu njegovoj reviziji.

Na osnovu informacija prikupljenih tokom verifikacije, verifikator za svaki izvještaj o emisijama, referentnim podacima, podacima novog subjekta ili nivou aktivnosti koji je bio predmet verifikacije izdaje verifikovani izvještaj, u kojem se navodi:

- 1) da je izvještaj verifikovan kao zadovoljavajući;
- 2) da izvještaj sadrži materijalne greške koje nijesu ispravljene prije izdavanja verifikovanog izvještaja;
- 3) da je opseg verifikacije previše ograničen pa verifikator nije mogao da pribavi dovoljno dokaza kako bi izdao verifikovano mišljenje uz razumnu sigurnost da izvještaj ne sadrži materijalne greške; ili
- 4) da je zbog nesuklađenosti, bilo pojedinačnih ili zajedno s drugim neusklađenostima, izvještaj nejasan pa verifikator ne može uz razumnu garanciju tvrditi da ne sadrži materijalne greške.

Izvještaj o emisijama gasova sa efektom staklene može se verifikovati kao zadovoljavajući samo ako ne sadrži materijalne greške.

Operater stacionarnog postrojenja, odnosno operater vazduhoplova ne može da trguje emisionim kreditima i vrši njihov prenos do dobijanja pozitivnog verifikovanog izvještaja.

Kriterijume i način verifikovanja podataka o emisijama, sadržaj interne verifikacione dokumentacije, uslove koje treba da ispunjava nezavisni revizor i način revizije postupka verifikacije, rokove čuvanja izvještaja, rokove i način dostavljanja informacija i dokumentacije za postupanje po zahtjevu verifikatora propisuje Ministarstvo.

Obaveze verifikatora

Član 34

Verifikator sprovodi verifikaciju s ciljem podnošenja verifikovanog izvještaja u kojem s razumnom sigurnošću zaključuje da izvještaj operatera stacionarnog postrojenja, regulisanog subjekta odnosno operater vazduhoplova ne sadrži materijalne greške.

Verifikator planira i sprovodi verifikaciju uz stručni skepticizam, priznajući mogućnost postojanja okolnosti zbog kojih bi informacije u izvještaju mogle sadržati materijalne greške.

U postupku verifikacije verifikator ocjenjuje sljedeće:

- 1) da li je izvještaj operatora stacionarnog postrojenja, regulisanog subjekta odnosno operater vazduhoplova potpun i ispunjava li zahtjeve ovog zakona;

- 2) da li su informacije u izvještaju operatora stacionarnog postrojenja, regulisanog subjekta odnosno operater vazduhoplova potpune i ispunjavaju li zahtjeve ovog zakona;
- 3) da li je operator stacionarnog postrojenja odnosno regulisani subjekat postupio u skladu sa zahtjevima iz dozvole za emisije gasova sa efektom staklene bašte i odobrenog plana praćenja za verifikaciju izvještaja operatora stacionarnog postrojenja odnosno regulisanog subjekta o emisijama, odnosno u skladu sa zahtjevima iz odobrenog plana praćenja za verifikaciju izvještaja operatera vazduhoplova o emisijama;
- 4) da li je operator djelovao u skladu sa zahtjevima iz odobrenog plana metodologije praćenja ako se radi o izvještaju operatera o referentnim podacima, izvještaju o podacima novog postrojenja ili godišnjem izvještaju o nivou aktivnosti;
- 5) da li su podaci u izvještaju operatora stacionarnog postrojenja, regulisanog subjekta odnosno operater vazduhoplova bez materijalnih grešaka;
- 6) mogu li se dostaviti informacije iz kojih su vidljive aktivnosti protoka podataka, sistem kontrole i s njima povezani postupci operatora stacionarnog postrojenja, regulisanog subjekta odnosno operater vazduhoplova s ciljem poboljšanja efikasnosti njihovog praćenja i izvještavanja o njima.

Ako organ uprave nije odobrio plan praćenja, ako je plan nepotpun ili su tokom perioda izvještavanja u njemu napravljene značajne izmjene koje organ upravo nije odobrio, verifikator savjetuje operatora stacionarnog postrojenja, regulisanog subjekta odnosno operater vazduhoplova da pribavi potrebno odobrenje organa uprave.

Nakon odobrenja organa uprave verifikator u skladu s odobrenjem nastavlja, ponavlja ili prilagođava aktivnosti verifikacije.

Ako odobrenje organa uprave nije pribavljeno prije izdavanja verifikovanog izvještaja, verifikator o tome izvještava u verifikovanom izvještaju.

Verifikator sprovodi plan verifikacije i na osnovu analize rizika prema potrebi provjerava sprovođenje odobrenog plana ili plana metodologije praćenja.

Verifikator provjerava pravilnu primjenu i sprovođenje metodologije praćenja koju je u planu praćenja odobrio organ uprave, uključujući posebne detalje te metodologije praćenja.

Praćenje, izvještavanje i verifikacija emisija iz brodova

Član 35

Brodarsko društvo na osnovu plana praćenja prati emisije gasova sa efektom staklene bašte za svaki brod po putovanju i na godišnjoj osnovi primjenom odgovarajuće metode za utvrđivanje emisija gasova sa efektom staklene bašte.

Brodarsko društvo je dužno da pribavlja, bilježi, sastavlja, analizira i dokumentuje podatke o praćenju, uključujući pretpostavke, reference, emisione faktore i podatke o aktivnosti na transparentan način koji verifikatoru omogućava ponovno utvrđivanje emisija gasova sa efektom staklene bašte.

Brodarsko društvo do 30. aprila svake godine organu uprave dostavlja godišnji izvještaj o emisijama koji sadrži podatke o emisijama ugljendioksida i druge relevantne informacije tokom cijelog perioda izvještavanja za svaki brod pod svojom odgovornošću koji je verifikovan kao zadovoljavajući od strane verifikatora.

Brodarsko društvo do 31. marta svake godine organu uprave dostavlja izvještaj o objedinjenim podacima o emisijama na nivou društva koji obuhvata emisije u periodu izvještavanja prethodne godine u vezi sa djelatnostima pomorskog saobraćaja a koji je verifikovan u skladu sa ovim zakonom.

Verifikator ocjenjuje usklađenost plana praćenja s odredbama ovog zakona.

Ako se ocjenom verifikatora utvrde nesuklađenosti s tim zahtjevima, brodarsko društvo revidira plan praćenja i revidirani plan dostavlja verifikatoru na završno ocjenjivanje prije početka perioda izvještavanja.

Društvo se s verifikatorom dogovara o vremenskom okviru koji je potreban za sprovođenje revizije, a koji ne može prekoračiti početak perioda izvještavanja.

Verifikator ocjenjuje usklađenost izvještaja o emisijama iz stava 3 ovog člana i izvještaja o objedinjenim podacima o emisijama iz stava 4 ovog člana sa odredbama ovog zakona.

Ako u ocjenjivanju verifikator utvrdi da u izvještaju o emisijama nema značajnih materijalnih grešaka, verifikator izdaje izvještaj o verifikaciji.

Ako se u ocjenjivanju zaključi da izvještaj o emisijama sadrži materijalne greške ili nesuklađenosti, verifikator o tome na pravovremeni način obavještava brodarsko društvo.

Brodarsko društvo ispravlja materijalne greške ili neusklađenosti kako bi se omogućilo da postupak verifikacije bude završen na vrijeme i predaje verifikatoru revidirani izvještaj o emisijama i sve druge informacije koje su bile potrebne da se isprave pronađene neusklađenosti.

Verifikator u izvještaju o verifikaciji navodi je li društvo ispravilo materijalne greške ili neusklađenosti koje su utvrđene tokom ocjenjivanja u okviru verifikacije.

Ako prijavljene materijalne greške ili neusklađenosti nijesu ispravljene i pojedinačno ili u kombinaciji dovode do značajnih materijalnih grešaka, verifikator izdaje izvještaj o verifikaciji u kojem navodi da izvještaj o emisijama nije u skladu sa ovim zakonom.

Verifikator na osnovu izvještaja o verifikaciji predmetnom brodu izdaje dokument o usklađenosti.

Dokument o usklađenosti sadrži sljedeće informacije:

- a) identitet broda (ime, identifikacijski broj prema IMO-u, luka upisa ili matična luka);
- b) ime, adresu i glavno mjesto poslovanja brodovlasnika;
- c) identitet verifikatora;
- d) datum izdavanja dokumenta o usklađenosti, njegov rok važenja i period izvještavanja na koje se odnosi.

Dokument o usklađenosti važi 18 mjeseci nakon završetka perioda izvještavanja.

Brodovi koji dolaze u luku ili polaze iz luke u nadležnosti Crne Gore ili se nalaze u njoj i koji su tokom perioda izvještavanja obavili putovanja moraju posjedovati valjani dokument o usklađenosti do 30. juna godine koja slijedi nakon kraja perioda izvještavanja.

Ako brod plovi pod zastavom države članice Evropske unije i uđe u jednu od luka u nadležnosti Crne Gore ili se zatekne u nekoj od njenih luka, nakon što dotičnom brodarskom društvu omogući izjašnjenje, Crna Gora može zadržati brod sve dok brodarsko društvo ne ispuni svoje obaveze praćenja i izvještavanja.

Ako brod koji plovi pod zastavom države koja nije članica Evropske unije nije ispunio obaveze praćenja i izvještavanja tokom dva ili više uzastopnih perioda izvještavanja i ako se drugim izvršnim mjerama nije osigurala usklađenost, organ državne uprave nadležan za pomorstvo može, nakon što brodarskom društvu omogući izjašnjenje, izdati nalog o protjerivanju o kojem obavještava Evropsku agenciju za pomorsku sigurnost (EMSA) i državu zastave broda.

Zbog izdavanja naloga o protjerivanju, Crne Gora može odbiti ulazak broda u sve svoje luke sve dok brodarsko društvo ne ispuni obaveze praćenja i izvještavanja.

Ispunjavanje obaveza praćenja i izvještavanja potvrđuje se valjanim dokumentom o usklađenosti koji se dostavlja organu državne uprave nadležnom za pomorstvo.

Odredbe iz st. 20 i 21 ovog člana dovode u pitanje međunarodna pomorska pravila koja se primjenjuju u slučaju brodova u nevolji.

Brodarsko društvo ili brodar ili njegov predstavnik protiv naloga o protjerivanju mogu pokrenuti postupak pred nadležnim sudom, o čemu je dužan da ih obavijesti organ državne uprave nadležan za pomorstvo.

Potrebne podatke i metodologiju za praćenje emisija gasova sa efektom staklene bašte i praćenje drugih relevantnih podataka, način upravljanja i kontrole podataka, sadržaj i obrazac izvještaja o emisijama gasova sa efektom staklene bašte iz brodova, metodologiju verifikacije izvještaja, kao i sadržaj potvrde o usklađenosti propisuje Ministarstvo, uz prethodno pribavljeno mišljenje organa državne uprave nadležnog za pomorstvo.

Nezavisnost verifikatora

Član 36

Verifikator u obavljanju aktivnosti verifikacije djeluje u javnom interesu i nezavisan je od operatera stacionarnog postrojenja, regulisanog subjekta, operatera vazduhoplova, brodarskog društva, odnosno Ministarstva i organa uprave.

Da bi se obezbijedila nezavisnost i nepristranost verifikator ne može da bude operater stacionarnog postrojenja, regulisani subjekat, operater vazduhoplova, brodarsko društvo, vlasnik operatera stacionarnog postrojenja, regulisanog subjekta, operatera vazduhoplova ili brodarskog društva ili u vlasništvu operatera stacionarnog postrojenja, regulisanog subjekta, operatera vazduhoplova ili brodarskog društva, odnosno da nije u sukobu interesa u skladu sa članom 37 ovog zakona.

Verifikator je nezavisan i u odnosu na subjekte koji trguju emisijama kreditima u okviru sistema trgovanja emisijama gasova sa efektom staklene bašte.

Verifikator ne obavlja aktivnosti verifikacije za operatera stacionarnog postrojenja, regulisanog subjekta, operatera vazduhoplova ili brodarskog društva koji predstavlja neprihvatljiv rizik za njegovu nepristranost ili za njega stvara sukob interesa.

Verifikator u verifikaciju izvještaja operatera stacionarnog postrojenja, regulisanog subjekta, operatera vazduhoplova ili brodarskog društva ne uključuje osoblje niti spoljne saradnike čiji bi rad doveo do stvarnog ili potencijalnog sukoba interesa.

Verifikator ne može spoljnim saradnicima povjeriti zaključenje ugovora između operatera stacionarnog postrojenja, regulisanog subjekta, operatera vazduhoplova ili brodarskog društva i verifikatora, nezavisni pregled ili izdavanje verifikovanog izvještaja.

Izuzetno od stava 6 ovog člana, ugovaranje obavljanja verifikacije sa fizičkim licima ne smatra se saradnjom s spoljnim saradnicima ako verifikator pri zaključenju ugovora s tim licima preuzima punu odgovornost za verifikaciju koju obavlja.

Pri verifikovanju izvještaja istog operatera stacionarnog postrojenja, regulisanog subjekta, operatera vazduhoplova ili brodarskog društva kao i prethodne godine verifikator razmatra rizik za nepristranost i preduzima mjere za smanjenje rizika.

Verifikator osigurava i da aktivnosti osoblja ili organizacija ne utiču na povjerljivost, objektivnost, nezavisnost i nepristranost verifikacije.

Pravno lice koje je izradilo izvještaj o emisijama ili plan praćenja emisija gasova sa efektom staklene bašte za određeno stacionarno postrojenje, regulisanog subjekta operatera vazduhoplova ili brodarskog društva ne može vršiti verifikaciju izvještaja za to stacionarno postrojenje, regulisanog subjekta, operatera vazduhoplova ili brodarsko društvo.

Postojanje sukoba interesa

Član 37

Sukob interesa između verifikatora i operatera stacionarnog postrojenja, regulisanog subjekta, operatera vazduhoplova, ili brodarskog društva postoji ako:

- 1) predstavnik verifikatora koji djeluje u ime i/ili za račun verifikatora, koji sprovodi verifikaciju, ima direktno ili indirektno finansijski, privredni ili drugi lični interes koji može da utiče na njegovu nepristranost i nezavisnost u sprovođenju verifikacije, a naročito ako:
 - učestvuje u upravljanju kod operatera stacionarnog postrojenja, regulisanog subjekta, operatera vazduhoplova, odnosno brodarskog društva; ili
 - ima vlasnički udio ili akcije u iznosu većem od 2,5% kapitala ili drugo pravo na osnovu kojeg može da učestvuje u upravljanju poslovanjem operatera stacionarnog postrojenja, regulisanog subjekta, operatera vazduhoplova, odnosno brodarskog društva;
- 2) ovlašćeno lice operatera stacionarnog postrojenja, regulisanog subjekta, operatera vazduhoplova, odnosno brodarskog društva:
 - ima vlasnički udio ili akcije verifikatora u iznosu većem od 2,5% vrijednosti kapitala; ili
 - je sa predstavnikom verifikatora bračni ili vanbračni drug, bez obzira da li zajednica i dalje postoji, srodnik u pravoj liniji ili u pobočnoj liniji do četvrtog stepena, tazbinskoj do drugog stepena ili kao usvojilac ili usvojenik.
- 3) se odnos između verifikatora i operatera stacionarnog postrojenja, regulisanog subjekta, operatera vazduhoplova, odnosno brodarskog društva operatora ili operatora vazduhoplova zasnovan na zajedničkom vlasništvu, zajedničkom upravljanju, zajedničkoj upravi ili osoblju, zajedničkim resursima, zajedničkim finansijama i zajedničkim ugovorima ili zajedničkom stavljanju na tržište;
- 4) ako je operator stacionarnog postrojenja, regulisanog subjekta, operatera vazduhoplova, odnosno brodarskog društva koristio savjetodavne usluge za razvijanje dijela postupka praćenja i izvještavanja ili tehničkom pomoći pri razvijanju ili održavanju sistema koji se primjenjuje za praćenje podataka o emisijama ili podataka relevantnih za besplatnu dodjelu emisijama kredita i izvještavanje o njima od strane savjetodavnog tijela, tijela nadležnog za tehničku pomoć ili neke druge organizacije koja je povezana s verifikatorom i ugrožava njegovu nepristranost.

Predstavnik verifikatora iz stava 1 tačka 1 ovog člana je:

- 1) ovlašćeno lice verifikatora;
- 2) službenik koji sprovodi verifikaciju; i/ili
- 3) lice iz tač. 1 i 2 ovog stava koje djeluje u ime i/ili za račun verifikatora.

Odredba stava 1 tačka 1 ovog člana odnosi se i na srodnike u pravoj liniji i u pobočnoj liniji do četvrtog stepena, srodnike po tazbini do drugog stepena, bračnog ili vanbračnog druga, bez obzira da li je brak prestao, usvojioca i usvojenika i predstavnika verifikatora iz stava 2 tačka 1 ovog člana.

Prenos udjela ili akcija u vlasništvu na drugo pravno ili fizičko lice u skladu sa propisima o sprečavanju sukoba interesa ne isključuje postojanje sukoba interesa dok prenos udjela traje.

Ako verifikator obavi šest godišnjih verifikacija za određenog operatera vazduhoplova, nakon toga je dužan uzima tri uzastopne godine pauze od pružanja verifikacijski usluga verifikacije tom operateru vazduhoplova.

Ako verifikator pet godina uzastopno obavlja godišnje verifikacije za određeno stacionarno postrojenje, nakon toga tri uzastopne godine ne može pružati usluge verifikacije tom postrojenju.

Upravljanje, kontrola i evidencija podataka

Član 38

Operater stacionarnog postrojenja, regulisani subjekat, operater vazduhoplova odnosno brodarsko društvo, dužan je da uspostavi evidenciju i procedure za čuvanje dokumentacije o emisijama gasova sa efektom staklene bašte.

Operater, regulisani subjekat odnosno brodarsko društvo iz stava 1 ovog člana dužni su da dokumentaciju o emisijama gasova sa efektom staklene bašte čuva najmanje deset godina.

Operater stacionarnog postrojenja, regulisani subjekat, operater vazduhoplova, odnosno brodarsko društvo, dužan je da redovno prikuplja i vrši kontrolu prikupljanja podataka o emisijama gasova sa efektom staklene bašte u skladu sa planom praćenja.

Ministarstvo i organ uprave dužni su da sve odluke i izvještaje o dodjelu emisisionih kredita, praćenju, izvještavanju i verifikaciji emisija gasova sa efektom staklene bašte učine dostupnim na nediskriminatoran i transparentan način, osim podataka i informacija iz njih koje se smatraju tajnim, odnosno poslovnom tajnom u skladu sa zakonom.

Bliže uslove koje u pogledu upravljanja, kontrole i evidencije podatka, treba da ispunjava operater postrojenja, regulisani subjekat, operater vazduhoplova i brodarsko društvo propisuje Ministarstvo.

V. SISTEM TRGOVANJA EMISIONIM KREDITIMA

Trgovanje emisisionim kreditima

Član 39

Trgovanjem emisisionim kreditima i njihovom predajom, čija se količina postepeno ograničava, smanjuju se emisije gasova sa efektom staklene bašte iz stacionarnih postrojenja i vazduhoplova čime se na troškovno efikasan način doprinosi ublažavanju klimatskih promjena.

Dodjela emisisionih kredita za stacionarna postrojenja

Član 40

Operateru stacionarnog postrojenja koji posjeduje dozvolu dodjeljuju se emisisioni krediti.

Dodjelu emisisionih kredita iz člana 16 stav 2 ovog zakona vrši Ministarstvo, sprovođenjem javnih aukcija i/ili besplatnom dodjelom.

Besplatni emisisioni krediti se ne dodjeljuju novim postrojenjima za proizvodnju električne energije.

Ministarstvo dodjeljuje operateru stacionarnog postrojenja količinu emisisionih kredita koje se dodjeljuju besplatno za tekuću kalendarsku godinu do 30. juna tekuće godine.

Postupak javne aukcije i dodjele besplatnih emisisionih kredita sprovodi komisija koju obrazuje Ministarstvo.

Javna aukcija sprovodi se na osnovu poziva za dodjelu emisisionih kredita, koji raspisuje Ministarstvo.

Emisisioni krediti dodijeljeni na javnoj aukciji mogu se prenositi između stacionarnih postrojenja u okviru definisanog vremenskog perioda dodjele emisisionih kredita.

Operateru stacionarnog postrojenja koje je prestalo sa obavljanjem djelatnosti ne dodjeljuju se besplatno emisisioni krediti od kalendarske godine u kojoj je postrojenje prestalo sa obavljanjem djelatnosti.

Za postrojenja čija je dozvola za emisije ukinuta kao i za postrojenja čiji rad ili ponovno započinjanje

Emisioni krediti dodijeljeni operateru stacionarnog postrojenja koje je prestalo sa radom se poništavaju. Operater je dužan do 15. januara svake godine obavijestiti organ uprave o svakoj promjeni povezanoj s radom postrojenja u prethodnoj kalendarskoj godini koja utiče na dodjelu emisionih kredita postrojenju.

Ako stacionarno postrojenje nakon dodjele besplatnih emisionih kredita smanji nivo proizvodne aktivnosti, kao i u slučaju pokretanja stečaja ili likvidacije Ministarstvo donosi rješenje kojim se smanjuje broj besplatno dodijeljenih emisionih kredita stacionarnom postrojenju.

Operater postrojenja je dužan izvršiti povrat prekomjerno dodijeljenih emisionih kredita u roku od 30 dana od dana dostavljanja rješenja iz stava 12 ovog člana.

Ukupan iznos emisionih kredita koji se može dodijeliti, period dodjele emisionih kredita, način računanja ukupne količine emisionih kredita za period dodjele i količine emisionih kredita za svaku godinu perioda dodjele emisionih kredita, prelazne mjere, uslove i kriterijume za dodjelu besplatnih emisionih kredita za energetski intenzivne industrije i modernizaciju energetskog sektora, količina emisionih kredita u stabilizacionoj rezervi, način sprovođenja aukcije za dodjelu emisionih kredita, minimalna cijena emisionih kredita, dinamika postepenog smanjenja broja besplatno dodijeljenih emisionih kredita, način vođenja registra dodijeljenih emisionih kredita, njihove predaje, prenosa i korišćenja propisuje Vlada.

Dodjela emisionih kredita za operatere vazduhoplova

Član 41

Operateru vazduhoplova kojem je odobren plan praćenja emisije vazduhoplova dodjeljuju se emisioni krediti sprovođenjem javnih aukcija i/ili besplatnom dodjelom.

Besplatni emisioni krediti se dodjeljuju operaterima vazduhoplova srazmjerno njihovom udjelu verifikovanih emisija iz vazduhoplovnih aktivnosti prijavljenih za 2024. godinu.

Besplatni emisioni krediti se dodjeljuju na zahtjev operatera vazduhoplova, koji se podnosi najmanje 6 mjeseci prije početka perioda dodjele emisionih kredita.

Uz zahtjev iz stava 5 ovog člana operater vazduhoplova prilaže verifikovani izvještaj o emisijama gasova sa efektom staklene bašte za godinu koja je završila 12 mjeseci prije početka perioda dodjele.

Ministarstvo donosi rješenje o besplatnoj dodjeli emisionih kredita do 30. juna svake godine za tu godinu.

Postupak aukcije emisionih kredita se sprovodi u skladu sa odredbama člana 40 ovog zakona.

Ukupnu količinu emisionih kredita koji se može dodijeliti besplatno, period dodjele emisionih kredita, način računanja ukupne količine emisionih kredita za period dodjele i količine emisionih kredita za svaku godinu perioda dodjele emisionih kredita, količina emisionih kredita u stabilizacionoj rezervi, način sprovođenja aukcije za dodjelu emisionih kredita, minimalna cijena emisionih kredita i dinamiku postepenog smanjenja broja besplatno dodijeljenih emisionih kredita propisuje Vlada.

Naknada za razliku emisije gasova sa efektom staklene bašte

Član 42

Operater stacionarnog postrojenja odnosno operater vazduhoplova koji ne preda emisione kredite dužan je da plati naknadu za razliku emisije gasova sa efektom staklene bašte po toni ekvivalentne emisije ugljendioksida (t CO₂ eq) koju postrojenje odnosno vazduhoplov ispusti, a za koju nije predao emisione kredite.

Organ uprave utvrđuje količinu emisija iz stava 1 ovog člana i donosi rješenje o plaćanju naknade.

Protiv rješenja iz stava 2 ovog člana može se podnijeti žalba Ministarstvu u roku od osam dana od dana dostavljanja rješenja.

Plaćanje naknade iz stava 1 ovog člana ne oslobađa operatera stacionarnog postrojenja odnosno operatera vazduhoplova od obaveze da preda iznos emisionih kredita koji je jednak iznosu emisija iz stava 2 ovoga člana kada predaje emisione kredite za sljedeću kalendarsku godinu.

Operater stacionarnog postrojenja ili stečajni upravnik koji ne izvrši povrat prekomjerno besplatno dodijeljenih emisionih kredita dužan je da plati naknadu u dvostrukoј vrijednosti ukupnog broja emisionih kredita koji su mu prekomjerno dodijeljeni.

Rješenje o plaćanju naknade iz stava 5 ovog člana donosi Ministarstvo.

Protiv rješenja iz stava 5 ovog člana može se pokrenuti upravni spor.

Naknade iz st. 1 i 5 ovog člana uplaćuju se na račun Fonda za zaštitu životne sredine (u daljem tekstu: Eko-fond).

Visinu i način obračuna naknade propisuje Vlade.

Registar emisionih kredita

Član 43

Organ uprave vodi registar emisionih kredita (u daljem tekstu: Registar), u koji se upisuje njihova dodjela, predaja, prenos, poništavanje i povlačenje.

Organ uprave obezbjeđuje da podaci upisani u Registar budu istovjetni sa podacima iz originalnih isprava na osnovu kojih se vrši upis podataka.

Lica koja zaključuju pravne poslove sa operaterima stacionarnih postrojenja snose rizik utvrđivanja tačnosti podataka sadržanih u Registru za njihove potrebe, ako ovim zakonom nije drugačije određeno.

Registar se vodi u elektronskoj formi kao jedinstvena baza podataka.

Podaci upisani u Registar su javni.

Sastavni dio Registra je originalna dokumentacija na osnovu koje se upisuje dodjela, prenos, poništavanje i povlačenje emisionih kredita.

Originalnom dokumentacijom iz stava 6 ovog člana smatra se i elektronski dokument u skladu sa zakonom kojim se uređuje elektronski dokument.

Uvid u podatke koji su upisani u Registru može se vršiti u bilo koje vrijeme putem elektronskih sredstava komunikacije, u skladu sa zakonom kojim se uređuje elektronska uprava i elektronsko poslovanje.

Na lične podatke koji se obrađuju u postupku registracije primjenjuje se zakon kojim se uređuje zaštita ličnih podataka.

Bliži sadržaj i način vođenja Registra propisuje Ministarstvo.

Isključenje iz sistema trgovanja emisionim kreditima

Član 44

Operater stacionarnog postrojenja kojem je izdata dozvola može organu uprave podnijeti zahtjev za isključenje iz sistema trgovanja emisionim kreditima ako kumulativno ispunjava sljedeće uslove:

- 1) ima emisije gasova sa efektom staklene bašte manje od 25.000 tona CO₂(e) godišnje tokom svake od tri godine koje prethode podnošenju zahtjeva, u skladu s verifikovanim izvještajem o emisijama;
- 2) za postrojenje za sagorijevanje, ima nominalnu ulaznu toplotnu energiju ispod 35 MW, bez emisija iz biomase, tokom svake od tri godine koje prethode podnošenju zahtjeva i na koja se primjenjuju mjere za postizanje ekvivalentnog doprinosa smanjenju emisija.

Operater stacionarnog postrojenja, koje u skladu sa verifikovanim izvještajem ima emisije gasova sa efektom staklene bašte manje od 2500 tona CO₂(e) godišnje tokom svake od tri prethodne godine, ne računajući emisije iz biomase, može organu uprave podnijeti zahtjev za isključenje iz sistema trgovanja emisionim kreditima ako prati i izvještava o godišnjim emisijama gasova sa efektom staklene bašte.

Operater stacionarnog postrojenja može organu uprave podnijeti zahtjev za isključenje iz sistema trgovanja emisionim kreditima rezervnih ili pomoćnih jedinica s manje od 300 radnih sati godišnje tokom svake od tri godine koje prethode podnošenju zahtjeva.

Organ uprave donosi rješenje kojim se operater stacionarnog postrojenja iz st. 1 do 3 ovog člana isključuje iz sistema trgovanja emisionim kreditima.

Rješenjem o isključenju iz sistema trgovanja emisionim kreditima se se stacionarnom operateru iz stava 1 ovog člana određuje:

- 1) obaveza sprovođenja mjera za postizanje ekvivalentnog doprinosa smanjenju emisija; i
- 2) obaveza praćenja i izvještavanja o sprovođenju mjera za postizanje ekvivalentnog doprinosa smanjenju emisija u skladu sa članom 26 ovog zakona.

Isključenjem iz sistema trgovanja emisionim kreditima operater stacionarnog postrojenja iz st. 1 i 4 ovog člana, nije dužan da preda emisione kredite u skladu sa članom 39 ovog zakona.

Za postrojenje koje je isključeno iz sistema trgovanja emisionim kreditima ne dodjeljuju se emisioni krediti besplatno.

Ako bilo koje postrojenje iz stava 1 ovog člana u bilo kojoj kalendarskoj godini emituje 25.000 tona ili više CO₂(e) ili ako postrojenje ne sprovodi mjere za postizanje ekvivalentnog doprinosa smanjenju

Ako bilo koje postrojenje iz stava 4 ovog člana u bilo kojoj kalendarskoj godini emituje 2500 tona ili više CO₂(e), bez emisija iz biomase, organ uprave ponovo će uključiti to postrojenje u sistem trgovanja emisijom kreditima.

Organ uprave donosi rješenje o ponovnom isključivanju u sistem trgovanja emisijom kreditima.

Protiv rješenja iz st. 4 i 10 ovog člana može se podnijeti žalba Ministarstvu u roku od osam dana od dana dostavljanja rješenja.

VI. AKREDITACIJA

Akreditacija verifikatora

Član 45

Akreditaciono tijelo u skladu sa ovim zakonom i zakonom kojim se uređuje način i postupak akreditacije, akredituje domaće pravno lice koje ispunjava propisane uslove za verifikatora.

Uslovi za strana pravna lica koja vrše verifikaciju

Član 46

Verifikaciju izvještaja o emisiji gasova sa efektom staklene bašte može da vrši i strano pravno lice koje akreditovano kao verifikator u državi članici Evropske unije ili ugovornoj strani Energetske zajednice.

Pravno lice iz stava 1 ovog člana dostavlja dokaz o akreditaciji organu uprave i Akreditacionom tijelu Crne Gore (u daljem tekstu: Akreditaciono tijelo).

Zahtjev za akreditaciju

Član 47

Uz zahtjev za akreditaciju, podnosilac dostavlja dokumentaciju propisanu zakonom kojim se uređuje akreditacija i drugim opštim aktima Akreditacionog tijela, kao i podatke relevantne za: ocjenu kompetentnosti za sprovođenje verifikacije, ocjenu postupka verifikacije kao i utvrđivanje ispunjenosti uslova za verifikatore iz propisa donijetog na osnovu ovog zakona.

Bliže uslove koje u pogledu kadra i opreme, treba da ispunjava pravno lice iz člana 33 stav 2 ovog zakona, kao i dodatne kriterijume za ocjenu kompetentnosti za sprovođenje verifikacije, ocjenu postupka verifikacije kao i utvrđivanje ispunjenosti uslova za verifikatore propisuje Ministarstvo.

Ocjenjivanje verifikatora

Član 48

U postupku akreditacije, kao i u postupku nadzora nad radom akreditovanih verifikatora, Akreditaciono tijelo ocenjuje:

- 1) ispunjenost uslova propisanih zakonom kojim se uređuje akreditacija;
- 2) ispunjenost uslova propisanih ovim zakonom i propisima donijetim na osnovu ovog zakona;
- 3) kompetentnost za vršenje verifikacije u skladu sa ovim zakonom i propisima donijetim na osnovu ovog zakona;
- 4) ispunjenost uslova propisanih harmonizovanim međunarodnim standardima akreditacije; i
- 5) da li se verifikacija vrši u skladu s ovim zakonom i propisima donijetim na osnovu ovog zakona.

Kontrola rada verifikatora

Član 49

Akreditaciono tijelo vrši kontrolu nad radom verifikatora u skladu sa godišnjim programom nadzora za narednu godinu i dostavlja Ministarstvu izvještaj o realizaciji nadzora do 1. juna tekuće za prethodnu godinu.

Program nadzora nad radom verifikatora sadrži popis verifikatora koje je akreditovalo i koji su ga obavijestili da nameravaju da sprovedu verifikaciju.

Sadržaj izvještaja iz stava 1 ovog člana propisuje Ministarstvo.

Administrativne mjere i obavještanje o obimu akreditacije verifikatora

Član 50

Akreditaciono tijelo može da suspenduje, povuče ili smanji obim akreditacije verifikatora ako verifikator ne ispunjava uslove propisane ovim zakonom i zakonom kojim se uređuje akreditacija.

Akreditaciono tijelo suspenduje akreditaciju ili smanjuje obim akreditacije ako je verifikator:

- 1) ozbiljno prekršio zahtjeve propisane ovim zakonom;
- 2) uporno i u više navrata nije ispunjavao zahtjeve iz ovog zakona; i/ili
- 3) prekršio zahtjeve propisane zakonom kojim se uređuje akreditacija i uslove iz pravila akreditacije i drugih akata Akreditacionog tijela;

Akreditaciono tijelo povlači akreditaciju, ako:

- 1) verifikator nije otklonio uzroke zbog kojih je donešena odluka o suspenziji akreditacije;
- 2) je verifikator namjerno dao pogrešne informacije ili prikrio informacije od značaja za akreditaciju;
- 3) je član najvišeg rukovodstva verifikatora oglašen krivim za prevaru.

Protiv odluke Akreditacionog tijela o suspenziji, povlačenju ili smanjenju obima akreditacije u skladu sa st. 2 i 3 može se podnijeti žalba Akreditacionom tijelu u skladu sa odredbama zakona kojim se uređuje oblast akreditacije.

Akreditaciono tijelo obavještava Ministarstvo o suspenziji, povlačenju ili smanjenju obima akreditacije verifikatora, odnosno o prekidu suspenzije ili promjeni odluke o suspenziji, povlačenju ili smanjenju obima akreditacije na osnovu žalbe.

Organ uprave svake godine Akreditacionom tijelu dostavlja informacije o:

- 1) rezultatima provjere izveštaja operatera, regulisanog subjekta i broderskog društva i izveštaja o verifikaciji, posebno o utvrđenim neusaglašenostima verifikatora;
- 2) relevantnim rezultatima inspekcijskih pregleda operatera, regulisanog subjekta i broderskog društva koji sadrže utvrđenu neusaglašenost verifikatora;
- 3) rezultatima ocjenjivanja interne verifikacione dokumentacije verifikatora.

Prigovor na rad verifikatora

Član 51

Ministarstvo, organ uprave, operater, regulisani subjekat, ili druga zainteresovana strana može da uputi prigovor na rad verifikatora Akreditacionom tijelu.

Ako Akreditaciono tijelo od zainteresovanih strana primi prigovor koji se odnosi na rad verifikatora, u roku od 90 dana od dana prijema prigovora:

- 1) odlučuje o osnovanosti prigovora;
- 2) obezbjeđuje da predmetni verifikator dobije mogućnost da iznese svoje primjedbe;
- 3) preduzima odgovarajuće mjere za rješavanje prigovora;
- 4) evidentira prigovor i preduzete mjere; i
- 5) odgovara na prigovor.

VII. PRAĆENJE I IZVJEŠTAVANJE O EMISIJAMA GASOVA SA EFEKTOM STAKLENE BAŠTE NA NACIONALNOM NIVOU, UBLAŽAVANJU KLIMATSKIH PROMJENA I PRILAGOĐAVANJU NA KLIMATSKJE PROMJENE

Sistem inventara gasova sa efektom staklene bašte i uklanjanja pomoću ponora i sistem politika, mjera i projekcija emisija gasova sa efektom staklene bašte i mjera za prilagođavanje na klimatske promjene

Član 52

Radi obezbjeđivanja pravovremenosti, transparentnosti, tačnosti, dosljednosti, uporedivosti i potpunosti informacija o emisijama i inventaru gasova sa efektom staklene bašte i uklanjanja pomoću ponora, uspostavlja se, održava i kontinuirano unapređuje sistem inventara gasova sa efektom staklene bašte i uklanjanja pomoću ponora.

Radi obezbjeđivanja pravovremenosti, transparentnosti, tačnosti, dosljednosti, uporedivosti i potpunosti informacija o politikama, mjerama i projekcijama emisija gasova sa efektom staklene bašte i mjerama za prilagođavanje na klimatske promjene uspostavlja se, održava i kontinuirano unapređuje sistem

promjene, i finansiranja politika i mjera u oblasti ublažavanja i mjera prilagođavanja na klimatske promjene.

Sistemi iz st. 1 i 2 ovog člana podrazumijevu institucionalne, pravne i proceduralne mehanizme za izvještavanje o inventaru emisija, uklanjanju pomoću ponora, politikama, mjerama i projekcijama antropogenih emisija, mjerama prilagođavanja na klimatske promjene, kao finansirana politika i mjera u oblasti ublažavanja i mjera prilagođavanja na klimatske promjene.

Organi državne uprave, organi lokalne uprave i druga pravna lica, nadležni za poslove zaštite životne sredine dužni su da vrše procjenu efekata politika i mjera na nivo emisija gasova sa efektom staklene bašte iz svoje nadležnosti i o njima izvještavaju Ministarstvo.

Način funkcionisanja sistema iz stava 1 i 2 ovog člana propisuje Vlada.

Inventar emisija gasova sa efektom staklene bašte

Član 53

Inventar emisija gasova sa efektom staklene bašte (u daljem tekstu: inventar), uključujući i uklanjanje pomoću ponora, izrađuje organ uprave primjenom metodologija dobre prakse u skladu sa Pariskim sporazumom.

U cilju izrade inventara, organ uprave izrađuje procijenjeni inventar do 31. jula svake godine za period zaključno sa godinom koja prethodi tekućoj godini i dostavlja Energetskoj zajednici bez odlaganja.

Konačni izvještaj o inventaru izrađuje se svake godine za period zaključno sa dvije godine koje prethode tekućoj godini.

Konačni izvještaj o inventaru Ministarstvo dostavlja Sekretarijatu Energetske zajednice do 15. marta a preliminarne podatke o inventaru do 15. januara svake godine.

Inventar i izvještaj o inventaru Ministarstvo dostavlja Sekretarijatu Okvirne konvencije Ujedinjenih nacija o klimatskim promjenama (u daljem tekstu: UNFCCC) do 15. aprila svake godine.

Podaci za izradu inventara emisija prikupljaju se na osnovu godišnjeg plana prikupljanja podataka koji donosi Ministarstvo.

Vlada utvrđuje listu gasova sa efektom staklene bašte.

Organi državne uprave i druga pravna lica koji upravljaju informacionim sistemima i bazama podataka nadležnim za poslova životne sredine, šumarstva, otpada, zaštite prirode, statistike, poljoprivrede, energetike, ekonomije, vodoprivrede, saobraćaja i prostornog planiranja kao i privredni subjekti koje sadrže podatke potrebne za izradu inventara dužni su da dostave podatke organu uprave u skladu sa godišnjim planom prikupljanja podataka za izradu inventara.

Radi unapređenja kvaliteta inventara organ uprave izrađuje plan obezbjeđenja kvaliteta i kontrole kvaliteta podataka i dostavlja ga Ministarstvu na saglasnost do 15. decembra tekuće godine.

Način izrade i sadržaj inventara i izvještaja o inventaru, kao i preliminarne inventara, listu gasova sa efektom staklene bašte za izradu inventara, način ocjene izvještaja, vrijednosti potencijala globalnog zagrijavanja za potrebe određivanja podataka iz inventara, sadržaj godišnjeg plana prikupljanja podataka o djelatnostima po pojedinim sektorima i rokove za dostavljanje podataka, uklanjanja gasova sa efektom staklene bašte pomoću ponora, način proračuna emisija gasova sa efektom staklene bašte prema sektorima, način kontrole kvaliteta podataka, način i metodologiju praćenja i izvještavanja, kao i sadržaj registra klimatskih promjena, kao i sadržaj izvještaja o emisijama gasova sa efektom staklene bašte propisuje Vlada.

Registar klimatskih promjena

Član 54

Organ uprave vodi registar klimatskih promjena.

Registar klimatskih promjena je sistematizovana digitalna baza podataka, u kojoj se čuvaju inventari, izvještaji o inventaru, izvještaji o projekcijama i mjerama i tačno računanje nacionalno utvrđenih doprinosa u skladu sa međunarodno potvrđenim sporazumima u oblasti klimatskih promjena.

Registar klimatskih promjena vodi se u elektronskoj formi.

Bliži sadržaj i način vođenja Registra propisuje Ministarstvo.

Dostavljanje podataka za izradu izvještaja

Član 55

Organi državne uprave, organi lokalne uprave i nosioci javnih ovlaštenja nadležni za poslove hidrometeorologije, zaštite životne sredine, zaštite i spašavanja/smanjenja rizika od katastrofa, statistike, rodne ravnopravnosti, poljoprivrede, ribarstva, šumarstva, upravljanja otpadom, vodoprivrede, energetike, industrije, saobraćaja, infrastrukture, prostornog planiranja, zaštite prirode, mora, turizma i zdravlja, koji prikupljaju i/ili posjeduju podatke o djelatnostima po sektorima, u kojima se emituju ili uklanjaju gasovi sa efektom staklene bašte, mjerama za ublažavanje klimatskih promjena, projekcijama emisija gasova sa efektom staklene bašte i mjerama za prilagođavanje na klimatske promjene potrebne za izradu izvještaja iz čl. 53, 56, 57, 58 i 60 ovog zakona dužni su da pravovremeno podatke dostave Ministarstvu.

Radi unaprjeđenja finansijskog izvještavanja o klimatskim mjerama i aktivnostima, subjekti iz stava 1 ovog člana dužni su uz navedene podatke dostave i podatke o klimatski relevantnim rashodima u svojim budžetima i druge izvore finansiranja tih rashoda.

Za poslove prikupljanja podataka, praćenja i pripreme izvještaja o politikama i mjerama za smanjenje emisija i povećanje ponora gasova sa efektom staklene bašte, projekcija emisija, kao i mjera za prilagođavanje na klimatske promjene Ministarstvo koristi elektronsku programsku opremu (internet aplikaciju) koja omogućava elektronski unos, obradu i prikazivanje podataka.

Vrste, način, rokove i metodologiju za dostavljanje podataka iz st. 1 i 2 ovog člana, kao i sadržaj i način uspostavljanja aplikacije iz stava 3 ovog člana propisuje Ministarstvo.

Izvještavanje u skladu sa potvrđenim međunarodnim ugovorima

Član 56

U skladu sa obavezama koje proizilaze iz međunarodno potvrđenih ugovora u oblasti klimatskih promjena, Ministarstvo priprema Nacionalni izvještaj o klimatskim promjenama i Dvogodišnji izvještaj o transparentnosti u skladu sa Pariskim sporazumom.

Izvještaje iz stava 1 ovog člana na predlog Ministarstva usvaja Vlada.

Ministarstvo dostavlja izvještaje Sekretarijatu UNFCCC.

Izvještavanje o politikama i mjerama za ublažavanje klimatskih promjena

Član 57

Ministarstvo priprema izvještaj o sprovođenju Strategije i Akcionog plana i politikama i mjerama za ublažavanje klimatskih promjena.

Izvještaj iz stava 1 ovog člana se izrađuje na svake dvije godine i dostavlja Vladi na usvajanje.

Izvještaj iz stava 1 ovog člana Ministarstvo objavljuje na svojoj internet stranici.

Usvojeni izvještaj se dostavlja bez odlaganja Sekretarijatu Energetske zajednice.

Način i metodologiju izrade, kao i sadržaj izvještaja iz stava 1 ovog člana propisuje Ministarstvo.

Izrada projekcija nivoa emisija gasova sa efektom staklene bašte

Član 58

Projekcije antropogenih emisija po izvorima i uklanjanja gasova sa efektom staklene bašte putem ponora klasifikovanih po gasu ili grupi gasova izrađuje organ uprave.

Izuzetno od stava 1 ovog člana, organ uprave može za potrebe izrade projekcija antropogenih emisija ovlastiti pravno lice koje ima iskustvo u izradi projekcija nivoa emisija gasova sa efektom staklene bašte na osnovu javnog poziva koji se raspisuje u skladu sa zakonom kojim se uređuju javne nabavke.

Projekcije iz stava 1 ovog člana se izrađuju na svake dvije godine.

Projekcije iz stava 1 ovog člana i sve relevantne procjene troškova i efekata politika i mjera za ograničavanje emisija gasova sa efektom staklene bašte sa relevantnim tehničkim izvještajima na kojima su one zasnovane, uključujući opise modela i metodoloških pristupa koji su korišćeni, definicija i osnovnih pretpostavki, organ uprave objavljuje na svojoj internet stranici.

Projekcije antropogenih emisija po izvorima i uklanjanja gasova sa efektom staklene bašte putem ponora klasifikovanih po gasu ili grupi gasova dostavljaju se Sekretarijatu Energetske zajednice do 15. marta svake druge godine.

Način i metodologiju izrade projekcija emisija, sadržaj izvještaja o projekcijama, rokove za izradu i

Podnošenje izvještaja Evropskoj komisiji

Član 59

Ministarstvo svake godine Evropskoj komisiji podnosi izvještaj o dodjeli emisijih kredita, funkcionisanju registara emisijih kredita, primjeni mjera za sprovođenje praćenja i izvještavanja, verifikacije i akreditacije.

Ministarstvo podnosi Evropskoj komisiji izvještaj o sprovođenju aukcije iz člana 30 stav 4 ovog zakona, a posebno u odnosu na pravičnost i otvorenost pristupa, transparentnost, formiranje cijena, kao i tehničke i operativne aspekte aukcije.

Izvještaj iz stava 2 ovog člana dostavlja se u roku od 30 dana od dana sprovođenja aukcije.

Izvještavanje o sprovođenju Plana prilagođavanja i mjerama prilagođavanja na klimatske promjene

Član 60

Izvještavanje o sprovođenju Plana prilagođavanja i mjerama prilagođavanja na klimatske promjene vrši se u skladu sa odredbama Pariskog sporazuma.

Ministarstvo izrađuje Izvještaj iz stava 1 ovog člana na svake dvije godine i dostavlja Vladi na usvajanje.

Izvještaj iz stava 1 ovog člana Ministarstvo objavljuje na svojoj internet stranici.

Usvojeni izvještaj se dostavlja Sekretarijatu Energetske zajednice do 15. marta svake druge godine i drugim međunarodnim organizacijama u skladu sa obavezama koje proizilaze iz potvrđenih ugovora.

Način i metodologiju praćenja i izvještavanja, kao i sadržaj izvještaja iz stava 1 ovog člana propisuje Ministarstvo.

Osnivanje radnog tijela

Član 61

Za potrebe praćenja izrade izvještaja iz čl. 53, 56, 57 i 60 ovog zakona, davanja mišljenja na ove izvještaje, učešće u reviziji ovih izvještaja osniva se Radno tijelo za međusektorsku koordinaciju za politiku i mjere za ublažavanje klimatskih promjena i prilagođavanje na klimatske promjene.

Radno tijelo iz stava 1 ovog člana se na predlog Ministarstva osniva odlukom Vlade.

Predsjednik i članovi Radnog tijela iz stava 1 ovog člana se imenuju iz reda organa državne uprave nadležnih za poslove zaštite životne sredine, hidrometeorologije, zaštite i spašavanja/smanjenja rizika od katastrofa, statistike, poljoprivrede, ribarstva, šumarstva, upravljanja otpadom, finansija, vodoprivrede, energetike, industrije, saobraćaja, infrastrukture, prostornog planiranja, zaštite prirode, mora, turizma i zdravlja, organa lokalne uprave, naučnih, stručnih, javnih i drugih radnika, udruženja poslodavaca, predstavnika udruženja civilnog društva koje djeluju u oblasti klimatskih promjena i predstavnika mladih.

Način rada i odlučivanja radnog tijela uređuje se odlukom o osnivanju.

Članovima Radnog tijela pripada naknada za rad.

Naknada za rad iz stava 5 ovog člana obezbjeđuju se iz sredstava iz člana 74 stav 3 ovog zakona.

Administrativne i tehničke poslove za Radno tijelo iz stava 1 ovog člana vrši Ministarstvo.

VIII. GEOLOŠKO SKLADIŠTENJE

Geološko skladištenje ugljendioksida

Član 62

Geološko skladištenje ugljendioksida zabranjeno je na teritoriji Crne Gore, odnosno u njenim teritorijalnim vodama, vodnim tijelima, isključivoj ekonomskoj zoni i epikontinentalnom pojasu.

Zabrana iz stava 1 ovog člana odnosi se i na planirano geološko skladištenje ugljendioksida u količinama manjim od ukupno 100 kilotona koje se preduzima radi istraživanja, razvoja ili ispitivanja novih proizvoda i postupaka, skladištenje ugljendioksida u geoprostoru odnosno kompleksu za skladištenje, koji se većim dijelom nalazi izvan teritorije Crne Gore, odnosno njenih teritorijalnih voda, vodnih tijela, isključive ekonomske zone i epikontinentalnog pojasa, a koji zadire u navedena područja.

Prekogranični transport ugljendioksida radi skladištenja

Član 63

Prekogranični transport ugljendioksida, radi skladištenja može se vršiti preko teritorije Crne Gore ako postoji izgrađena infrastruktura za prekogranični transport ugljendioksida u skladu sa zakonom.

Pristup transportnoj mreži

Član 64

Operater industrijskog postrojenja ima pravo pristupa transportnoj mreži ugljendioksida radi prekograničnog skladištenja ugljendioksida.

Pristup transportnoj mreži ugljendioksida se odobrava na transparentan i nediskriminatoran način imajući u vidu:

- kapacitet transportne mreže koji je na raspolaganju ili će izvjesno biti na raspolaganju;
- procjena smanjenja emisija ugljendioksida koji se namjerava postići kaptažom i skladištenjem ugljendioksida u odnosu na ukupna obavezna smanjenja;
- obavezu odbijanja pristupa ako postoje tehničke smetnje koje se ne mogu prevazići iz opravdanih razloga; i
- potrebu da se poštuju opravdani interesi i razumne potrebe operatera transportne mreže i svih drugih korisnika mreže i relevantnih pratećih pogona koji mogu biti pod uticajem odobrenja pristupa.

Operater transportne mreže može da odbije zahtjev za pristup mreži zbog nedostatka kapaciteta uz detaljno obrazloženje.

Operater transportne mreže koji je odbio zahtjev za pristup mreži zbog nedostatka kapaciteta ili nedostatka povezanosti sa određenim područjem dužan je da izvrši neophodna poboljšanja mreže ukoliko je to ekonomično ili ako je korisnik spreman da plati takva poboljšanja, pod uslovom da to neće izazvati negativan uticaj na bezbjednost transporta u pogledu očuvanja životne sredine.

Bliže uslove pristupa transportnoj mreži i kriterijume za prihvatanje tokova ugljendioksida propisuje Ministarstvo.

Rješavanje sporova

Član 65

Sporove u vezi sa pristupom transportnim mrežama i geoprostorima za skladištenje ugljendioksida van Crne Gore rješava nezavisno tijelo koje ima pristup svim relevantnim informacijama vodeći računa o javnom interesu i broju stranaka koje mogu biti uključene u pregovore o pristupu.

Prekogranični sporovi iz stava 1 ovog člana rješavaju se prema važećem pravu države koja ima jurisdikciju nad transportnom mrežom ili geoprostorom za skladištenje ugljendioksida.

Ako jurisdikciju nad transportnom mrežom ili geoprostorom za skladištenje ugljendioksida ima više država, neophodno je obezbijediti učešće i saradnju svih zainteresovanih strana.

Skladištenje ugljendioksida kod termoeenergetskih objekata

Član 66

Privredna društva koja proizvode električnu energiju u termoeenergetskom postrojenju sa izlaznom snagom od 300 MW i više, dužna su da izrade studiju o kaptaži i zbrinjavanju ugljendioksida.

Studija iz stava 1 ovog člana sadrži: način zbrinjavanja, mjesto gdje će se skladištiti ugljendioksid, tehničku i ekonomsku opravdanost izgradnje infrastrukture za transport ugljendioksida i opis uređaja za kaptažu.

Ako studija iz stava 1 ovog člana pokaže da postoji odgovarajući geoprostor za prekogranično skladištenje ugljendioksida i da je izgradnja objekata, uređaja i opreme za kaptažu i prekogranični transport ugljendioksida ekonomski opravdana, operater termoeenergetskog postrojenja dužan je da predvidi odgovarajući prostor za opremu za kaptažu i komprimovanje ugljendioksida.

Studija iz stava 1 ovog člana sastavni je dio elaborata o procjeni uticaja na životnu sredinu i odobrava se u skladu sa posebnim zakonom.

IX. SUPSTANCE KOJE OŠTEĆUJU OZONSKI OMOTAČ I FLUOROVANI GASOVI

Zaštita ozonskog omotača

Član 67

Postepeno smanjivanje i ukidanje upotrebe supstanci koje oštećuju ozonski omotač i fluorovanih gasova sa efektom staklene bašte sprovodi se nadzorom upotrebe tih supstanci, zabranom korišćenja proizvoda i opreme koji sadrže te supstance ili od njih zavise, smanjivanjem curenja iz proizvoda, prikupljanjem i uništavanjem tih supstanci i drugim mjerama koje na troškovno efikasan način doprinose zaštiti ozonskog omotača u skladu s ovim zakonom.

Proizvodnju, stavljanje u promet, upotrebu, uvoz i izvoz, ograničenja uvoza i izvoza supstanci koje oštećuju ozonski omotač i fluorovanih gasova sa efektom staklene bašte i opreme i proizvoda koji ih sadrže ili su pomoću tih supstanci i gasova proizvedeni, postupno smanjivanje potrošnje tih supstanci i gasova, opreme i proizvoda, način određivanja godišnjih kvota za uvoz i rokove njihovog isključivanja iz upotrebe, kao i izuzeća od ograničenja uvoza za posebne namjene, postupanje sa supstancama koje oštećuju ozonski omotač i fluorovanim gasovima sa efektom staklene bašte, postupanje i sa opremom i proizvodima koji ih sadrže ili su pomoću tih supstanci i gasova proizvedeni, postupanje sa tim supstancama i gasovima nakon prestanak upotrebe proizvoda koji ih sadrže, način njihovog prikupljanja, korišćenja, reciklaže, regeneracije, trajnog odlaganja i uništavanja, provjere curenja, označavanje supstanci i gasova, opreme i proizvoda, izvještavanje, vođenje evidencije i mrežnih aplikacija o njihovoj potrošnji, upotrebi, uvozu, izvozu, stavljanju u promet, način obračuna troškova prikupljanja reciklaže i regeneracije supstanci i gasova, kao i listu supstanci koje oštećuju ozonski omotač, fluorovanih gasova sa efektom staklene bašte i alternativnih supstanci propisuje Vlada.

Dozvola za uvoz, odnosno izvoz supstanci koje oštećuju ozonski omotač i fluorovanih gasova

Član 68

Uvoz, odnosno izvoz supstanci koje oštećuju ozonski omotač i fluorovanih gasova sa efektom staklene bašte vrši se samo na osnovu dozvole organa uprave.

O izdatim dozvolama iz stava 1 ovog člana organ uprave vodi evidenciju.

Pravno lice, odnosno preduzetnik koje vrši uvoz supstanci koje oštećuju ozonski omotač i fluorovanih gasova sa efektom staklene bašte dužno je prodavati te supstance i gasove samo pravnim licima /preduzeticima koji posjeduju dozvolu iz člana 69 stav 1 ovog zakona.

Bliži način, uslove i potrebnu dokumentaciju za izdavanje dozvole iz stava 1 ovog člana i sadržaj evidencije iz stava 2 ovog člana propisuje Ministarstvo.

Obaveze pravnih lica i preduzetnika

Član 69

Djelatnost ugradnje, održavanja i/ili popravke kao i isključivanja iz upotrebe opreme i proizvoda koji sadrže supstance koje oštećuju ozonski omotač, fluorovane gasove sa efektom staklene bašte ili alternativne supstance mogu da obavljaju pravna lica i preduzetnici na osnovu dozvole organa uprave.

Prikupljene supstance koje oštećuju ozonski omotač i fluorovane gasove sa efektom staklene bašte koje se ne mogu reciklirati u postupku održavanja i/ili popravke proizvoda i opreme i koje su prikupljene pri isključivanju proizvoda i opreme iz upotrebe predaju se pravnom licu koje ima dozvolu organa uprave za obavljanje djelatnosti rekuperacije, reciklaže i/ili regeneracije supstanci koje oštećuju ozonski omotač i fluorovanih gasova sa efektom staklene bašte.

Dozvole iz st. 1 i 2 ovog člana se izdaju na period od pet godina.

Organ uprave će oduzeti dozvole iz st. 1 i 2 ovog člana ako pravno lice prestane da ispunjava propisane uslove.

O izdatim dozvolama iz st. 1 i 2 ovog člana organ uprave vodi evidenciju.

Bliži način, uslove i potrebnu dokumentaciju za izdavanje dozvola iz st. 1 i 2 ovog člana propisuje Ministarstvo.

Evidencija i dostavljanje podataka

Član 70

Pravno lice koje uvozi, odnosno izvozi supstance koje oštećuju ozonski omotač, fluorovane gasove sa efektom staklene bašte i alternativne supstance i proizvode i opremu koji sadrže fluorovane gasove vodi

evidenciju o uvozu, odnosno izvozu supstanci, gasova proizvoda i opreme i podatke iz evidencije dostavlja organu uprave na način i prema rokovima utvrđenim propisom iz člana 67 stav 2 ovog zakona.

Pravno lice/preduzetnik iz člana 69 stav 1 ovog zakona vodi evidenciju o prikupljenim supstancama i gasovima i postupanju sa njima i podatke iz evidencije dostavlja organu uprave.

Pravno lice/preduzetnik, odnosno korisnik ili vlasnik proizvoda i opreme koji sadrže supstance koje oštećuju ozonski omotač, fluorovane gasove sa efektom staklene i alternativne supstance bašte dužno je da te proizvode i opremu prijavi organu uprave na način i prema rokovima utvrđenim propisom iz člana 67 stav 2 ovog zakona.

Stručno osposobljavanje

Član 71

Lice koje obavlja djelatnost ugradnje, održavanja i/ili popravke, provjere curenja, kao i isključivanja iz upotrebe opreme i proizvoda koji sadrže supstance koje oštećuju ozonski omotač, fluorovane gasove sa efektom staklene bašte ili alternativne supstance dužno je završiti obuku i položiti stručni ispit za obavljanje navedenih djelatnosti na način i prema programu stručnog osposobljavanja (u dalje tekstu: Program).

Troškove organizacije obuke i polaganja stručnog ispita plaća polaznik obuke.

Sprovođenje programa obuke i stručnog ispita može da vrši pravno lice koja ispunjava propisane uslove u pogledu kadrova, opreme i prostora.

Ispunjenost uslova iz stava 3 ovog člana utvrđuje i saglasnost za sprovođenje Programa izdaje organ uprave.

Saglasnost iz stava 4 ovog člana izdaje se na period od pet godina.

Organ uprave će oduzeti saglasnost iz stava 5 ovog člana ako je izdata na osnovu neistinitih i netačnih podataka, ako pravno lice prestane da ispunjava propisane uslove, odnosno ako se obuka ne sprovodi prema programu iz stava 1 ovog člana.

Potvrdu o završenoj obuci i položenom stručnom ispitu izdaje pravno lice iz stava 3 ovog člana.

Organ uprave izdaje Uvjerenje o stručnoj osposobljenosti lica iz stava 1 ovog člana na osnovu potvrde iz stava 7 ovog člana.

Uvjerenje iz stava 8 ovog člana se izdaje na period od pet godina.

O izdatim uvjerenjima iz stava 8 ovog člana organ uprave vodi evidenciju.

Evidenciju pravnih lica za sprovođenje programa obuke i polaganja stručnog ispita vodi organ uprave.

Sadržaj programa iz stava 1 ovog člana, trajanje, uslove za pohađanje programa, način polaganja stručnog ispita, uslove u pogledu kadrova, opreme i prostora, sastav komisije za polaganje ispita, dokumentacija koja se podnosi uz zahtjev za polaganje ispita, visinu troškova obuke i polaganja ispita, nivo stručnog osposobljavanja, uslove za izdavanje i produženje uvjerenja i obrazac istog propisuje Ministarstvo, uz prethodno pribavljeno mišljenje organa državne uprave nadležnog za poslove prosvjete.

Zabrane

Član 72

Zabranjuje se:

- 1) proizvodnja supstanci koje oštećuju ozonski omotač;
- 2) uvoz i/ili izvoz supstanci koje oštećuju ozonski omotač, fluorovanih gasova sa efektom staklene bašte, odnosno proizvoda koji sadrže supstance utvrđene Montrealskim protokolom o supstancama koje oštećuju ozonski omotač i njegovim amandmanima, iz zemalja, odnosno u zemlje koje nijesu potpisnice protokola;
- 3) uvoz i/ili izvoz supstanci koje oštećuju ozonski omotač i fluorovanih gasova sa efektom staklene bašte bez dozvole organa uprave;
- 4) uvoz i stavljanje u promet novih i korišćenih proizvoda i opreme koji sadrže supstance koje oštećuju ozonski omotač ili je pomoću njih proizvedena;
- 5) ispuštanje supstanci koje oštećuju ozonski omotač i fluorovanih gasova sa efektom staklene bašte u životnu sredinu;
- 6) punjenje sistema koji koriste fluorovane gasove sa efektom staklene bašte supstancama koje oštećuju ozonski omotač;
- 7) ispiranje supstancama koje oštećuju ozonski omotač;

- 8) uvoz i stavljanje u promet supstanci koje oštećuju ozonski omotač i fluorovanih gasova sa efektom staklene bašte u cilindrima za jednokratnu upotrebu;
- 9) stavljanje u promet na malo supstanci koje oštećuju ozonski omotač i fluorovanih gasova sa efektom staklene bašte;
- 10) uvoz korišćenih, recikliranih i regenerisanih supstanci koje oštećuju ozonski omotač.

Izuzetno od stava 1 tačka 10 ovog člana uvoz korišćenih, recikliranih i regenerisanih supstanci koje oštećuju ozonski omotač dozvoljen je kada ove supstance potiču iz postrojenja za regeneraciju.

X. FINANSIRANJE

Sredstva za finansiranje zaštite od negativnog uticaja klimatskih promjena

Član 73

Sredstva za ublažavanje klimatskih promjena, prilagođavanje na klimatske promjene i zaštitu ozonskog omotača obezbjeđuju se Budžetom Crne Gore, budžetima jedinica lokalne samouprave, kao i iz drugih izvora u skladu sa ovim zakonom.

Sredstva iz stava 1 ovog člana koriste se za finansiranje:

- 1) obaveza prema međunarodnim ugovorima;
- 2) mjera i programa za ublažavanje klimatskih promjena;
- 3) mjera i programa za prilagođavanje na klimatske promjene;
- 4) mjera i programa za zaštitu ozonskog omotača;
- 5) istraživanja i razvoja u oblasti izvještavanja o emisijama gasova sa efektom staklene bašte, i
- 6) stručnih i naučnih istraživanja potrebnih za ostvarivanje ciljeva ovoga zakona.

Drugi izvori iz stava 1 ovog člana su: donacije, zajmovi, sredstva državne pomoći, sredstva međunarodne pomoći, kao i sredstva stranih ulaganja namijenjenih za zaštitu ozonskog omotača, ublažavanje klimatskih promjena i prilagođavanje na klimatske promjene.

Sredstva od prodaje emisijonih kredita

Član 74

Finansijska sredstva prikupljena od prodaje emisijonih kredita putem javne aukcije uplaćuju se na poseban račun Eko-fonda.

Finansijska sredstva prikupljena od prodaje emisijonih kredita putem javne aukcije koriste se za sljedeće namjene:

- 1) smanjivanje emisija gasova sa efektom staklene bašte iz antropogenih izvora;
- 2) prilagođavanje na klimatske promjene u ranjivim sektorima;
- 3) finansiranje obnovljivih izvora energije radi ispunjenja ciljeva povećanja udjela obnovljivih izvora energije;
- 4) finansiranje povećanja zaliha ugljenika u šumama, održivog korišćenja šumskih resursa i drvnih proizvoda;
- 5) sprovođenje aktivnosti za zaštitu i spašavanje/smanjenje rizika od katastrofa koji nastaju kao posledica klimatskih promjena;
- 6) podsticanje prelaska na saobraćaj sa niskim emisijama i veće korišćenje vozila javnog prevoza;
- 7) finansiranje istraživanja i razvoja namijenjenih ublažavanju klimatskih promjena i prilagođavanju na klimatske promjene;
- 8) finansiranje istraživanja i razvoja u području energetske efikasnosti i čistih tehnologija;
- 9) finansiranje istraživanja i razvoja u oblasti izvještavanja o emisijama gasova sa efektom staklene bašte i izvještavanja iz sektora korišćenja zemljišta, promjene namjene zemljišta i šumarstva;
- 10) podsticanje unapređenja energetske efikasnosti u svim sektorima potrošnje energije;
- 11) podrška planiranju i sprovođenju procesa pravedne tranzicije u djelatnostima koje su najviše pogođene tranzicijom;
- 12) obezbjeđivanje finansijske podrške za mjere koje doprinose smanjivanju energetskog siromaštva;
- 13) finansiranje drugih mjera utvrđenih akcionim planovima za sprovođenje strateških dokumenata propisanih ovim zakonom.

Izuzetno od stava 1 ovoga člana 10% finansijskih sredstava dobijenih od prodaje emisijonih kredita putem javne aukcije uplaćuju se u Budžet Crne Gore i koriste se za razvoj djelatnosti Eko-fonda, pokrivanje

troškova u vezi sa administriranjem sistema trgovanja emisijama, upravnih poslova u vezi sa aukcijom emisijama, funkcionisanja Registra emisijama, praćenja izvještavanja o emisijama i drugih stručnih poslova u vezi izvještavanjem o emisijama gasova sa efektom staklene bašte, pripreme vodiča o potrošnji goriva i emisijama ugljendioksida iz člana 30 ovog zakona, kao i drugih aktivnosti vezanih za ublažavanje i prilagođavanje na klimatske promjene.

Ministarstvo priprema Plan korišćenja sredstava iz stava 1 ovog člana.

Plan iz stava 3 ovog člana donosi Vlada na period od pet godina.

Vlada može da donese odluku da se najviše 25% sredstava prikupljenih od prodaje emisijama kreditima putem javne aukcije u toku jedne godine koriste za finansijske mjere za podršku djelatnostima iz sektora odnosno podsektora koji se smatraju izloženima značajnom riziku od izmještanja emisija gasova sa efektom staklene bašte u treće zemlje, zbog troškova vezanih za emisije gasova sa efektom staklene bašte ugrađenih u cijene električne energije, u svrhu kompenzacije tih troškova.

Eko-naknade za ozonski omotač

Član 75

Eko-naknade su naknade zbog štetnog uticaja na ozonski omotač koje se plaćaju po principu "zagađivač plaća".

Pravna lica/preduzetnici koja uvoze supstance koje oštećuju ozonski omotač i/ili fluorovane gasove dužna su da plaćaju eko-naknade iz stava 1 ovog člana.

Finansijska sredstva prikupljena od naplate eko-naknada, uplaćuju se na poseban račun Eko-fonda i koriste se za pokrivanje troškove rekuperacije, reciklaže i/ili regeneracije ili uništavanja ovih supstanci i gasova, kao i za zamjenu uređaja i opreme koja koristi supstance oštećuju ozonski omotač ili fluorovane gasove sa efektom staklene bašte sa tehnologijama, odnosno opremom koja ne oštećuje ozonski omotač i ne utiče na klimatske promjene.

Visinu, način obračuna i plaćanja naknada iz stava 2 ovog člana propisuje Vlada.

Naknade za emisije ugljen-dioksida u životnu sredinu

Član 76

Pravna lica i preduzetnici koji u okviru svoje djelatnosti imaju u vlasništvu ili koriste pojedinačni stacionarni izvor emisije ugljendioksida, kao i stacionarna postrojenja koja su isključena iz sistema trgovanja emisijama kreditima iz člana 43 ovog zakona, plaćaju naknadu za ekvivalentne emisije ugljendioksida u životnu sredinu (CO₂ eq).

Izuzetno od stava 1 ovog člana, operater stacionarnog postrojenja koji posjeduje dozvolu za emisiju gasova sa efektom staklene bašte iz člana 19 ovog zakona, i dužan je da obezbijedi emisijama kredit za svaku jedinicu ekvivalentne emisije ugljendioksida koju ostvaruje u skladu sa članom 16 ovog zakona, ne plaća naknadu za emisije ugljendioksida u životnu sredinu.

Naknade iz stava 1 ovog člana ne primjenjuju se na emisije ugljendioksida (CO₂) koje nastaju:

- sagorijevanjem goriva od biomase;
- sagorijevanjem biorazgradivog otpada;
- spaljivanjem otpadnog mulja.

Finansijska sredstva prikupljena od naplate naknada iz stava 1 ovog člana, uplaćuju se na poseban račun Eko-fonda i koriste se za projekte ublažavanja i prilagođavanja na klimatske promjene na koje saglasnost daje Ministarstvo.

Bliži kriterijumi i mjerila za utvrđivanje obveznika naknade za ekvivalentne emisije ugljendioksida u životnu sredinu (CO₂ eq), bliži kriterijumi i korektivni koeficijenti na osnovu kojih se obračunava naknada, izuzeća od plaćanja naknada, način i rokovi obračunavanja i plaćanja naknada propisuje Vlada.

Izvještavanje o korišćenju sredstava

Član 77

Eko-fond dostavlja Ministarstvu izvještaj o korišćenju sredstava prikupljenih od prodaje emisijama kreditima putem javne aukcije do 30. aprila tekuće godine za prethodnu kalendarsku godinu.

Izvještaj o korišćenju sredstava iz stava 1 ovog člana Ministarstvo podnosi Vladi.

Ministarstvo podnosi Izvještaj iz stava 1 ovog člana Sekretarijatu Energetske zajednice do 31. jula svake godine i informacije o podršci zemljama u razvoju do 30. septembra iste godine.

Korisnici sredstava

Član 78

Sredstva iz člana 74 stav 1 ovog zakona mogu da koriste: organi državne uprave, organi lokalne samouprave, privredna društva, druga pravna lica i preduzetnici, nevladine organizacije i državljani Crne Gore (u daljem tekstu: korisnik).

Korisnik mora da ima sjedište, odnosno prebivalište u Crnoj Gori.

Drugi načini finansiranja

Član 79

Za finansiranje mjera ublažavanja klimatskih promjena, u okviru sistema trgovanja emisijom kreditima koriste se i sredstva iz:

- 1) Modernizacionog fonda;
- 2) Inovacionog fonda.

Organ državne uprave nadležan za zaštitu životne sredine u saradnji s organom državne uprave nadležnim za energetiku obezbjeđuje sprovođenje aktivnosti koje se odnose na Modernizacioni fond.

Finansijska sredstva iz Modernizacionog fonda uplaćuju se na poseban račun Eko-fonda namijenjenog za finansiranje sprovođenja aktivnosti iz Modernizacionog fonda.

Sredstva iz Modernizacionog fonda mogu se koristiti za podršku ulaganjima u modernizaciju energetskog sistema i poboljšanje energetske efikasnosti.

Ulaganja moraju biti usklađena s ciljevima okvira klimatske i energetske politike Evropske unije do 2030. godine i dugoročnim ciljevima Pariskog sporazuma.

Eko-fond sačinjava izvještaj o korišćenju sredstava iz stava 4 ovog člana, koji je sastavni dio izvještaja o korišćenju sredstava iz člana 77 stav 4 ovog zakona.

Izvještaj iz stava 7 ovog člana Ministarstvo dostavlja Evropskoj komisiji svake godine.

Izvještaj sadrži:

- 1) informacije o finansiranim ulaganjima;
- 2) procjenu dodatne vrijednosti u pogledu energetske efikasnosti ili modernizacije energetskog sistema koja se postiže ulaganjem.

Sredstva iz Inovacionog fonda mogu se koristiti za:

- 1) podršku inovacijama u oblasti tehnologija i postupaka sa niskim emisijama ugljendioksida u djelatnostima iz člana 15 stav 6 ovog zakona, uključujući hvatanje i upotrebu ugljenika sigurnih za životnu sredinu kojima se značajno doprinosi ublažavanju klimatskih promjena;
- 2) podsticanje izgradnje i funkcioniranja projekata čiji je cilj hvatanje i geološko skladištenje ugljendioksida koje je bezbjedno za životnu sredinu;
- 3) podršku razvoju proizvoda kojima se zamjenjuju proizvodi s visokim nivoom emisija ugljenika proizvedenih u djelatnostima iz člana 15 stav 6 ovog zakona;
- 4) podsticanje inovativnih tehnologija za obnovljive izvore i skladištenje energije.

Način primjene finansiranja iz stava 1 ovog člana, način odabira ulaganja za modernizaciju energetskog sektora i ostalih projekata ulaganja, rokove i način dostavljanja popisa projekata, način primanja prihoda, sprovođenja i praćenja sprovođenja projekata i izvještavanja prema Evropskoj komisiji propisuje Vlada.

XI. NADZOR

Nadležnost za vršenje nadzora

Član 80

Nadzor nad sprovođenjem ovog zakona i propisa donijetih na osnovu ovog zakona, vrši Ministarstvo, drugi organi državne uprave i organi uprave u skladu sa zakonom.

Inspeksijski nadzor nad sprovođenjem ovog zakona i propisa donesenih na osnovu ovog zakona vrše ekološki, tržišni i carinski inspektor u skladu sa ovim zakonom i zakonom kojim se uređuje inspeksijski nadzor.

Obaveze i ovlaštenja ekološkog inspektora

Član 81

U vršenju poslova inspekcijskog nadzora ekološki inspektor kontroliše naročito:

- 1) da li je operator postrojenja koje obavlja aktivnosti, odnosno djelatnosti koje dovode do emitovanja gasova sa efektom staklene bašte pribavio dozvolu od organa uprave;
- 2) da li operator postrojenja ispunjava uslove utvrđene dozvolom;
- 3) da li je operator postrojenja promijenio tehničko-tehnološke karakteristike postrojenja, proširio postrojenje, povećao ili smanjio kapacitete, vrstu goriva, sirovine ili druge materije koje se koriste u postrojenju i ulaznu toplotnu snagu;
- 4) da li je operator stacionarnog postrojenja, odnosno operator vazduhoplova, uspostavio evidenciju i procedure za čuvanje dokumentacije o emisijama gasova sa efektom staklene bašte;
- 5) da li operator stacionarnog postrojenja, odnosno operator vazduhoplova dokumentaciju o emisijama gasova sa efektom staklene bašte čuva najmanje deset godina;
- 6) da li operator stacionarnog postrojenja, odnosno operator vazduhoplova, redovno vrši kontrolu prikupljanja podataka o emisijama gasova sa efektom staklene bašte u skladu sa planom praćenja, odnosno planom praćenja vazduhoplova;
- 7) da li brodovi koji dolaze u luku ili polaze iz luke u nadležnosti Crne Gore ili se nalaze u njoj posjeduju valjan dokument o usklađenosti;
- 8) postupanje sa supstancama koje oštećuju ozonski omotač i fluorovanim gasovima sa efektom staklene bašte i proizvodima koji sadrže te supstance i gasove ili su pomoću njih proizvedeni;
- 9) da li se uvoz i/ili izvoz supstanci koje oštećuju ozonski omotač i fluorovanih gasova sa efektom staklene bašte vrši na osnovu dozvole organa uprave;
- 10) da li se djelatnost ugradnje, održavanja i/ili popravke kao i isključivanja iz upotrebe opreme i proizvoda koji sadrže supstance koje oštećuju ozonski omotač, fluorovane gasove sa efektom staklene bašte i alternativne supstance obavlja uz dozvolu organa uprave;
- 11) da li se djelatnost rekuperacije, reciklaže i/ili regeneracije supstanci koje oštećuju ozonski omotač i fluorovanih gasova sa efektom staklene bašte obavlja uz dozvolu organa uprave;
- 12) da li su lica koja obavljaju djelatnost ugradnje, održavanja i/ili popravke, provjere curenja, kao i isključivanja iz upotrebe opreme i proizvoda koji sadrže supstance koje oštećuju ozonski omotač, fluorovane gasove sa efektom staklene bašte ili alternativne supstance završila obuku i položila stručni ispit za obavljanje navedenih djelatnosti;
- 13) da li je pravno lice koje uvozi/izvozi supstance koje oštećuju ozonski omotač i fluorovane gasove sa efektom staklene bašte uspostavilo evidenciju o uvozu/izvozu supstanci i gasova;
- 14) da li je pravno lice/preduzetnik koje obavlja djelatnost ugradnje, održavanja i/ili popravke kao i isključivanja iz upotrebe opreme i proizvoda uspostavilo evidenciju o prikupljenim supstancama i gasovima i postupanju sa njima.

U vršenju poslova ekološki inspektor je obavezan da:

- 1) zabrani djelatnost postrojenja koje obavlja aktivnosti, odnosno djelatnosti koje dovode do emitovanja gasova sa efektom staklene bašte ako se utvrdi da se djelatnost obavlja bez dozvole organa uprave;
- 2) naredi operatoru postrojenja koji obavlja djelatnost kojom se ispuštaju emisije gasova sa efektom staklene bašte da podnese zahtjev za dobijanje dozvole za emitovanje emisija gasova sa efektom staklene bašte, ako isti nije dostavljen;
- 3) naredi operatoru postrojenja, odnosno operatoru vazduhoplova da vrši monitoring emisija gasova sa efektom staklene bašte na način utvrđen planom praćenja;
- 4) naredi operatoru stacionarnog postrojenja, odnosno operatoru vazduhoplova, da uspostavi evidenciju i procedure za čuvanje dokumentacije o emisijama gasova sa efektom staklene bašte;
- 5) naredi operatoru stacionarnog postrojenja, odnosno operatoru vazduhoplova da čuva dokumentaciju o emisijama gasova sa efektom staklene bašte najmanje deset godina;
- 6) naredi operatoru stacionarnog postrojenja, odnosno operatoru vazduhoplova, da redovno vrši kontrolu prikupljanja podataka o emisijama gasova sa efektom staklene bašte u skladu sa planom praćenja, odnosno planom praćenja vazduhoplova;

- 7) zabrani postupanje sa supstancama koje oštećuju ozonski omotač i fluorovanim gasovima sa efektom staklene bašte i proizvodima i opremom koji sadrže te supstance i gasove ili su pomoću njih proizvedeni, suprotno ovom zakonu.
- 8) zabrani proizvodnju supstanci koje oštećuju ozonski omotač;
- 9) zabrani uvoz i/ili izvoz supstanci koje oštećuju ozonski omotač i fluorovanih gasova sa efektom staklene bašte bez dozvole organa uprave;
- 10) zabrani uvoz i stavljanje u promet novih i korišćenih proizvoda i opreme koji sadrže supstance koje oštećuju ozonski omotač ili je pomoću njih proizvedena;
- 11) zabrani ispuštanje supstanci koje oštećuju ozonski omotač i fluorovanih gasova sa efektom staklene bašte u životnu sredinu;
- 12) zabrani punjenje sistema koji koriste fluorovane gasove sa efektom staklene bašte supstancama koje oštećuju ozonski omotač;
- 13) zabrani ispiranje supstancama koje oštećuju ozonski omotač;
- 14) zabrani uvoz i stavljanje u promet supstanci koje oštećuju ozonski omotač i fluorovanih gasova sa efektom staklene bašte u cilindrima za jednokratnu upotrebu;
- 15) zabrani stavljanje u promet na malo supstanci koje oštećuju ozonski omotač i fluorovanih gasova sa efektom staklene bašte;
- 16) zabrani uvoz korišćenih, recikliranih i regenerisanih supstanci koje oštećuju ozonski omotač.
- 17) zabrani djelatnost ugradnje, održavanja i/ili popravke, provjere curenja, kao i isključivanja iz upotrebe opreme i proizvoda koji sadrže supstance koje oštećuju ozonski omotač, fluorovane gasove sa efektom staklene ili alternativne supstance bašte licima koja nijesu završila obuku i položiti stručni ispit za obavljanje navedenih djelatnosti na način i prema programu stručnog osposobljavanja.
- 18) zabrani djelatnost ugradnje, održavanja i/ili popravke kao i isključivanja iz upotrebe opreme i proizvoda koji sadrže supstance koje oštećuju ozonski omotač, fluorovane gasove sa efektom staklene bašte ili alternativne supstance bez dozvole organa uprave.
- 19) zabrani djelatnost rekuperacije, reciklaže i/ili regeneracije supstanci koje oštećuju ozonski omotač i fluorovanih gasova sa efektom staklene bašte bez dozvole organa uprave;
- 20) naredi pravnom licu koje uvozi/izvozi supstance koje oštećuju ozonski omotač i fluorovane gasove sa efektom staklene bašte da uspostavi evidenciju o uvozu/izvozu supstanci i gasova;
- 21) naredi pravnom licu, odnosno preduzetniku koje obavlja djelatnost ugradnje, održavanja i/ili popravke kao i isključivanja iz upotrebe opreme i proizvoda da uspostavi evidenciju o prikupljenim supstancama i gasovima i postupanju sa njima;
- 22) naredi pravnom licu, odnosno preduzetniku, odnosno korisniku ili vlasniku proizvoda i opreme koji sadrže supstance koje oštećuju ozonski omotač, fluorovane gasove sa efektom staklene bašte i alternativne supstance da te proizvode i opremu prijavi organu uprave na način i prema rokovima utvrđenim propisom iz člana 67 stav 2 ovog zakona.

Obaveze i ovlašćenja tržišnog inspektora

Član 82

U vršenju inspekcijskog nadzora, pored ovlašćenja utvrđenih zakonom kojim se uređuje inspekcijski nadzor i drugim posebnim zakonima, tržišni inspektor ima obavezu i ovlašćenje da:

- 1) utvrdi da li je prodavac koji stavlja u promet ili iznajmljuje nova putnička vozila na mjestu prodaje, odnosno iznajmljivanja na jasno vidljiv način učinio dostupnim informacije o potrošnji goriva i emisijama ugljendioksida za svaki model novog putničkog vozila;
- 2) utvrdi da li je pravno lice i preduzetnik koji stavlja u promet ili iznajmljuje nova putnička vozila o svom trošku obezbijedio vodič o potrošnji goriva i emisijama ugljendioksida;
- 3) utvrdi da li je pravno lice i preduzetnik koji stavlja u promet ili iznajmljuje nova putnička vozila obezbijedio da sva promotivna literatura sadrži podatke o potrošnji goriva i emisiji ugljendioksida modela novog putničkog vozila na koje se odnosi;
- 4) utvrdi da li su prisutne oznake, simboli ili natpisi koji se odnose na potrošnju goriva ili emisiju ugljendioksida na oznakama (naljepnicama) na vozilima, posterima ili displejima istaknutim na mjestima prodaje ili vodičima o potrošnji goriva i emisijama ugljendioksida ili u drugoj promotivnoj

- literaturi i materijalima koji mogu dovesti u zabunu potencijalne kupce modela novih putničkih automobila;
- 5) naredi da informacije o potrošnji goriva i emisijama ugljendioksida budu dostupne na mjestu prodaje za svaki model putničkog vozila, na propisan način.
 - 6) utvrdi da li je za upotrebljavano vozilo koje se prvi put stavlja u promet u Crnoj Gori izvršena provjera emisija ugljendioksida;
 - 7) utvrdi da li su dostupne informacije o emisijama ugljendioksida za svako upotrebljavano vozilo na mjestu prodaje;

Obaveze i ovlašćenja carinskog inspektora

Član 83

U vršenju poslova carinski inspektor je obavezan da kontroliše da li se uvoz i/ili izvoz supstanci koje oštećuju ozonski omotač i fluorovanih gasova vrši uz dozvolu organa uprave.

Ako carinski inspektor prilikom kontrole iz stava 1 ovog člana utvrdi nepravilnosti, ima pravo da:

- 1) zabrani uvoz i/ili izvoz supstanci koje oštećuju ozonski omotač i fluorovanih gasova sa efektom staklene bašte pravnom licu i/ili preduzetniku koji ne posjeduje bez dozvole organa uprave;
- 2) zabrani uvoz i stavljanje u promet novih i korišćenih proizvoda i opreme koji sadrže supstance koje oštećuju ozonski omotač ili je pomoću njih proizvedena;
- 3) zabrani uvoz i stavljanje u promet supstanci koje oštećuju ozonski omotač i fluorovanih gasova sa efektom staklene bašte u cilindrima za jednokratnu upotrebu;
- 4) zabrani uvoz korišćenih, recikliranih i regenerisanih supstanci koje oštećuju ozonski omotač.

XII. KAZNE NE ODREDBE

Novčane kazne

Član 84

Novčanom kaznom u iznosu od 2.000 eura do 40.000 eura kazniće se pravno lice ako:

- 1) obavlja djelatnost kojom se ispuštaju emisije gasova sa efektom staklene bašte bez dozvole (član 15 stav 1 i član 21 stav 1);
- 2) u roku od 60 dana prije nastanka promjene ne obavijesti organ uprave o planiranim promjenama koje se odnose na tehničko-tehnološke karakteristike postrojenja, proširenje postrojenja, povećanje ili smanjenje kapaciteta, vrste goriva, sirovine i druge materije koje se koriste u postrojenju, ulaznu toplotnu snagu, ovlašćena lica i adresu sjedišta operatera (član 19 stav 1);
- 3) obavlja djelatnost suprotno dozvoli (član 20 stav 1 tačka 5);
- 4) ne obavijesti organ uprave do 31. decembra svake godine u slučaju djelimičnog prestanka s radom postrojenja (član 20 stav 4);
- 5) ne sačini plan praćenja emisije gasova sa efektom staklene bašte iz vazduhoplova najkasnije 4 mjeseca prije početka vršenja aktivnosti, a nakon dobijanja operativne licence (član 22);
- 6) ne vrši praćenje emisije gasova sa efektom staklene bašte na osnovu odobrenog plana praćenja (član 23 stav 1);
- 7) o predlozima za izmjenu plana praćenja bez odlaganja ne obavijesti organ uprave (član 24 stav 2);
- 8) ne dostavi organu uprave izmijenjeni plan praćenja sa pratećom dokumentacijom do 31. decembra tekuće godine (član 24 stav 3);
- 9) izmijenjeni plan praćenja sa pratećom dokumentacijom bez odlaganja ne dostavi na odobrenje organu uprave (član 24 stav 4);
- 10) nakon dobijanja odobrenja, operator ne koristi samo one podatke koji se odnose na izmijenjeni plan praćenja i ne sprovodi cjelokupno praćenje i izvještavanje koristeći samo izmijenjeni plan praćenja od datuma od kojeg je primjenjiv izmijenjeni plan praćenja (član 24 stav 8);
- 11) ne vodi evidenciju o svim izmjenama plana praćenja (član 24 stav 9);
- 12) ne dostavi plan praćenja vazduhoplova organu uprave na saglasnost (član 25 stav 1);
- 13) ne obavijesti organ uprave bez odlaganja o prekoračenju praga emisija ugljendioksida (član 26 stav 4);

- 14) ne dostavi organu uprave na odobrenje bez odlaganja značajnu izmjenu plana praćenja (član 26 stav 5);
- 15) ne sačini plan praćenja emisija gasova sa efektom staklene bašte i ne dostavi ga akreditovanom verifikatoru u roku od dva mjeseca od prvog pristajanja broda u luku u nadležnosti Crne Gore (član 27 stav 1 i član 28 stav 1);
- 16) ne podnese organu uprave radi odobravanja plan praćenja za svaki od svojih brodova za koji je verifikator ocijenio da je usklađen sa ovim zakonom (član 28 stav 6);
- 17) ne izmijeni plan praćenja u slučajeva iz člana 28 stav 8 i obavijesti verifikatora o svakom predlogu izmjene plana praćenja (član 28 stav 9);
- 18) ne podnose izmijenjeni plan praćenja organu uprave na odobrenje (član 28 stav 12);
- 19) na mjestu prodaje odnosno iznajmljivanja novog putničkog vozila ne učini dostupnim informacije o potrošnji goriva i emisijama ugljendioksida za svaki model putničkog vozila (član 30 stav 1);
- 20) ne ustupi primjerak vodiča licima koja kupuju, odnosno iznajmljuju vozila, bez naknade (član 30 stav 7);
- 21) ne dostavi organu uprave verifikovani izvještaj u propisanom roku (član 31 st. 1 do 3);
- 22) ne izvještava jednom godišnje izvještava o efektima vazduhoplovstva koji nijesu povezani s emisijama ugljendioksida (član 31 stav 4);
- 23) ne dostavi organu uprave svu neophodnu dokumentaciju za potrebe izrade konzervativne procjene (član 32 stav 3);
- 24) ne dostavi na zahtjev verifikatora svu dokumentaciju u vezi sa radom postrojenja, djelatnosti regulisanog subjekta odnosno vazduhoplova koja je neophodna za verifikaciju izvještaja (član 33 stav 4);
- 25) trguje emisionim kreditima i vrši njihov prenos bez dobijanja zadovoljavajućeg verifikovanog izvještaja (član 33 stav 12);
- 26) ne dostavi organu uprave godišnji izvještaj o emisijama u propisanom roku (član 35 stav 3);
- 27) ne dostavi organu uprave izvještaj o objedinjenim podacima o emisijama na nivou društva (član 35 stav 4);
- 28) ne posjeduje na brodu valjani dokument o usklađenosti do 30. juna godine koja slijedi nakon kraja perioda izvještavanja (član 35 stav 17);
- 29) ne uspostavi evidenciju i procedure za čuvanje dokumentacije o emisijama gasova sa efektom staklene bašte (član 38 stav 1);
- 30) ne čuva dokumentaciju o emisijama gasova sa efektom staklene bašte najmanje deset godina (član 38 stav 2);
- 31) redovno ne vrši kontrolu prikupljanja podataka o emisijama gasova sa efektom staklene bašte u skladu sa planom praćenja, odnosno planom praćenja vazduhoplova (član 38 stav 3);
- 32) ne obavijesti organ uprave do 15. januara svake godine o svakoj promjeni povezanoj s radom postrojenja u prethodnoj kalendarskoj godini koja utiče na dodjelu emisionih kredita postrojenju (član 40 stav 11);
- 33) ne dostavi organu uprave podatke za izradu inventara gasova sa efektom staklene bašte u skladu sa godišnjim planom prikupljanja podataka za izradu inventara (član 55 stav 1);
- 34) obavlja geološko skladištenje ugljendioksida (član 62 st. 1 i 3);
- 35) ne izvrši neophodna poboljšanja transportne mreže ugljendioksida ukoliko je to ekonomično ili ako je korisnik spreman da plati takva poboljšanja (član 64 stav 4);
- 36) ne predvidi odgovarajući prostor za opremu za kaptažu i komprimovanje ugljendioksida (član 66 stav 3);
- 37) vrši uvoz i/ili izvoz supstanci koje oštećuju ozonski omotač i fluorovanih gasova sa efektom staklene bašte bez dozvole organa uprave (član 68 stav 3);
- 38) prodaje supstance koje oštećuju ozonski omotač i fluorovane gasove s efektom staklene bašte pravnim licima /preduzetnicima koji ne posjeduju dozvolu iz člana 69 stav 1 ovog zakona (68 stav 5);
- 39) obavlja djelatnost ugradnje, održavanja i/ili popravke kao i isključivanja iz upotrebe opreme i proizvoda koji sadrže supstance koje oštećuju ozonski omotač, fluorovane gasove sa efektom staklene bašte ili alternativne supstance bez dozvole organa uprave (član 69 stav 1);

- 40) obavlja djelatnosti rekuperacije, reciklaže i/ili regeneracije supstanci koje oštećuju ozonski omotač i fluorovanih gasova sa efektom staklene bašte bez dozvole organa uprave (član 69 stav 3);
- 41) ne uspostavi evidenciju o uvozu/izvozu supstanci koje oštećuju ozonski omotač i fluorovanih gasova (član 70 stav 1);
- 42) ne uspostavi evidenciju o prikupljenim supstancama koje oštećuju ozonski omotač i fluorovanim gasovima s efektom staklene bašte i postupanju sa njima (član 70 stav 2);
- 43) ne prijavi organu uprave proizvode i opreme koji sadrže supstance koje oštećuju ozonski omotač, fluorovane gasove sa efektom staklene bašte ili alternativne supstance na način i prema rokovima utvrđenim propisom iz člana 66 stav 1 ovog zakona (član 70 stav 3);
- 44) nema stručno osposobljeni kadar za obavljanje poslova (član 70 stav 1);
- 45) postupi suprotno zabranama iz člana 72 ovog zakona;
- 46) ne dostavi Ministarstvu izvještaj o korišćenju sredstava do 30-og aprila tekuće godine za prethodnu kalendarsku godinu (član 77 stav 4).

Za prekršaje iz stava 1 ovog člana kazniće se i odgovorno lice u pravnom licu novčanom kaznom u iznosu od 500 eura do 4.000 eura.

Za prekršaje iz stava 1 ovog člana kazniće se i preduzetnik novčanom kaznom u iznosu od 2.000 eura do 12.000 eura.

Za prekršaje iz stava 1 tač. 11 i 12 ovog člana kazniće se i fizičko lice novčanom kaznom u iznosu od 500 eura do 4.000 eura.

Novčane kazne za organ i odgovorno lice

Član 85

Novčanom kaznom od 30 do 2.000 eura kazniće se za prekršaj odgovorno lice u organu državne uprave, organu uprave, organu lokalne uprave i nosiocu javnih ovlašćenja, ako:

- 1) u roku od najviše 30 dana od prijema urednog zahtjeva ne izda dozvolu (član 18 stav 1 i član 21 stav 2);
- 2) u roku od 15 dana od prijema pozitivnog mišljenja Agencije, ne odobri plan praćenja (član 25 stav 5);
- 3) ne dostavi Ministarstvu izvještaj o nadzoru nad radom verifikatora za prethodnu godinu do 1. juna tekuće godine (član 48 stav 1);
- 4) ne obavijesti Ministarstvo o suspenziji, povlačenju ili smanjenju obima akreditacije verifikatora odnosno o prekidi suspenzije ili promjeni odluke o suspenziji, povlačenju ili smanjenju obima akreditacije na osnovu žalbe (član 49 stav 5);
- 5) ne dostavi Akreditacionom tijelu informacije iz člana 49 stav 6 ovog zakona;
- 6) ne dostavi podatke u skladu sa godišnjim planom prikupljanja podataka (član 53 stav 5);
- 7) ne izradi plan obezbjeđenja kvaliteta i kontrole kvaliteta podataka i ne dostavi Ministarstvu na saglasnost do 15. decembra tekuće godine (član 53 stav 10);
- 8) ne dostavi organu uprave podatke za izradu izvještaja u skladu sa ovim zakonom (član 55 st. 1 i 2);
- 9) ne izradi projekcije antropogenih emisija (član 58 stav 1).

XIII. PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Podzakonski akti

Član 86

Podzakonski akti za sprovođenje ovog zakona koji se odnose na praćenje, izvještavanje i verifikaciju emisija gasova sa efektom staklene bašte donijeće se do 31. decembra 2025. godine.

Ostali podzakonski akti za sprovođenje ovog zakona donijeće se u roku od 18 mjeseci od stupanja na snagu ovog zakona.

Do donošenja propisa iz stava 1 ovog člana primjenjivaće se propisi donijeti na osnovu Zakona o zaštiti od negativnih uticaja klimatskih promjena ("Službeni list CG", broj 73/19), ako nijesu u suprotnosti sa odredbama ovog zakona.

Rok za donošenje Strategije

Član 87

Strategija će se donijeti u roku od 12 mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Započeti postupci

Član 88

Postupci koji su započeti do stupanja na snagu ovog zakona, okončaće se po propisima koji su važili do dana stupanja na snagu ovog zakona.

Rok važenja dozvola i rok za polaganje stručnog ispita

Član 89

Dozvole izdate u skladu sa odredbama Zakona o zaštiti od negativnih uticaja klimatskih promjena ("Službeni list CG", broj 73/19) važe do isteka roka na koji su izdate.

Izuzetno od stava 1 ovog člana operatori stacionarnih postrojenja kojima su izdate dozvole u skladu sa odredbama Zakona o zaštiti od negativnih uticaja klimatskih promjena ("Službeni list CG", broj 73/19) dužni su da podnesu zahtjev za izdavanje dozvole u skladu sa ovim zakonom u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu propisa iz člana 18 stav 8 i člana 23 stav 6 ovog zakona.

Oprateri vazduhoplova kojima je odobren plan praćenja emisije vazduhoplova u skladu sa odredbama Zakona o zaštiti od negativnih uticaja klimatskih promjena ("Službeni list CG", broj 73/19) dužni su da dostave na odobrenje plan praćenja emisije vazduhoplova u skladu sa ovim zakonom u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu propisa iz člana 23 stav 7 ovog zakona.

Regulisani subjekat koji je do dana stupanja na snagu ovog zakona obavljao aktivnost, odnosno djelatnost koja dovodi do emitovanja gasova sa efektom staklene bašte, dužan je da podnese zahtjev za izdavanje dozvole u skladu sa ovim zakonom u roku od 6 mjeseci od dana stupanja na snagu propisa iz člana 21 stav 15 i člana 23 stav 6 ovog zakona.

Lica koja su do stupanja na snagu ovog zakona završila obuku za pravilno rukovanje i servisiranje rashladnih i klima uređaja dužna su da polože stručni ispit iz člana 70 stav 1 ovog zakona u roku od 12 mjeseci od dana stupanja na snagu propisa iz člana 70 stav 12 ovog zakona.

Primjena pojedinih odredbi

Član 90

Odredbe čl. 59, 63, 64, 65 i 79 ovog zakona primjenjivaće se od dana pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji.

Prestanak važenja

Član 91

Danom stupanja na snagu ovog zakona prestaje da važi Zakon o zaštiti od negativnih uticaja klimatskih promjena ("Službeni list CG", broj 73/19).

Stupanje na snagu

Član 92

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore".

IZVJEŠTAJ O SPROVEDENOJ ANALIZI PROCJENE UTICAJA PROPISA

PREDLAGAČ

Ministarstvo ekologije, održivog razvoja
i razvoja sjevera

NAZIV PROPISA

Predlog Zakona o klimatskim
promjenama

1. Definisanje problema

- Koje probleme treba da riješi predloženi akt?
- Koji su uzroci problema?
- Koje su posljedice problema?
- Koji su subjekti oštećeni, na koji način i u kojoj mjeri?
- Kako bi problem evoluirao bez promjene propisa ("status quo" opcija)?

Predloženim Zakonom o klimatskim promjenama uređuju se zaštita od negativnih uticaja klimatskih promjena, smanjivanje emisija gasova sa efektom staklene bašte (GHG), zaštita ozonskog omotača i druga pitanja koja se odnose na klimatske promjene. Predlogom Zakona propisuju se izrada strategija i planova odnosno sprovođenje mjera i aktivnosti koje treba da doprinesu smanjenju emisija GHG/ ublažavanju klimatskih promjena na jednoj, te prilagođavanju na izmijenjene klimatske uslove na drugoj strani; takođe su propisane mjere i aktivnosti za kontrolu i prevenciju emisija supstanci koje oštećuju ozonski omotač.

Materija na koju se odnosi Predlog Zakona je do sada bila regulisana Zakonom o zaštiti od negativnih uticaja klimatskih promjena („Službeni list Crne Gore“, br. 73/19). Sprovođenje zakona iz 2019. godine i povezanih podzakonskih akata pokazalo je da su potrebna dalja unapređenja propisa i njihovo usaglašavanje sa klimatskim *acquis*-jem Evropske unije (EU), pa se pristupilo izradi novog akta čiji je Predlog predmet ovdje predstavljene procjene uticaja.

Osnovni problemi koje treba da riješi predloženi Zakon su:

- nepotpunost odnosno neadekvatnost/ nedjelotvornost postojećih mehanizama za sprovođenje klimatske i politike zaštite ozonskog omotača;
- nedovoljno razrađen regulatorni okvir za donošenje i sprovođenje strateških klimatskih dokumenata – strategije nisko-ugljeničnog razvoja i plana prilagođavanja na klimatske promjene;
- neadekvatan sistem praćenja, izvještavanja i verifikacije za emisije GHG, politike i mjere ublažavanja klimatskih promjena i prilagođavanja na klimatske promjene.

Potreba donošenja novog Zakona o klimatskim promjenama nastala je i zbog značajnih promjena u energetske i klimatske politici EU koje su se desile u periodu od 2019. godine do danas a koje se prevashodno ogledaju u postavljanju ambicioznijih klimatskih ciljeva i dalje elaboracije mjera za njihovo postizanje kroz *Zeleni dogovor (Green Deal)* i paket propisa *Spremni za 55 (Fit for 55)*.

Problemi koji su bili izraženi u prethodnom periodu u sprovođenju mjera i aktivnosti za smanjenje emisija i prilagođavanje klimatskim promjenama povezani su takođe i sa niskim administrativnim kapacitetima, neadekvatnom primjenom propisa, nedovoljnom koordinacijom i izostankom održivog sistema finansiranja klimatskih i akcija za zaštitu ozonskog omotača.

Posljedice svih ovih problema su zastoj u sprovođenju nacionalne klimatske politike i ograničen napredak u postizanju međunarodnih obaveza, uključujući obaveze u procesu pristupanja EU i obaveze u okviru Energetske zajednice.

U slučaju nedonošenja novog Zakona biće usporeno, otežano i/ ili onemogućeno sprovođenje koherentnih odgovora na prijetnje koje donose klimatske promjene, postizanje klimatskih ciljeva, pridruživanje EU i ispunjavanje međunarodnih obaveza Crne Gore. Takav razvoj događaja doveo bi do štetnih posljedica po ekonomiju i društvo na dugi rok, dok bi se nedonošenje Zakona u kraćem roku negativno odrazilo na kredibilitet i napredovanje zemlje u procesu pridruživanja EU.

Predlogom Zakona unapređuje se regulatorni okvir i stvaraju uslovi za efikasniju primjenu postojećih i uvođenje novih mehanizama, kao i za uspostavljanje održivog sistema finansiranja za ublažavanje klimatskih promjena, prilagođavanje klimatskim promjenama i zaštitu ozonskog omotača, odnosno za unapređenje sistema praćenja, izvještavanja i verifikacije emisija. Održivost sistema finansiranja koja je jedan od motiva za donošenje novog propisa ogleda se prije svega u osiguravanju izvora sredstava za postizanje klimatskih ciljeva uz minimizaciju troškova i realizaciju, u najvećoj mogućoj mjeri, koristi koje za ekonomiju, društvo i životnu sredinu na dugi rok donose djelotvorne politike smanjivanja emisija GHG i prilagođavanja na klimatske promjene. Pored toga, Zakonom se kreira okvir za neophodni razvoj administrativnih kapaciteta i unapređenje koordinacije za postizanje nacionalnih klimatskih i energetske ciljeva.

Usvajanjem ovog propisa doći će do daljeg usaglašavanja sa klimatskom politikom i propisima EU i stvaranja uslova za ispunjavanje međunarodnih obaveza, kako je predviđeno Pariskim sporazumom o klimatskim promjenama i međunarodnim sporazumima o zaštiti ozonskog omotača, posebno Montrealskim sporazum i Kigali amandmanom. Usvajanje zakona će takođe omogućiti ispunjavanje obaveza utvrđenih *Mapom puta za dekarbonizaciju* u okviru Energetske zajednice.

Za primjenu novog Zakona o klimatskim promjenama biće donesen niz podzakonskih akata kojima će, između ostalog, biti detaljno uređeni trgovanje emisijom kreditima, naknade za emisije ugljen-dioksida, naknade zbog štetnog uticaja na ozonski omotač i druga pitanja.

Za procjenu uticaja predloženog Zakona veoma značajan faktor su razvoj klimatske i politike za zaštitu ozonskog omotača globalno i na nivou EU, pa je u narednim pasusima dat pregled ključnih relevantnih informacija. Takođe su predstavljene ključne informacije od značaja za ove oblasti na nacionalnom nivou.

Globalna i EU klimatska politika

Ljudskim djelovanjem izazvane klimatske promjene posljedica su fenomena poznatog kao globalno zagrijavanje. Do globalnog zagrijavanja dolazi zbog povećane koncentracije gasova, prvenstveno ugljen-dioksida, u atmosferi i stvaranja efekta staklene bašte. Najočitije manifestacije klimatskih promjena su zagrijavanje atmosfere, porast površinske temperature Zemlje i zagrijavanje voda. Efekti klimatskih promjena uključuju podizanje nivoa mora, veću učestalost i intenzivnije ekstremne vremenske događaje, promjenu klimatskih uslova sa uticajem na proizvodnju hrane i zdravlje ljudi i ekosistema, i druge. Klimatske promjene se smatraju izazovom bez presedana u ljudskoj istoriji i egzistencijalnim rizikom za čovječanstvo.

Pariskim sporazumom koji je usvojen 2015. godine od strane 196 zemalja članica Okvirne konvencije Ujedinjenih nacija o klimatskim promjenama (UNFCCC) i njegovim stupanjem na snagu 2016. godine predviđeno je da se porast globalne prosječne temperature zadrži na znatno manje od 2°C u odnosu na nivo iz pred-industrijskog perioda, odnosno da se napravi napor da se porast temperature ograniči na 1,5°C do kraja XXI vijeka, budući da je procijenjeno da se prelaskom praga od 1,5°C rizikuju teške posljedice. Da bi se porast globalne temperature ograničio na 1,5°C, neophodno je ukupne emisije GHG počnu da padaju od 2025. godine i da se smanje za 43% do 2030. godine.

Primjena Pariskog sporazuma podrazumijeva ekonomsku i društvenu transformaciju zasnovanu na najboljim dostupnim naučnim podacima. Zemlje članice su obavezne da u petogodišnjim ciklusima formulišu i primjenjuju sve ambicioznije klimatske ciljeve pa se od 2020. godine UNFCCC-u dostavljaju planovi za smanjenje emisija odnosno Nacionalno utvrđeni doprinosi (NDC). Sporazum poziva zemlje članice da pripremaju dugoročne strategije razvoja zasnovane na niskim emisijama GHG i da razvijaju sposobnosti za prilagođavanje na negativne uticaje klimatskih promjena i jačanje klimatske otpornosti.

Evropskom *Zelenim dogovorom* predviđena je transformacija EU u modernu, resursno-efikasnu i konkurentu ekonomiju na način da se osiguraju nulte neto emisije GHG do 2050. godine, brži ekonomski rast u odnosu na upotrebu resursa, i razvoj kojim nijedna osoba i nijedno mjesto neće biti izostavljeni. Ciljevi *Zelenog dogovora* prenijeti su u Evropski klimatski zakon – Regulativu (EU) 2021/1119 Evropskog Parlamenta i Savjeta od 30. juna 2021. kojom se uspostavlja okvir za postizanje klimatske neutralnosti i dopunjavaju Regulative (EC) 401/2009 i (EU) 2018/1999. Pored postizanja klimatske neutralnosti do 2050. godine, Regulativom (EU) 2021/1119 postavljen je i prelazni cilj smanjenja GHG emisija od najmanje 55% do 2030. u odnosu na nivo iz 1990. godine. Postizanje klimatske neutralnosti odnosno nultih neto emisija do 2050. godine za zemlje članice EU u cjelini planira se postići smanjenjem emisija, investiranjem u zelene tehnologije i zaštitom prirodnog okruženja.

EU paket *Spremni za 55* obuhvata propise i planove koji će dovesti do smanjenja emisija predviđenog Evropskim klimatskim zakonom. Odnosi se na više sektora, obuhvatajući i mjere za značajno unapređenje prirodnih ponora ugljenika i prošireni sistem trgovine emisijama kako bi se ograničile emisije, uspostavila adekvatna cijena za zagađenje i generisale investicije za zelenu tranziciju i podršku građanima i malim biznisima. Paket sadrži nove EU ciljeve za obnovljive izvore energije i energetske efikasnost, kao i

revidirane CO₂ emisije standarde kako bi sva nova vozila registrovana u EU imala nulte emisije od 2035. godine. Pravila za smanjenje emisija formulisana su i za avio i pomorski saobraćaj. Dio paketa je i CBAM (Carbon Border Adjustment Mechanism) odnosno mehanizam za uvođenje tarifa na ugljenik za proizvode čija je proizvodnja povezana sa visokim emisijama GHG a koji se uvoze u EU iz zemalja koje ne oporezuju emisije ugljen-dioksida.

Energetska i klimatska pitanja regulisana su takođe i na nivou Energetske zajednice (EnZ). *Mapa puta za dekarbonizaciju EnZ* usvojena je 2021. godine da podrži postavljanje i dostizanje ciljeva za 2030. godinu, dijalog između zemalja članica EU i EnZ o prioritetima, procesima i rokovima dekarbonizacije, napredak u dogovaranju sistema za određivanje cijene ugljenika u okviru EnZ i formulisane zajedničkih politika o postepenom prestanku upotrebe uglja i ukidanju subvencija za fosilna goriva.

Nacionalni kontekst

Ciljevi postavljeni prvim i ažuriranim Nacionalno utvrđenim doprinosima (NDC1 i NDC2), odnosno smanjene emisija GHG za 35% u odnosu na nivo iz 1990. godine su postignuti. U februaru 2025. godine usvojene je NDC3 kojim se Crna Gora obavezala na smanjenje emisija od 55% do 2030. i 60% i do 2035. godine.

Pripremljeni su nacrti Nacionalnog plana adaptacije (NAP) i Nacionalnog energetskog i klimatskog plana (NECP) čije usvajanje se očekuje u prvoj polovini 2025. godine. U toku je izrada Strategije nisko-ugljeničnog razvoja do 2050. godine.

Izveštajem o napretku za 2024. godinu (SWD(2024) 694 final), Evropska komisija je pozvala Crnu Goru da pojača napore za sprovođenje obaveza iz *Mape puta za dekarbonizaciju EnZ* i posebno da završi i usvoji NECP sa ciljem dostizanja klimatske neutralnosti do 2050. godine. Pored toga, data je urgencija da se u potpunosti implementira praćenje, izveštavanje, verifikacija i akreditacija (MRVA) za GHG emisije do decembra 2025. godine kao i da se preduzmu odlučni koraci za unapređenje postojećeg i/ ili uspostavljanje novog mehanizma za određivanje cijene ugljenika kako bi se olakšalo buduće usklađivanje sa EU sistemom za trgovanje emisijama (EU ETS). Napominje se takođe da Crna Gora treba da pripremi novi NDC (što je u međuvremenu i urađeno), odredi datum prestanka korišćenja uglja i razmotri opcije za usaglašavanje sa krupnim promjenama EU klimatske politike koje su proistekle iz paketa *Spremni za 55*.

2. Ciljevi

- Koji ciljevi se postižu predloženim propisom?
- Navesti usklađenost ovih ciljeva sa postojećim strategijama ili programima Vlade, ako je primjenljivo.

Cilj Zakona o klimatskim promjenama definisan je u članu 3 i odnosi se na postizanje klimatske neutralnosti (nultih neto emisija GHG) do 2050. godine, čime se doprinosi globalnom dugoročnom temperaturnom cilju utvrđenom u članu 2 stav 1 tačka (a) Pariskog sporazuma – održavanju rasta globalne temperature na znatno manje od 2 odnosno na 1,5°C u poređenju sa nivoom iz pred-industrijskog perioda. Nadalje, cilj Zakona je i da ojača okvir za planiranje i sprovođenje akcija za razvoj kapaciteta za prilagođavanje,

jačanje otpornosti i smanjenje ranjivosti na klimatske promjene, odnosno za praćenje napretka u ostvarenju globalnog cilja prilagođavanja utvrđenog članom 7 Pariskog sporazuma.

Intencija je takođe da se usvajanjem Zakona izvrši usklađivanje sa dijelom klimatskog i energetskog *acquis*-ja EU budući da su njime u nacionalno zakonodavstvo prenijete relevantne odredbe Evropskog klimatskog zakona i više Regulativa i Direktiva od značaja za smanjenje emisija tj. EU propisi o: strožim emisijama normama za ugljen-dioksid za nova vozila; praćenju i izvještavanju o emisijama; verifikaciji podataka i akreditaciji verifikatora; inventarima GHG; promovisanju upotrebe energije iz obnovljivih izvora; upravljanju energetskom unijom i djelovanju u oblasti klime; obavezujućem godišnjem smanjenju emisija u državama članicama od 2021. do 2030. godine; uklanjanju emisija GHG kroz upotrebu zemljišta, promjenu namjene zemljišta i šumarstvo; unapređenju troškovno-djelotvornih smanjenja emisija i ulaganja za niske emisije ugljenika; praćenju emisija ugljen-dioksida iz pomorskog saobraćaja; kvalitetu benzina i dizel goriva; fluorovanim GHG; industrijskim emisijama; supstancama koje oštećuju ozonski omotač; geološkom skladištenju ugljen-dioksida; specifikacijama goriva; uspostavljanju sistema za trgovanje emisijama jedinicama GHG odnosno poboljšanje i proširenje sistema; i dostupnosti podataka za potrošače o ekonomičnosti potrošnje goriva i emisijama CO₂ u vezi s prodajom novih putničkih automobila.

Zakonom se, dakle, osigurava usaglašenost nacionalnih sa EU ciljevima smanjenja emisija i uklanjanja GHG do njihovog nultog nivoa najkasnije do 2050. godine, uz nastojanje da se poslije toga postignu negativne neto emisije. U postizanju ovih ciljeva, u obzir se uzimaju principi pravednosti, solidarnosti i troškovne djelotvornosti.

Ciljevi Zakona u potpunosti podržavaju međunarodne i obaveze Crne Gore u procesu pridruživanja EU. Nadalje, ciljevi su usklađeni sa većim brojem nacionalnih planova i programa, uključujući prvenstveno:

- Program ekonomskih reformi za Crnu Goru 2024- 2026, kojim je kao jedna od strukturnih reformi u oblasti održivosti i otpornosti predviđena mjera jačanja mehanizama za dekarbonizaciju (reformna mjera broj 4);
- Nacionalno utvrđeni doprinosi (NDC3), kojim je preuzeta obaveza smanjenje emisija GHG od 55% do 2030. godine i od 60% i do 2035. godine u odnosu na nivou iz 1990. godine;
- Nacrt Nacionalnog energetskog i klimatskog plana (NECP) iz decembra 2024. godine kojim je potvrđen nacionalni cilj smanjenja emisija od 55% (2,42 Mt CO₂e u apsolutnom iznosu) i postizanje tog cilja odnosno dostizanje ukupnih emisija GHG od 2,4 Mt CO₂e u 2030. godini u WAM tj. scenariju sa dodatnim mjerama (dok bi emisije u scenariju sa postojećim mjerama – WEM – iznosile 3,06 Mt CO₂e);
- Nacrt Nacionalnog plana za prilagođavanje na klimatske promjene 2025 – 2035 (NAP) koji je izrađen je sa ciljem da se podrži i uspostavi kontinuirani, ciklični proces planiranja, koordinacije, realizacije i praćenja napora u upravljanju klimatskim

rizicima, utvrdivši mjere prilagođavanja za prioritetne sektore odnosno za poljoprivredu, vodoprivredu, turizam i zdravlje.

Nacionalna strategija u oblasti klimatskih promjena do 2030. godine sadrži projekcije emisija GHG za različite sektore i previđa mjere za ublažavanje klimatskih promjena na osnovu relevantnih odrednica međunarodne i EU klimatske politike koje su važile u vrijeme njenog donošenja tj. 2015. godine.

3. Opcije

- Koje su moguće opcije za ispunjavanje ciljeva i rješavanje problema? (uvijek treba razmatrati "status quo" opciju i preporučljivo je uključiti i neregulatornu opciju, osim ako postoji obaveza donošenja predloženog propisa).
- Obrazložiti preferiranu opciju?

Rješavanje identifikovanih problema i postizanje klimatske neutralnosti do 2050. godine, kao ni napredak u procesu pridruživanja EU nijesu mogući bez donošenja novog Zakona o klimatskim promjenama. Rješavanje problema takođe nije moguće bez koordinisanog djelovanja i usklađenih akcija u oblastima klimatske i energetske politike. U slučaju zadržavanja postojećeg stanja, bile bi propuštene prilike za smanjenje emisija uz najniže moguće troškove i korišćenje benefita zelene tranzicije za ekonomiju i društvo u cjelini. Mehanizmi i mjere čija se unaprijedena primjena omogućava predloženim Zakonom pokazale su se kao djelotvorne u okviru EU gdje, između ostalog, već postoji dvadesetogodišnje iskustvo sa određivanjem cijene ugljenika i trgovinom emisijama.

Usvajanje novog Zakona i implementacija MRVA do decembra 2025. godine preduslov su za pristup kreditima i bespovratnim sredstvima u iznosu od oko € 383,5 miliona iz Plana rasta za Zapadni Balkan.

U slučaju *status quo* opcije, na izvoz roba čiju proizvodnju karakteriše visok nivo emisija GHG (kao što su čelik, aluminijum, cement, električna energija i druge) u zemlje članice EU primjenjivaće se CBAM tarifa čiji je cilj da kreira jednake uslove za robe proizvedene u EU i van nje i da spriječi izmještanje ugljenično-intenzivne proizvodnje u treće zemlje koje nijesu dio EU. Crna Gora je u decembru 2024. tražila odlaganje primjene CBAM-a do spajanja sa tržištem električne energije EU, što je planirano za kraj 2026. godine.

Moguća odobrenja izuzeća iz CBAM-a za električnu energiju biće, međutim, privremenog karaktera (do 2030. godine), pri čemu će uslovi za izuzeća uključivati i dokaz pune usklađenosti sa EU ETS-om do 2030. godine. Uslovi za prepoznavanje domaće cijene ugljenika odnosno za smanjenje CBAM tarife u tom iznosu uključuju, između ostalog, i kvalitetan sistem za praćenje, izvještavanje i verifikaciju GHG emisija. Kao što je već rečeno, oba mehanizma su dalje (u odnosu na postojeći Zakon) razrađena predloženim Zakonom.

Preferirana opcija tj. donošenje novog Zakona o klimatskim promjenama omogućava dalje približavanje EU propisima i praksi i stvara osnov za ispunjavanje nacionalnih klimatskih

ciljeva i međunarodnih obaveza na troškovno djelotvoran način. Istovremeno, donošenje i dosljedna primjena Zakona kreira uslove za pristup značajnim finansijskim sredstvima i za ograničavanje negativnog uticaja CBAM-a na nacionalnu ekonomiju.

4. Analiza uticaja

- Na koga će i kako će najvjerojatnije uticati rješenja u propisu - nabrojati pozitivne i negativne uticaje, direktne i indirektne.
- Koje troškove će primjena propisa izazvati građanima i privredi (naročito malim i srednjim preduzećima)
- Da li pozitivne posljedice donošenja propisa opravdavaju troškove koje će on stvoriti,
- Da li se propisom podržava stvaranje novih privrednih subjekata na tržištu i tržišna konkurencija;
- Uključiti procjenu administrativnih opterećenja i biznis barijera.

Predlog Zakona o klimatskim promjenama uvodi nove i/ ili stvara uslove za unaprijeđenu primjenu više planskih, administrativnih, regulatornih i ekonomskih mjera i instrumenta, uključujući: donošenje i sprovođenje strateških klimatskih dokumenata; praćenje, izvještavanje i verifikaciju emisija kako od strane regulisanih entiteta tako i na nacionalnom nivou; kontrolu/ zabrane upotrebe supstanci koje oštećuju ozonski omotač; zabranu geološkog skladištenja ugljen-dioksida; sistem trgovine emisijama (ETS); naknade za emisije ugljen-dioksida iz postrojenja koja nijesu dio ETS-a; naknade za supstance koje oštećuju ozonski omotač; i druge. Primjena ovih instrumenata biće praćena nizom pozitivnih i negativnih uticaja na različite ekonomske i društvene aktere i zajednicu u cjelini, kao i na životnu sredinu.

Najznačajniji uticaji Zakona očekuju se vezano za odredbe koje se tiču nisko-ugljeničnog razvoja odnosno smanjenje emisija GHG. Ovim odredbama se definišu obaveze operatera stacionarnih postrojenja (postrojenja koja sagorijevaju fosilna goriva, sa godišnjim emisijama iznad i ispod 25.000 tona CO₂e), operatera vazduhoplova, brodarskih društava, regulisanih subjekata¹, pravnih lica i preduzetnika koji stavljaju u promet (ili iznajmljuju) nova i/ ili upotrijebljena vozila po prvi put, te uvoznika, vlasnika i servisera proizvoda i opreme koji sadrže supstance koje oštećuju ozonski omotač ili fluorovane gasove sa efektom staklene bašte.

Za sve pobrojane entitete, predloženim Zakonom su predviđene dodatne obaveze za pribavljanje dozvola, praćenje, izvještavanja i verifikaciju emisija. Operateri stacionarnih postrojenja pribavljaju dozvole i zavisno od nivoa emisija, uključuju se u ETS (dodjelom emisionih kredita – aukcijskim putem i/ ili besplatno, odnosno plaćanjem cijene za pravo emitovanja CO₂, što treba da ih podstakne na smanjenje emisija) ili su obveznici plaćanja CO₂ naknade. Za operatere vazduhoplova uključivanje u ETS predviđeno je danom pristupanja EU. Odredbe koje se odnose na brodarska društva, kojima se zahtijeva izrada

¹ Regulisani subjekat, u smislu predloženog Zakona, je svako pravno ili fizičko lice, osim krajnjeg potrošača goriva, koje obavlja djelatnost koja emituje GHG u sektorima zgradarstva, drumskog saobraćaja, energetske industrije, proizvodne industrije i građevinarstva.

plana praćenja emisija i verifikacija, takođe će stupiti na snagu u momentu pristupanja EU. Regulisani subjekti su dužni da pribave dozvole i prate emisije GHG kao prvi korak ka njihovom uvođenju u prošireni ETS sistem u procesu daljeg usklađivanja sa EU propisima koji se očekuje u narednim godinama, najkasnije do članstva u EU. Pravna lica/ preduzetnici koji se bave uvozom, ugradnjom, servisiranjem i stavljanjem van upotrebe proizvoda i opreme sa supstancama koje oštećuju ozonski omotač ili fluorovanim GHG pored pribavljanja dozvola obavezni su i da osiguraju stručnu osposobljenost zaposlenih, u skladu sa programima obuke za čije sprovođenje saglasnost daje organ uprave.

Kad je riječ o operaterima stacionarnih postrojenja, u prethodnom periodu su na osnovu postojećeg Zakona u ETS-u učestvovali Termo-elektrana (TE) Pljevlja², Kombinat aluminijuma Podgorica (KAP) i Željezara Nikšić. Postepenim smanjenjem aktivnosti KAP-a i Željezare, ključni akter na čije će poslovanje uticati primjena ETS-a po novom Zakonu o klimatskim promjenama ostaje TE Pljevlja. Kod operatera vazduhoplova, obaveze ima kompanija ToMontenegro koja već prati emisije GHG i koja će po osnovu novog Zakona pripremati plan praćenja emisija i o njemu izvještavati i nadležne nacionalne organe. Danom pristupanja EU, kompanija ToMontenegro će se takođe uključiti u sistem trgovanja emisijama, Obaveze koje se predlogom Zakona uvode za regulisane subjekte priprema su za proširenje ETS sistema odnosno uvođenje ETS2 koji u zemljama članicama EU stupa na snagu 2027. godine.

Dodatne obaveze organa uprave – prvenstveno Ministarstva i Agencije nadležnih za poslove životne sredine – odnose se na razvoj kapaciteta za pripremu inventara i projekcija GHG, osiguravanje kvaliteta MRVA sistema, administriranje ETS-a, vođenje registara, izdavanje dozvola, pripreme vodiča i drugih povezanih poslova.

Direktni pozitivni uticaji rješenja predviđenih Predlogom Zakona o klimatskim promjenama uključuju unapređenje regulatornog okvira i usaglašavanje sa pravnom tekovinom EU. Zakonom se adresiraju dvije ključne preporuke iz poslednjeg Izvještaja o napretku – uspostavljanje punog MRVA i unapređenje mehanizama za određivanje cijene ugljenika.

Nadalje, Zakonom se stvaraju uslovi za punu primjenu mehanizama za postizanje smanjenja emisija na troškovno djelotvoran način – postizanje cilja smanjenja emisija uz najniže troškove za cijelu ekonomiju/ društvo. Primjenom propisanih mehanizama biće generisani značajni prihodi čija će precizna procjena biti moguća po donošenju relevantnih podzakonskih akata. U okviru ovog dokumenta, u dijelu 5 – Procjena fiskalnog uticaja, dati su rezultati okvirne procjene prihoda (zasnovane na određenim pretpostavkama) za najznačajniji instrument koji je regulisan ovim Zakonom – sistem trgovine emisijama odnosno ETS.

Predlog Zakona propisuje način korišćenja sredstava prikupljenih od prodaje emisijama kredita i naknada za emisije ugljen-dioksida i ozonski omotač odnosno njihovo ulaganje, posredstvom Eko-fonda, u programe i projekte koji se odnose na smanjenje emisija u

² TE Pljevlja je 2020. godine dodijeljeno 1.020.840 tona CO₂e besplatnih emisijama kredita. Od 2021. godine bilo je predviđeno postepeno smanjenje besplatnih kredita od 5% godišnje sve do njihovog ukidanja nakon 2025. godine. Godišnje alokacije se utvrđivane tako što su od dozvoljenih emisija oduzimane besplatne emisije. Dodatni emisijama krediti dodjeljivani su aukcionom prodajom po cijeni od 24 eura po toni. Za potrebe obračuna emitovanog ekvivalentnog CO₂, primjenjivan je emisijama faktor od 1.05 u odnosu na utrošenu količinu uglja.

različitim sektorima, uključujući povećanje energetske efikasnosti (EE) i razvoj obnovljivih izvora energije (OIE), zatim na prilagođavanje na klimatske promjene, smanjenje rizika od katastrofa, istraživanja i razvoj, pravednu tranziciju, ublažavanje negativnih efekata rasta cijena energije/ smanjenje energetske siromaštva, adekvatno postupanje sa supstancama i gasovima koji oštećuju ozonski omotač/ zamjenu opreme i tehnologija koje ih koriste, i druge.

Dosadašnja trgovina emisijama kreditima u Crnoj Gori u periodu 2022-2024. godine generisala je ukupne prihode od oko 29 miliona eura, uz cijenu od € 24 po toni CO₂ koja je za oko tri puta niže od sadašnje cijene na EU ETS tržištu. Sredstva od emisijama kredita Eko-fond je plasirao u programe podrške stanovništvu i privredi za unapređenje EE i korišćenje OIE, kao i za zaštitu životne sredine (npr. za sanaciju neuređenih deponija).

EU iskustvo sa primjenom ETS-a od 2005. godine pokazalo je da se ovim instrumentom omogućava da zagađivači plate za emisije GHG i da se prikupe sredstva za zelenu tranziciju. EU ETS se prvobitno odnosio na sektore proizvodnje električne energije i toplote i industriju, dok je od 2012. godine uključena i avijacija; sistem je proširen na pomorski saobraćaj od 2024. godine.

Do 2023. godine, EU ETS je pomogao da se gotovo upola (za 47%) smanje emisije iz energetskih i industrijskih postrojenja u EU u odnosu na 2005. godinu, generišući, od 2013. godine, prihode od oko € 175 milijardi koji su prevashodno korišteni kao podsticaji za prelazak na zelene tehnologije i zaštitu životne sredine. Poslednjom revizijom ETS Direktive (2023. godine) dalje je smanjenja ukupna emisijama kvota na nivou EU, umanjena je i dekarbonizacionim naporima uslovljena besplatna dodjela kredita (pri čemu će besplatna dodjela sektoru avijacije prestati od 2026. godine), uspostavljen je novi, prošireni sistem – ETS2, koji će stupiti na snagu od 2027. godine i koji će obuhvatiti i sektore zgrada i drumskog saobraćaja. Pored toga, formiran je Socijalni klimatski fond sa ciljem da se ublaže mogući negativni uticaji cijene ugljenika na ranjive kategorije društva.

Indirektni pozitivni uticaji sprovođenja predloženog Zakona odnose se na cijelo društvo i podrazumijevaju zaštitu od negativnih uticaja klimatskih promjena kroz doprinos globalnom cilju smanjenja emisija i održavanju klimatskih promjena na nivou koji neće izazvati dalekosežne štetne posljedice.

Jačanje kapaciteta i sprovođenje mjera prilagođavanja dopriniće smanjenju šteta od klimatskih promjena i izbjegavanju dijela sa njima povezanih troškova. Ukupni trošak sprovođenja prioritarnih mjera predviđenih nacrtom Nacionalnog plana za prilagođavanje na klimatske promjene 2025 – 2035 (NAP) procijenjen je na € 27,2 miliona za naredni petogodišnji period, od čega je 11,8 miliona planirano iz Budžeta. U EU Strategiji adaptacije iz 2021. godine (COM(2021) 82 final) navodi se da ulaganja u klimatsku otpornost imaju količnik troškova i koristi od 1:4, što znači da svaki uloženi euro generiše četiri puta veće koristi.

Kad je riječ o negativnim uticajima, primjena Zakona će dovesti do povećanja administrativnog opterećenja kako za regulisana privredna društva i preduzetnike, tako i za ograde uprave – Ministarstvo i Agenciju nadležne za poslove životne sredine – kroz, za

prve, obavezu pripreme planova i kontinuiranog praćenja i verifikacije emisija od strane akreditovanih verifikatora. Zakonom se predviđa mogućnost uspostavljanja nacionalnog verifikatora, ali je, zbog veličine tržišta, vjerovatnije da će verifikaciju izvještaja o emisijama raditi entiteti koji djeluju u zemljama okruženja i/ili EU.

Dodatno administrativno opterećenje će posebno biti izraženo za Ministarstvo nadležno za poslove životne sredine koje će imati ključnu ulogu u administriranju ETS-a i osiguravanju transparentne primjene Zakona. Predloženi propis će uticati i na rad i procedure organa uprave (sada je to Agencija za zaštitu životne sredine) koji priprema GHG inventar u smislu unapređenja metodologije (uključujući projekcije emisija) i poboljšanja kontrole i upravljanja podacima i izvještavanja.

Najznačajniji negativni uticaji biće porast troškova proizvodnje električne energije dobijene iz uglja odnosno ekonomski pritisak na TE Pljevlja, a time i izrazit negativan uticaj na Rudnik uglja i lokalnu ekonomiju u opštini Pljevlja. Uvećanje troškova za TE Pljevlja će se na negativan način odraziti i na stanovništvo u cjelini kroz rast cijena električne energije.

Negativni ekonomski uticaji na rad TE Pljevlja uslijediće, međutim, i bez primjene predloženog Zakona o klimatskim promjenama usljed CBAM-a. Primjena CBAM-a donijeće veće troškove za izvoz električne energije iz zemalja ne-članica u EU, kao i odliv mogućih prihoda od trgovine emisijama iz Crne Gore. Očekuje se da će primjena CBAM tarifa na uvoz električne energije u punom iznosu važiti za sve zemlje koje nijesu u EU sistemu trgovine emisijama ili koje nemaju kompatibilne nacionalne sisteme. Iz komunikacije sa Evropskom komisijom povodom pitanja Crne Gore o mogućnostima za postepeno uvođenje CBAM-a i mogućoj primjeni člana 10c EU ETS Direktive proizilazi, naime, da će se, ukoliko izuzeće za izvoz električne energije iz Crne Gore ne bude odobreno prije 1. januara 2026. godine, CBAM tarifa primijeniti u punom iznosu i da neće biti moguće dobiti njeno umanjenje po osnovu člana 10c ETS Direktive³.

Puna procjena svih implikacija primjene Zakona na energetske i sektor rudarstva kao i na lokalnu ekonomiju biće moguća tek po donošenju više značajnih odluka u oblasti klimatske i energetske politike, uključujući odluke o načinu i dinamici revizije nacionalnog ETS-a (što će biti pretočeno u ETS uredbu) i datumu prestanka korišćenja uglja (što treba da bude utvrđeno usvajanjem NECP-a). Postojeće analize uticaja ovih odluka zasnovane se na određenim pretpostavkama/ scenarijima, a dostupne su, uglavnom, iz procesa pripreme NECP-a, programa tehničke podrške Svjetske banke i analiza rađenih na nivou Energetske zajednice. Ključni nalazi ovih analiza korištene su u ovdje predstavljenoj procjeni uticaja.

Ključna pitanja za reviziju nacionalnog ETS-a su:

- brzina usklađivanja sa EU cijenom ugljenika (čiji rast je projektovan sa € 78 u 2025. godini na € 109 po toni CO₂e do 2035. godine), pri čemu se moguće opcije

³ Članom 10c bila je predviđena derogacija odredbi o ukidanju besplatnih emisijih kredita za proizvodnju električne energije na način da je zemljama sa niskim prihodima omogućeno da i dalje besplatno dodjeljuju dio emisijih kredita kako bi podržale investicije za modernizaciju energetskog sektora.

usklađivanja kreću od momentalnog tj. od 2026. do sporog odnosno usklađivanja do 2050. godine;

- koji metod će biti korišten za povećanje nacionalne cijene (gdje moguće opcije uključuju potpuno usklađivanje sa EU ETS cijenom odmah, zatim procentualno povećanje koje bi odslikavalo projektovanu dinamiku rasta cijene u EU ETS-u, povećanje cijene kako bi se omogućila CBAM umanjjenja, i kao četvrta mogućnost vezivanje za EU ETS cijenu uz određivanje minimalnog i maksimalnog cjenovnog nivoa);
- rokovi za isključivanje besplatne dodjele emisijih kredita (gdje se kao opcije mogu razmatrati 2026., 2030. i 2034. godina).

Imajući u vidu različite opcije za reviziju ETS-a, analizirana su (u *PMI Izvještaju* iz aprila 2024. godine, pripremljenom u sklopu programa tehničke podrške Svjetske banke) tri moguća scenarija – usklađivanje sa EU ETS odmah, usklađivanje do 2034. godine i sporo usklađivanje do 2050. godine.

Za analizu makro-ekonomskog uticaja korišten je CGE (*computable general equilibrium*) model, čiji nedostaci između ostalog uključuju i ograničene mogućnosti da se uhvate efekti strukturnih promjena, pretpostavljene egzogene varijable i činjenicu da ne uključuje koristi od usklađenosti sa, odnosno od članstva u EU. Analizirani su kratkoročni i dugoročni uticaji na četiri pokazatelja – realni BDP, dodatnu vrijednost u sektorima električne energije i rudarstva, kao i na emisije CO₂ iz entiteta u sistemu ETS-a u odnosu na 1990. godinu. Kratkoročni uticaji su analizirani za trogodišnji (tj. period do 2028. godine) a dugoročni za desetogodišnji odnosno period do 2035. godine. Sve projekcije su zasnovane na prognoziranom rastu EU ETS cijene emisijih kredita (sa 78 na 109 eura u periodu 2025-2035). Rezultati su prikazani u tabeli ispod.

Postepeno usklađivanje cijena ugljenika sa EU ETS-om do 2034. godine imalo bi blaži kratkoročni negativni uticaj na ekonomiju u odnosu na momentalno povećanje cijene na EU nivo. Tokom vremena, ekonomski uticaj povećanja ETS cijene se smanjuje i postaje minoran kako se ekonomija prilagođava. Dodata vrijednost iz sektora proizvodnje električne energije bila bi manja za 4,5% u 2035. godini, pod ostalim istim uslovima. Najugroženiji je sektor proizvodnje uglja gdje bi dugoročni pad dodate vrijednosti iznosio 72%. Svaki od scenarija bi do 2035. doveo do smanjenja emisija iz ETS entiteta u skladu sa NDC3 ciljem.

Uticaji	Sporo usklađivanje (do 2050)		Usklađivanje sa EU ETS do 2034		Usklađivanje sa EU ETS odmah	
	Kratkoročno	Dugoročno	Kratkoročno	Dugoročno	Kratkoročno	Dugoročno
Promjena realnog BDP	-0,06%	-0,08%	-0,1%	-0,04%	-0,15%	-0,01%
Promjena dodate vrijed., sektor električna energije	-1,5%	-4,1%	-2%	-4,5%	-4,9%	-4,6%
Promjena dodate vrijed., sektor uglja	-20%	-63%	-30%	-72%	-71%	-75%

Promjena u CO ₂ iz ETS entiteta u odnosu na 1990. godinu	-20%	-64%	-24%	-70%	-75%	-75%
---	------	------	------	------	------	------

Izvor: PMI Izvještaj, 2024

U svim scenarijima, implementacija cijene ugljenika imaće regresivan efekat na ekonomiju, sa procijenjenim smanjenjem potrošnje domaćinstava i do 1,7% u odnosu na *status quo* opciju, s tim što se distribucija efekata tokom vremena bitno razlikuje u zavisnosti od scenarija. Procijenjeno je da bi puna mitigacija regresivnih efekata mogla da apsorbuje i do cca 60% prihoda od trgovine emisijama. Ukoliko bi prihodi od trgovine emisijama bili koršćeni za subvencionisanje proizvodnje električne energije, to bi dovelo do povećanja obaveza po osnovu CBAM-a, što ne bi bio slučaj ako se direktno subvencionišu domaćinstva.

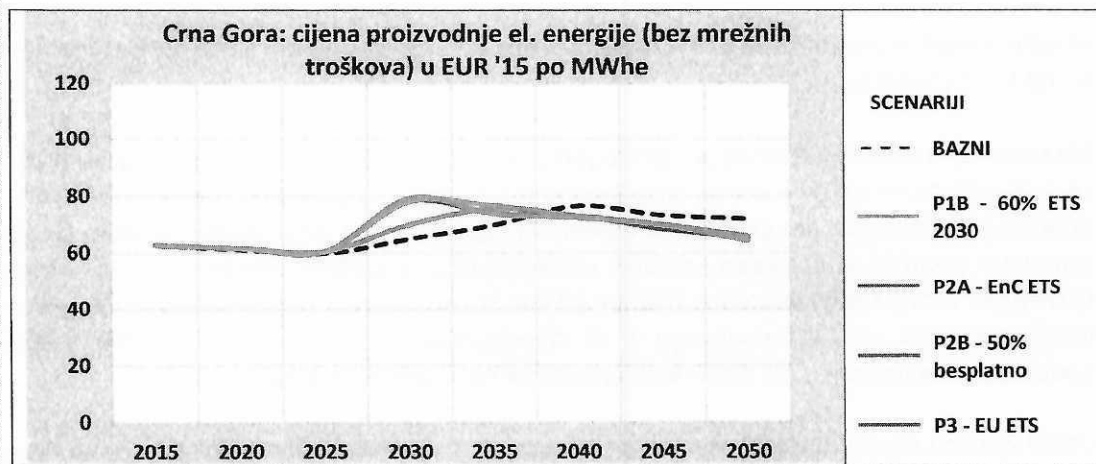
Prihodi od oporezivanja emisija ugljen-dioksida mogu se koristiti za razvoj novih sektora i investiranje u zelenije tehnologije, čime se naplata cijene ugljenika pretvara u priliku. Realni uticaj Zakona na makroekonomske pokazatelje, ključne aktere u nacionalnom ETS-u i ostale pogođene društvene činioce zavisice u velikoj mjeri i od odluka o načinu upotrebe ETS prihoda. Zakonom je ostavljen širok spektar mogućnosti, konkretna strategija tek treba da se donese.

Za potrebe Energetske zajednice, analiziran je uticaj mogućeg uspostavljanja regionalnog ETS-a za zemlje članice EnZ; rezultati su predstavljeni u izvještaju konsultantske kuće *Trinomics* iz avgusta 2024. godine. U odnosu na baznu ili *status quo* opciju tj. razvoj događaja bez dodatnih mjera za povećanje cijene ugljenika (u odnosu na one koje su u zemljama članicama bile na snazi jula 2024. godine), analizirana su tri scenarija i to:

- scenario P1 sa ETS-om samo za sektor električne energije i dvije pod-varijante – sa cijenom ekvivalentnom EU ETS cijeni od 2030. godine u P1A, odnosno od 2035. godine u P1B pod-varijanti; u modelu je za P1A pod-varijantu korišćena cijena od € 100/t CO₂, čime se postiže izuzeće izvoza električne energije od CBAM obaveza;
- scenario P2 koji podrazumijeva regionalno tržište za trgovanje emisijama sa fiksnom cijenom i takođe ima dvije pod-varijante: P2A gdje su ETS-om obuhvaćeni svi sektori, sa cijenom na nivou od 60% EU ETS cijene u 2030. godini (pri čemu se CBAM obaveze umanjuju za efektivno plaćenu CO₂ cijenu) i P2B u kojoj se modeliranje zasniva na pretpostavci dodjele 50% besplatnih emisijama kredita za period do 2035. godine;
- scenario P3 po kom je projektovana integracija svih zemalja članica EnZ u EU ETS od 2030. godine.

Jedan od zaključaka analize je da bi cijena ugljenika povećala troškove proizvodnje električne energije širom regiona, ali da bi istovremeno dovela do povećanja investicija u obnovljivu energiju i infrastrukturu. U svim scenarijima, troškovi proizvodnje električne energije u Crnoj Gori bili bi viši nego u baznom (*status quo*) scenariju sve do 2040 godine. Najviši nivo bio bi dostignut u P3 EU ETS scenariju 2030. godine sa cijenom od 79,3 eura po MWh (izraženo u eurima iz 2015.). Cijene bi 2030. godine bile više za 8 - 22% u

odnosu na *status quo* opciju, poslije čega bi počele da padaju i od 2040. godine bile niže nego kod baznog scenarija (kao što je prikazano na grafiku ispod).

Izvor: Trinomics Izvještaj, 2024

Prema *Trinomics Izvještaju*, kumulativni uticaj (2025-2040) na BDP u Crnoj Gori bio bi pozitivan, najznačajniji (sa porastom od oko 0,25%) za scenario P2B (regionalni ETS, 50% besplatno dodijeljenih emisijih kredita). Ovo je mnogo bolji rezultat nego u zemljama čiji su energetske sektori veoma zavisi od uglja (npr. u Bosni i Hercegovini u svim scenarijima bio bi zabilježen pad BDP-a u rasponu od 0,5 do preko 1% kumulativno). Rezultati modeliranja su takođe pokazali da bi ukupno posmatrano, gubitak poslova bio zabilježen samo u zemljama članicama EnZ koje su visoko zavisne od uglja.

Rezultati modela i sprovedenih analiza koji su ovdje predstavljeni pokazuju da su negativni makro-ekonomski uticaji različitih opcija za povećanje cijene ugljenika u Crnoj Gori ograničeni i da mogu biti kompenzovani i/ili anulirani nizom intervencija i koristima koje će primjena Zakona generisati. Izvjesno je da fokus u planiranju i sprovođenju mjera za ublažavanje negativnih uticaja treba da bude na lokalnoj ekonomiji u regionu Pljevalja gdje je i do 1.500 radnih mjesta (više od 20% ukupne zaposlenosti u opštini) direktno vezano za poslovanje Rudnika uglja i TE Pljevalja. Prema procjenama iz nacrtu NECP-a, u WAM odnosno scenariju sa dodatnim mjerama, ambiciozan razvoj solarnih PV kapaciteta mogao bi do 2030. godine kreirati preko 5.200 novih radnih mjesta za instalaciju i održavanje sistema na nacionalnom nivou. Ublažavanje negativnih uticaja od primjene revidiranog nacionalnog ETS-a (ili pak moguće primjene regionalnog ETS-a) treba da bude adekvatno podržano kroz strategiju upotrebe prihoda od emisijih kredita kao i kroz druge izvore koji se mogu mobilisati za sprovođenje procesa tranzicije na čistije tehnologije.

Prema OECD izvještaju *Pravedna tranzicija u Crnoj Gori – scenariji za inkluzivnu reformu finansiranja energetskog sektora* iz decembra 2024. godine, održavanje cijena energije na niskom nivou indukovalo je ukupnu podršku potrošačima od € 1,2 milijarde u periodu 2018-2023. Niskim cijenama električne energije značajna vrijednost se transferiše i onima kojima podrška nije potrebna, Budući da dobrostojeća domaćinstva troše više električne energije, njima pripada i veći dio ukupne vrijednosti: procjena OECD-a je da 20% najbogatijih domaćinstava dobiju 31% ukupnih benefita dok najsiromašnijih 20% – što je otprilike udio stanovništva koji je u riziku od siromaštva – dobije tek 12% ukupnih koristi. Na drugoj strani,

ukupna sredstva potrebna za postizanje ciljeva postavljenih nacrtom NECP-a procijenjena su na € 1,1 milijardu.

Na osnovu iznesenih informacija i analogno procjenama uticaja Evropskih propisa, može se zaključiti da će ukupne koristi od primjene novog Zakona značajno prevazići troškove, prevashodno doprinosom smanjenju globalnog zagrijavanja i izbjegavanju štetnih uticaja klimatskih promjena na ljudsko zdravlje, kvalitet života, izgrađenu infrastrukturu i prirodno okruženje, vodna tijela i privredne djelatnosti kao što su turizam, poljoprivreda i energetika. Instrumenti koji se ustanovljavaju i/ ili dopunjavaju ovim propisom takođe djeluju podsticajno na razvoj novih djelatnosti i prelazak na čistije tehnologije.

Uticaj Zakona na ekonomiju i društvo će u konačnom zavisi i od umješnosti u donošenju i usklađivanju klimatskih i energetske odluke kako bi se na najbolji mogući način izbalansirali raznorodni prioriteti – npr. stepen pripremljenosti za EU, ograničavanje uticaja CBAM-a, odlaganje zatvaranja TE Pljevlja i ublažavanje efekata rasta cijena električne energije – i smanjio oportunitetni trošak za cijelu zajednicu. Prema dostupnim podacima, usklađivanje obuhvata i cijene nacionalnog sa EU ETS-om do 2034. godine ima potencijal da napravi adekvatan balans između ekonomskih i ciljeva zaštite životne sredine i pridruživanja EU. Ovaj pristup takođe podstiče raniji razvoj kapaciteta za OIE čime TE Pljevlja postaje neekonomična prije 2031. godine.

Primjenom predloženog Zakona biće uvećano administrativno opterećenje, ali ne u mjeri koja bi mogla da ugrozi poslovanje odnosno da stvori biznis barijere. Zakon sadrži mehanizme za koje se očekuje da će djelovati podsticajno na razvoj novih ekonomskih aktivnosti i prelazak na zelene tehnologije, čime će se unaprijediti konkurentnost. Podrška građanima i malim biznisima, kakva je na primjer plasirana kroz dosadašnje finansijske linije Eko-fonda, predviđena je i novim Zakonom. U slučaju TE Pljevlja, dodatni ekonomski pritisak nastupiće nezavisno od toga da li će Predlog Zakona biti usvojen ili ne, s tim što primjena instrumenata predviđenih Zakonom omogućava veću fleksibilnost u pogledu generisanja i korišćenja prihoda od trgovine emisijama/ cijene ugljenika na nacionalnom nivou.

5. Procjena fiskalnog uticaja

- Da li je potrebno obezbjeđenje finansijskih sredstava iz budžeta Crne Gore za implementaciju propisa i u kom iznosu?
- Da li je obezbjeđenje finansijskih sredstava jednokratno, ili tokom određenog vremenskog perioda? Obrazložiti.
- Da li implementacijom propisa proizilaze međunarodne finansijske obaveze? Obrazložiti.
- Da li su neophodna finansijska sredstva obezbijeđena u budžetu za tekuću fiskalnu godinu, odnosno da li su planirana u budžetu za narednu fiskalnu godinu?;
- Da li je usvajanjem propisa predviđeno donošenje podzakonskih akata iz kojih će proistići finansijske obaveze?
- Da li će se implementacijom propisa ostvariti prihod za budžet Crne Gore?
- Obrazložiti metodologiju koja je korišćenja prilikom obračuna finansijskih izdataka/prihoda.

- Da li su postojali problemi u preciznom obračunu finansijskih izdataka/prihoda? Obrazložiti.
- Da li su postojale sugestije Ministarstva finansija na nacrt/ predlog propisa?
- Da li su dobijene primjedbe implementirane u tekst propisa? Obrazložiti.

Za sprovođenje Zakona biće potrebna dodatna finansijska sredstva iz budžeta i to za novo zapošljavanje u Ministarstvu i Agenciji nadležnim za poslove životne sredine, kao i za eksternu ekspertizu, obuke i poboljšanja u upravljanju podacima u Ministarstvu i Agenciji. Takođe će biti potrebna budžetska sredstva za naknade za rad u Radnom tijelu za međusektorsku koordinaciju.

U Direkciji za klimatske promjene nadležnog Ministarstva utvrđeno je ukupno sedam upražnjenih radnih mjesta (kao razlika između sistematizovanih radnih mjesta i trenutnog broja zaposlenih); planom zapošljavanja predviđeno je petoro novih zaposlenih u 2025. i 2026. godini. Prema procjenama Agencije za zaštitu životne sredine, za potrebe sprovođenja novog Zakona biće potrebno još najmanje troje novo-zaposlenih (za izradu inventara i projekcije GHG emisija).

Potrebna sredstva za prve dvije godine implementacije procijenjena su na oko € 493.000 odnosno na oko € 246.500 godišnje (u prosjeku). Dio sredstava je jednokratnog (npr. opremanje novih radnih mjesta, investicije u informacioni sistem, izrada vodiča/ smjernica) a dio redovnog karaktera (plate novozaposlenih). U ukupno procijenjenim sredstvima plate učestvuju sa oko 46%. Za očekivati je da će troškovi razvoja kapaciteta (obuke, oprema i IT alati) biti najviši u prvih par godina sprovođenja Zakona.

Potrebna sredstva za novozaposlene procijenjena su na osnovu prosječne plate iz decembra 2024. godine (€ 1.012), dok su troškovi unapređenja informacionog sistema, obuka i publikacija procijenjeni na osnovu raspoloživih podataka iz nacionalnih strategija i akcionih planova. Naknade za rad u koordinacionom tijelu procijenjene su na osnovu ranije prakse u radu Radnih grupa Nacionalnog savjeta za održivi razvoj.

Sredstva nijesu predviđena za tekuću fiskalnu godinu, treba ih planirati za narednu.

Kao što je već rečeno, za implementaciju Zakona potrebno je donošenje podzakonskih akata po osnovu kojih će se generisati prihodi za Eko-fond i budžet. Precizna procjena prihoda biće moguća tek po utvrđivanju predloga uredbi kojima će se regulisati cijena ugljenika (ETS uredba) i visina naknada propisanih Zakonom (naknade za emisije ugljen-dioksida i eko-naknade za ozonski omotač). U procesu donošenja ovih podzakonskih akata biće rađena procjena uticaja propisa.

Najniži godišnji prihodi po osnovu trgovine emisijama koji su do sada ostvareni bili su na nivou od € 9,5 miliona. Usklađivanjem sa EU ETS ovi prihodi će biti višestruko uvećani. Novim Zakonom je predviđeno da se 10% od ETS prihoda uplaćuje u budžet, tako da se sa sigurnošću može reći da će primjena novog Zakona imati pozitivan fiskalni uticaj. Izuzev 10% koji će činiti budžetski prihod, sredstva od prodaje emisisionih kredita uplaćivaće se na poseban račin Eko-fonda.

Za potrebe procjene uticaja propisa za Predlog Zakona o klimatskim promjenama urađena je okvirna procjena prihoda koji se, u zavisnosti od brzine usklađivanja sa EU cijenom ugljenika i ukidanja besplatne dodjele emisijih kredita za TE Pljevlja, mogu očekivati do 2035. godine u nacionalnom ETS-u kao instrumentu koji će imati daleko najznačajniji fiskalni uticaj.

Ključne pretpostavke za okvirni proračun prihoda bile su fiksne godišnje emisije TE Pljevlja od 1,68 miliona tona CO₂e (usljed pretpostavljene potrošnje od 1,6 miliona tona uglja) i projektovano povećanje EU cijene ugljenika sa € 78 u 2025. godini na € 109 po toni CO₂e do 2035. godine. Razmatrane su dvije opcije povećanja nacionalne cijene ugljenika: a) brže odnosno usklađivanje sa projektovanom EU cijenom od 2030. godine i b) sporije usklađivanje uz povećanje cijene od po 20% godišnje (čime bi nacionalna izjednačila sa prognoziranim EU cijenom od 2033. godine). Kad je riječ o ukidanju dodjele besplatnih emisijih kredita za TE Pljevlja, u obzir su uzete tri mogućnosti: ukidanje od 2026., od 2030. i od 2034. godine, uz progresivno smanjenje za drugu i treću mogućnost počev od vrijednosti predviđenih postojećom Uredbom.

Godišnji prihodi od trgovine emisijim kreditima mogli bi da se kreću od najmanje € 26,8 miliona u 2026. godini do čak € 183,1 miliona u 2035. godini u slučaju da TE Pljevlja ne smanji emisije i da nacionalni ETS sistem bude u potpunosti usklađen sa EU ETS-om. U 2026. godini, prihodi bi mogli da se kreću u rasponu od pomenutih € 26,8 miliona u slučaju sporijeg usklađivanja sa EU cijenom i ukoliko bi TE Pljevlja bilo dodijeljeno oko 42-45%⁴ besplatnih emisijih kredita u odnosu na ukupne emisije, do oko € 53 miliona u slučaju ukidanja besplatne dodjele već od 2026. godine (kako je bilo predviđeno postojećom Uredbom) i bržeg rasta nacionalne cijene ugljenika (po stopi od 31,5% godišnje).

Donošenje novog Zakona o klimatskim promjenama i njegova primjena neće stvoriti nove međunarodne finansijske obaveze u smislu direktnih plaćanja ili obaveze finansiranja određenih procesa i projekata. Zakonom se, međutim, preuzimaju obaveze usklađivanja sa EU klimatskom politikom, što će, zavisno od dinamike procesa pridruživanja i odluka⁵ koje treba da budu donesene, imati značajne finansijske implikacije, posebno za TE Pljevlja. Primjena CBAM-a će na drugoj strani imati negativan uticaj na spoljno-trgovinski deficit kroz plaćanje CBAM tarife na izvoz električne energije iz Crne Gore u EU, pri čemu će intenzitet tog uticaja zavisiti od nivoa usklađenosti nacionalnog sistema za trgovinu emisijama CO₂ sa EU ETS-om.

Ministarstvo finansija nije učestvovalo u radnim grupama za pripremu Zakona niti na održanim javnim raspravama; biće konsultovano u završnoj fazi za dobijanje mišljenja na Predlog Zakona i ocjenu procjene uticaja propisa.

6. Konsultacije zainteresovanih strana

- Naznačiti da li je korišćena eksterna ekspertiza i ako da, kako;
- Naznačiti koje su grupe zainteresovanih strana konsultovane, u kojoj fazi RIA procesa i kako (javne ili ciljane konsultacije);

⁴ U apsolutnom iznosu, besplatna dodjele bi se kretale od oko 710 do oko 750 hiljada tona CO₂e. Poređenja radi, TE Pljevlja je 2020. godine dodijeljeno oko milion tona CO₂e besplatnih emisijih kredita.

⁵ Radi se o prevashodno o odlukama o načinu primjene nacionalnog ETS-a (odnosno o novoj ETS uredbi kojom će se regulisati cijena ugljenika na nacionalnom nivou i dinamika usklađivanja sa EU ETS-om) te odlukama o obimu proizvodnje i datumu prestanka rada TE Pljevlja.

- Naznačiti glavne rezultate konsultacija, i koji su predlozi i sugestije zainteresovanih strana prihvaćeni odnosno nijesu prihvaćeni, Obrazložiti

Proces izrade Zakona o klimatskim promjenama počeo je u oktobru 2022. godine formiranjem Radne grupe u koju su, pored predstavnika/ca tadašnjeg Ministarstva ekologije, prostornog planiranja i urbanizma bili uključeni i predstavnici/e resora kapitalnih investicija, ekonomskog razvoja, poljoprivrede šumarstva i vodoprivrede, unutrašnjih poslova, prosvjete i zdravlja, zatim Agencije za zaštitu životne sredine, Kancelarije za održivi razvoj, Agencije za civilno vazduhoplovstvo, Uprave za statistiku, Zavoda za hidrometeorologiju i seizmologiju, Akreditacionog tijela, Zajednice opština i nevladinog sektora. Nacrt Zakona koji je pripremila Radna grupa bio je predmet konsultacija sa širim spektrom društvenih aktera tokom javne rasprave organizovane u periodu mart – april 2023. godine. Nacrt Zakona je potom pretrpio značajne izmjene pa je u periodu mart – april 2024. godine organizovana nova javna rasprava.

Na okruglom stolu održanom aprila 2023. godine učestvovalo je 10 predstavnika/ ca nevladinog sektora, javnih preduzeća, organa državne uprave i akademske zajednice, kao i nezavisni eksperti i članovi/ ce Radne grupe za klimatske promjene Nacionalnog savjeta za održivi razvoj. Detaljne sugestije su dobijene od predstavnika/ca akademske i stručne javnosti, kao i od nevladinog sektora. Sugestije su razmatrane u daljem toku izrade propisa i djelimično usvojene.

Ponovljena javna rasprava u trajanju od 20 dana organizovana je 2024. godine održavanjem okruglog stola i javnim pozivom za dostavljanje mišljenja i sugestija. U raspravi su učestvovala tri predstavnika Ministarstva energetike i rudarstva i Elektroprivrede Crne Gore.

Prihvaćene su sugestije vezano za: uopštavanje formulacije o namjeni sredstava tako da se definiše da se sredstva koriste za podsticanje mjera energetske efikasnosti u svim sektorima potrošnje energije; bliže definisanje pojma konzervativne procjene godišnjih emisija GHG; preciznije odnosno konzistentno definisanje obaveza po osnovu emisijih kredita, praveći jasnu razliku između obaveza operatera postrojenja i obaveza organa uprave; eksplicitno navođenje roka važenja emisijih kredita (gdje besplatni emisijni krediti važe samo za kalendarsku godinu za koju su dodijeljeni dok se kupljeni mogu prenositi tokom čitavog perioda važenja); i preciziranje odredbi o plaćanju naknada za emisije ugljen-dioksida tako da bude jasno da se one ne odnose na subjekte koji su u sistemu trgovine emisijama.

Pored ovih, prihvaćene su i dostavljene sugestije vezane za uključivanje rodno senzitivnih pristupa i formulacija u strateška klimatska dokumenta i upotrebu rodno odgovornih indikatora i rodno razvrstanih podataka.

Zbog promjena u javnoj upravi, u oktobru 2024. godine formirana je nova Radna grupa za izradu Predloga Zakona o zaštiti od negativnih uticaja klimatskih promjena i zaštiti ozonskog omotača (kasnije nazvanog Zakon o klimatskim promjenama), a potom i Radna grupa za finalizaciju Predloga u decembru 2024. godine (ova druga u užem sastavu, sa predstavnicima/ama Ministarstva ekologije, održivog razvoja i razvoja

sjevera i Eko-fonda). Radnu grupu iz oktobra 2024. godine sačinjavali su predstavnici Ministarstva ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera, Eko-fonda i eksterni konsultant sa CBIT projekta.

Pored CBIT projekta, eksterna pomoć u finalizaciji zakonskih rješenja dobijena je kroz EU4Green projekat (finansiran od strane EU i Austrijske agencije za razvojnu saradnju koji pruža podršku zemljama Zapadnog Balkana u ozelenjavanju ekonomija), kao i u okviru programa tehničke pomoći Svjetske banke.

Početkom 2025. godine, Predlog Zakona poslat je na mišljenje Evropskoj komisiji; komentari Evropske komisije integrisani su u Predlog Zakona o klimatskim promjenama za koji je urađena ovdje predstavljena procjena uticaja.

7: Monitoring i evaluacija

- Koje su potencijalne prepreke za implementaciju propisa?
Koje će mjere biti preduzete tokom primjene propisa da bi se ispunili ciljevi?
- Koji su glavni indikatori prema kojima će se mjeriti ispunjenje ciljeva?
- Ko će biti zadužen za sprovođenje monitoringa i evaluacije primjene propisa?

Moguće prepreke za implementaciju propisa su prevashodno vezane za nedovoljne kapacitete nadležnih organa i izostanak aktivnosti jačanja kapaciteta kako bi se omogućila primjena unaprijeđenih mehanizama propisanih predloženim Zakonom. Prepreke su takođe moguće u vezi sa daljim odlaganjem donošenja NECP-a i ključnih odluka u oblasti energetske politike.

Tokom primjene Zakona predviđen je rad na razvoju administrativnih kapaciteta, posebno za praćenje i verifikaciju emisija i dosljednu primjenu odredbi Zakona. Predviđeno je unapređenje informacionog sistema u cilju bolje organizacije i upravljanja podacima. Takođe su predviđene obuka za zaposlene u organima javne uprave i za pojedine regulisane entitete.

Glavni indikatori za mjerenje napretka u ispunjavanju ciljeva su (opadajuće) godišnje emisije GHG, prihodi od trgovine emisijama i naknada kao i način njihovog korišćenja, te stepen sprovođenja strateških klimatskih dokumenata.

Monitoring i evaluaciju primjene novog Zakona o klimatskim promjenama vršiće Ministarstvo nadležno za poslove životne sredine.

Datum i mjesto:

Starješina:

Podgorica, 12.06.2025. godine

Ministar
Damjan Čulafić

